

1981
Balandis - APRIL
Nr. 4

KARYS

KARYS

1981
Nr. 4 (1571)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS
Administratorius
ALFONSAS SAMUŠIS
Redaktoriaus pavaduotojas
JONAS RŪTENIS

Atskirus skyrius redaguoja:
S. KAUNELIENĖ
"TREMties TRIMITAS"

BALYS BRAZDŽIONIS
"Lietuviai Kariai Laisvajame
Pasaulyje"
BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia
L.K.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

M.K. Čiurlionis— Pilies pasaka	viršelis
L. Kondratowicz — Traidenis (iš "Piaštų Dukters")	145
J.V. Sūduvas — Kernavės piliakalniai istorijos šviesoje	146
B. Balčiūnas — Kelias į Erdves (pabaiga)	151
Ap. Skopas — Paliekame Tėviškes, Paliekame Lietuvą	154
B. B. — Nauja sovietų-rusų taktika	157
Medžiotojas — Antilopių Mdžioklė	159
B. B. — Karys ir politikas	164
TREMties TRIMITAS	167
B.L. — Skaudus likimas	168
V. Tamošiūnas — Už gerą piktu atsimoka	169
Šaulių kronika	174
Mjr. K. Daugvydas — Savanorio užrašai, II d.	183
KARINĖS ŽINIOS	186
LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJ	189
KRONIKA	190

ATSTOVAI:

Baltimore — M. Šimkus, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

ANGLIJOJE
"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

S. Slavickas, 44 Slevin St., No. Geelong,
3215, Vic.
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$13.00, pusmečiui U.S. \$7.00, atskiro nr. U.S. \$1.50

Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world

Published monthly except July and August by "KARYS" — 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207, USA

Subscription U.S. \$13.00 per year. Single copy U.S. \$1.50 — Second Class Postage Paid at Brooklyn, N.Y. Publication No. ISSN 0022-9199

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgaivintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1571)

BALANDIS — APRIL

1981

LIUDVIK KONDRATOWICZ (1823-1862)

TRAIDENIS

(Iš "Piaštų dukters")

Kur sostinė buvo, Kernavė, nūn tūno
Ežiom išvogotas valdovų kapynas.
Ten miega sena Lietuva. O jos sūnūs
Net savo tėvų padavimų nežino.
Guldydami qžuolq kirviais švietriais,
Iš protėvių kapo išaugusį tiesiai,
Ugnelę pakurdami jo šipuliais,
Viešnagai svečių pasikviesdami liesiai,
Lyg kažką atsimena žmonės, svajoja,
Lyg laukia: atgis praeitis jiems savoji . . .
Jų gyslose kraujas sujunda tada,
Ir akys jų tviska kažkokia liepsna.
Sužadino ją sukurtoji ugnelė?
Ar senlaikių atdūsiai dvasių jų kelia?
O gal, tartum viltis, ugnis nerami
Jų sieloje amžius rusėjo pati?

Narimanto sostan Kernavėn senojoj
Traidenis atėjo tuomet dar jaunutis.
Ne vienas kaimynas ji jau pažinojo,
Kol Pagirio teko valdovu jam būti.
Pažino jį priešai tuomet ir draugai
Kaip taurų valdovą ir karį drąsiausią.
Budėjo, kaip sakalas gūžtoj savo:
Pavojus iš kur gali grėst artimiausias?
Ir žvalgės Traidenis akim apdairia:
Tiek priešų aplinkui — tarytum girial
Mozūrai ir vokiečiai, rusai ir lenkai
Pavojų tėvynei sudaro nemenką, —
Tik tykoja grobio, tik laukia, kada
Nusilps Lietuvos apgynėjų ranka.
Galvoja Traidenis: kas pirmas iš jų
Nekviestas ateis su ugnim ir kardu?
Ir akį jo traukia, ir rūpestį kelia
Mozūrų Konrado vingiuoti darbeliai . . .

Traidenis apyaušry paskelbė gandą,
Kaip aidas, per kalnus, per upes, girias,
Valdovo šaukimas sau kelių suranda.
Perdien apibėgo erdves jis plačias.
Visi vakarop Lietuvos pakraščiai
Jau žino, kad renkas į kovą kariai.
Iš girių, kalnų, tartum šmėklos besotės,
Karingos esybės pradėjo vyniotis:
Tai gandą valdovo išgirdę staigiai,
Suskato Kernavėn Traidenio kariai.
Ir išvirkščiais kailiais, kaip meškos, jie gaubias,
Ir kirvį prie šono, trimitų kabinas.
Jų rankose smogtai; o vietoj kepurės
Lyg vilko, lyg aitvaro kaktą jie turi.
Kiti dar baisiau pasipuoš ties ausim:
Kas — tauro ragu, kas — šerno iltim.
Žirgai lietuvių, karnomis apkloti,
Kanopoms dunda, it griaustinis spiria . . .
Regi juos — ir negali suprasti, žinoti,
Kas per padarai išsineria iš girios?
Žmogaus neįžvelgs čia nustebus akis, —
Pajus gal tik karį baugioji širdis . . .

(Iš "Nemarioji Žemė" antologijos, sudarė

ALFONSAS TYRUOLIS)

KERNAVĖS PILIAKALNIAI

ISTORIJOS ŠVIESOJE

J. V. SŪDUVAS

Šiandien Kernavė yra tik nedidelis bažnytkaimis Musninkų valsčiuje, Ukmergės apskrityje, dešiniajame Neries slėnio krante, apie 35 km į šiaurės vakarus nuo Vilniaus. Neries slėnio krantai šioje vietoje yra labai statūs, išraižyti gilių skersinių griovių, dėl to tarp jų susidarė trys atskiri gaubriai vadinami: Aukuro, Lizdeikos ir Pilies kalnais. Visą Kernavę iš šiaurės pusės supa Lielupės upelis, įtekantis į pelkėtą Pragariinės ežerėlį, o iš jo į Nerį išteka gili Kernavėlė. Atskira sodyba prie Kernavėlės vadinama Krivaiškiu. Joje, pagal senovės padavimus, gyvenęs vyriausias lietuvių pagonių kunigas Krivių-Krivaitis. Nepriklausomybės metais Kernavė buvo aklame pasieny, nes tik 1 km atstu nuo jos ėjo administracinė linija, tačiau turistų būdavo gausiai lankoma. 1925 metais netoli Pilies kalno buvo rastas viduramžių pinigų lobis, kuriame buvo ir Vytauto Didžiojo pinigų. Prie piliakalnių ir apylinkėje buvo randama ir daugiau archeologinių radinių. Visi jie buvo Kernavės muziejuje, prižiūrimi klebono kunigo Švogžlio-Milžino.

Istorijos šaltiniuose Kernavė minima jau prieš XIII amžių. Kai kurie lietuvių ir lenkų istorikai Kernavę laiko Mindaugo sostine (Z. Ivinskis, Stakauskas, H. Paszkiewicz, K. Kolankowski ir kiti). Jie mano, kad Mindaugas joje galėjo būti karunuotas pirmuoju Lietuvos karalium. Tačiau tai istoriniai neįrodyta. Greičiausiai, Kernavė, tuo metu būdama Lietuvos gilumoje, buvo viena iš didžiųjų Mindaugo pilių. Abudu vokiečių ordinais daug kartų bandė pasiekti ir sunaikinti Kernavę, tačiau pilies paimti jiems nepavyko. Livonijos ordino magistras Ernestas 1279 m., teriodamas Rytų Aukštaitiją, pasuko į Kernavę. Šį jo žygį, pasibaigusį nesekme, taip aprašo Eiliuotoji Livonijos Kronika:

*...Jų kariuomenė pasuko tiesiai eiti į Kernavę.
Čia Traidienio buvo žemė. Jie labai ją nuteriojo.
Broliai daug žmonių išžudė: tačiau Traidenis
nesutriko.
Sutelkę visas jėgas lietuviai, užpuolė grįžtantį
vriešą.*

Kirto jie žaizdas didžiausias, net krauju

pasruvo sniegas . . .

Brolių vėliava pargriuvo, Vokiečiams nelaimė buvo.

Krito Ernestas vyriausias, o su juo drauge pražuvo

Dar septyniasdešimt vienas . . .

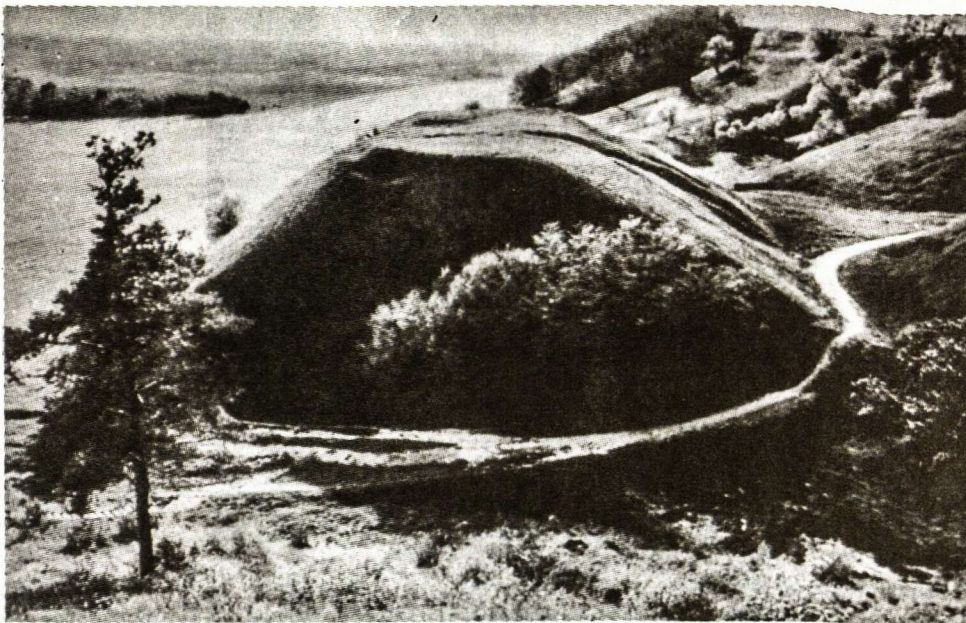
Paprastai, to meto vokiečių kronikose žuvę minimi tik broliai, reiškia riteriai ir labai retai būdavo žymimas žuvusių knechtų, ginklanešių ir bendrai pagalbinių karių skaičius, kuris, be abejo, viršydavo riterių skaičių. Eiliuotoje Kronikoje minima, kad mūšyje prie Kernavės kritęs magistras Ernestas ir septyniasdešimt vienas riteris, to laiko sąlygose, ten turėjo vykti didelė kova, kurioje lietuviai atkeršiję Livonijos ordinui už Aukštaitijos teriojimą.

Vėlesnėse kronikose minimi net septyni kryžiuočių ordino žygiai į Kernavę. Vienoje kronikoje net pažymėti du perėjimai — brastos per Nerį. Viena prieš vandenį, aukščiau Kernavės, o kita žemiau Sideronių kaimo. 1365 m. į Kernavę kryžiuočius atvedė pas juos pabėgęs Kęstutis sūnus Butautas (reiškia, išdavikų ir parsidavėlių būta visais laikais).

Gediminui perkėlus sostinę į Trakus ir vėliau — į Vilnių, Kernavės reikšmė pradėjo mažėti. Vytauto kovų su Jogaila dėl tėviškės laikotarpyje, 1390 metais Kernavę buvo apsupusios didelės kryžiuočių ordino jėgos. Lietuvių įgula, nenorėdama pilį atiduoti vokiečiams, pati ją sudegino. Vytautas savo valdymo metu viešėjo Kernavės dvare ir po raštais pasirašydavo Kernavės kunigaikščio titulu (Dux Cernoviensis). Reiškia, Kernavė buvusi srities kunigaikštija su D.L.K. dvaru ir pilimi. Žygimantas Kęstutaitis Kernavės pilyje kalino Algirdo vaikaitį Aleksandrą, įtardamas jį buvus palankų sosto varžovui Švitrigailai. Tas rodo, kad greta išaugusių Trakų ir Vilniaus, Kernavės pilis turėjo svarbią vietą Lietuvos kunigaikščių dinastinėje grandyje.

Archeologiškai Kernavės piliakalniai nebuvo tyrinėti iki 1980 metų vasaros. Tačiau, iš atsitiktinai prie piliakalnių ir apylinkėje rastų archeologinių paminklų spėjama, kad vietovėje žmonių buvo gyventa jau prieš 2-3000 metų. Čia

Kernavės piliakalnis Pilies kalnu vadinamas

istorinė tiesa pinasi su gausiais padavimais, kurie patvirtina dalinai ir istorinę tiesą. Istoriniai padavimai Kernavę laiko seniausią Lietuvos vietove, jos valdovų lopšiu, tą pažymi ir XV amžiaus „Lietuvos ir Žemaičių Didžiosios Kunigaikštijos Metraštis“. Padavimai sako, kad Kernavė buvusi ir svarbiausias senovės lietuvių religinis centras, kur gyvenęs vyriausias kunigas Krivių-Krivaitis. Lenkų rašytojas F.A. Bernotavičius parašė ir išleido 4-rių tomų istorinį romaną „Pajauta“, kur vaizduojama legendarinė Krivių-Krivaičio duktė. Romanas yra išverstas į keletą kalbų. Be to, apie Kernavę ir jos padavimus rašė: V. Kondratavičius-Syrokomla ir grafas E. Tiškevičius, pažymėdamas, kad statant Vilniaus pilis, akmenys ir plytos buvo imamos iš sugriautos Kernavės pilies. Iškilus Vilniui krašto sostine, didelė Kernavės pilis, matyt, buvo nereikalinga.

Lietuvai patekus po caro valdžia, Kernavė buvo visai apleista ir sunyko, jos vardas buvo garsus tik žmonių padavimuose ir pasakose. Joki rimti moksliniai Kernavės piliakalnių tyrinėjimai niekad nebuvo atlikti iki mūsų dienų. Ir tik 1980 metų vasarą grupė Vilniaus mokslininkų ir jiems talkininkavusių Vilniaus universiteto studentų pradėjo archeologinius Kernavės piliakalnių kasinėjimus. Taip apie pradėtus tyrimus rašo „Vakarinėse Naujienose“, 1980 m., Nr. 206, rugsėjo 4 d., Vilniaus universiteto docentas, archeologas P. Kulikauskas:

“...Kernavė nuo seno garsėja gamtos grožiu ir įspūdingais istoriniais paminklais. Žmonių Kernavės apylinkėse gyventa jau akmens amžiuje. Jų naudotų įrankių dalį galime pamatyti gerai įrengtame Kernavės istorijos muziejuje. Pirmaisiais mūsų eros amžiais, o gal kiek anksčiau, apylinkės gyventojai, išaugus gamybinėms jėgoms, padažnėjęs pavojams, įsirengė gynybinį centrą-piliakalnį. Paskui buvo įrengti dar trys piliakalniai. Tai retas atvejis tarp Lietuvos archeologinių paminklų. XIX amžiuje kiekvieną piliakalnį imta vadinti įvairiais vardais: patį didžiausią — Pilies kalnu, aukščiausią pylimą — Mindaugo sostu, kitus Lizdeikos ir Aukų kalnais. Užrašyta apie juos daug ir įdomių pasakojimų, padavimų. Populiariausi jų — apie požemius, ten pakastus lobius, pasirodantį raitelį ant balto žirgo ir t.t. Poetų apdainuota ir romantikų išgarsinta Kernavė moksliniu požiūriu yra neįminta mįslė ir šiaandieną. Pasakojimai pasakojimais, legendos legendomis, bet mus domina istorinė tikrovė. Įprasta manyti, kur yra piliakalnis, ten buvusi pilis. Pilies liekanų ieškojo Kernavėje jau XIX a. tyrinėtojai. Jie bandė kasinėti Aukų kalną, rausė Mindaugo sostą, apylinkės pilkapynus. Tačiau pilies pėdsakų nerado. Tikrąją Kernavės pilių paslaptį nutarė atskleisti archeologai. Tam pasitaikė ir ne labai maloni proga. 1979 metų pavasarį, dėl nepakankamos piliakalnių apsaugos, nevykusio tvarkymo projekto, nukirtus didžiuosius medžius šlai-

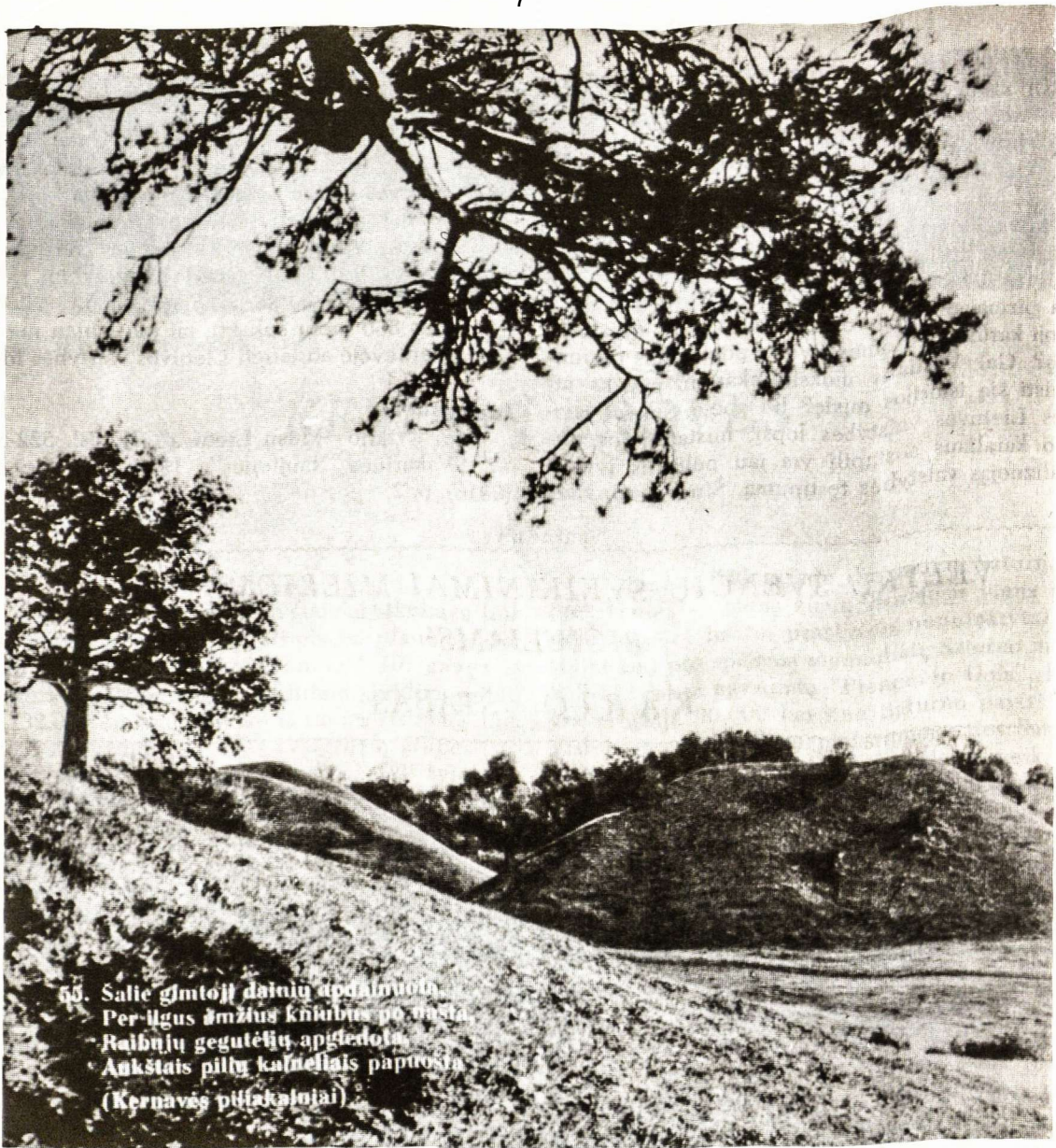
J. Griesius, Lietuvių kova su kryžiuočiais, medžio skulptūra

tuose, nušliaužė Mindaugo sosto piliakalnio beveik visas rytinis šlaitas ir dar išlikusio pylimo dalis. Nuolauža atidengė amžių bėgyje susiklosčiusius sluoksnius, tarsi atskleidė amžių ir įvykių knygos puslapius. Delsti nebuvo galima, reikėjo vykdyti tyrinėjimus. Jų ėmėsi Vilniaus universiteto istorijos fakulteto archeologai. Šiais metais (1980 m.) į archeologinius kasinėjimus įsijungė ir Mokslų Akademijos istorijos institutas. Dviejų sezonų archeologiniai tyrinėjimai Mindaugo sosto piliakalnyje leido aiškiai pažvelgti į jo istoriją. Užfiksavus šlaito nuošliaužos kultūrinius sluoksnius, ištyrus aikštelės dydį nustatyta, kad pilis pradėta statyti dar pirmaisiais mūsų eros amžiais. Ji tuomet buvo nedidelė ir ne tokia aukšta. Jos sluoksniai sudaryti vėliau pilį pertvarkant, statant naujus įrengimus. Apie tai aiškiai byloja rasta brūkšniuotoji keramika, arba taip vadinama ruožėtoji ir gruoblėtoji keramika. Intensyviausias pilies naudojimo laikotarpis — tai pirmojo tūkstančio vidurys ir antrojo tūkstančio pradžia. Ir pats audringiausias periodas — XII-XIV amžiai (Lietuvos valstybės kūrimasis, Mindaugo krikštas ir valstybės

galybės plitimas į Rytus, nors apie tai straipsnio autorius okupuotos Lietuvos spaudoje nediršo paminėti. Docentas P. Kulikauskas jį vadina tik audringu periodu. J.V.S.). Pastaraisiais šimtmečiais pilis buvo smarkiai padidinta, gerai įtvirtinta. Archeologinių kasinėjimų metu išryškintos buvusios gynybinės sienos, pastatai. Aptikta įdomių ir vertingų radinių: metalo gaminių, suanglėjusių grūdų, daugybė puodų šukių ir gyvulių kaulų. Tarp retesnių dirbinių paminėtina: kaklo papuošalai, sagės, geležinės vienanarės žirkės, retai išsilaikęs pentinas su besisukančia žalvarine žvaigždute, geležiniai peiliai, ylos, pjautuvo dalys ir kita. Įdomūs moliniai kiaušiniai, verpstukų smagračiai, kaulinės apkalos. Dėmesį patraukia gražūs alebastrinės strėlės antgaliai ir kita. Suanglėję grūdai ir naminių bei laukinių gyvulių kaulai liudija apie gerai išvystytą žemdirbystę ir gyvulininkystę, medžioklę. Archeologinę medžiagą ištyrus, nustatyta, kad čia auginti arkliai, stambūs ir smulkūs raguočiai, kiaulės. Medžioti taurai, stumbrai, briedžiai, stirnos, šernai ir kiti.

Stovėjusi Mindaugo piliakalnyje pilis buvo su-

69. Šalie gmitojj dainių apdailuotū.
Per ilgus amžius kniūbūs po musia.
Raišnių gegutėlių apigledota.
Ankštaiš pilių kairteliais paprosta.
(Kernavės piliakalniai)

deginta XVI a. ir po to neteko savo reikšmes. Nors ji ir buvo kurį laiką dar naudojama, tačiau pagrindinį vaidmenį jau vaidino pilis, įrengta dabar vadinamame Pilies kalne. Tai pati didžiausia pilis Lietuvoje. Deja, ji, kaip ir kiti piliakalniai, dar nėra archeologų tyrinėta.

Apie sudegintą Mindaugo sosto piliakalnyje stovėjusią pilį liudija kasinėjimų metu aptikti suanglėję rastai, apdegę akmenys, sienų tinkas, stulpavietės. Archeologiniai radiniai bus kruopščiai ištyrinėti ir perduoti gausiai žmonių lankomam Kernavės istoriniam muziejui. Ateity planuojama tyrinėti ir kitus Kernavės piliakalnius, prie jų buvusių gyvenviečių vietas. Archeologai tikisi

perskaityti dar ne vieną Kernavės pilių nerašytos istorijos puslapį...” — baigia savo straipsnį docentas Kulikauskas.

Labai džiaugiamės, kad Vilniaus archeologai pagaliau pradėjo skaityti nerašytus mūsų senosios istorijos puslapius. Taip mes patys žinome koki politiniai įvykiai dėjosi “Audringu XII-XIV šimtmečių periodu”. Tą jau mini svetimųjų kronikos ir gausūs padavimai, kad čia, Kernavėje jau buvo sujungtos Lietuvos valstybės centras, pirmojo Lietuvos karaliaus Mindaugo sostinė, šalies religinis centras, o gal ir Mindaugo krikšto ir karūnacijos vieta? Tai nustatyti, mokliškai ir istoriškai paremti ir būtų Vilniaus universiteto archeologų-

mokslininkų uždavinys. Juk vienoje vietoje sutelkti tiek pilių mažas srities kunigaikštis negalėjo. Minimais amžiais Lietuvą be paliovos puolė ir naikino, visos krikščioniškosios Europos remiami, vokiečių ordina, iš šiaurės ir pietų. Kernavės pilys, stovėdamos veik šalies viduryje, turėjo priklausyti stipriausiam Lietuvos valdovui. Visus lietuvius labai domina, kur buvo ant galvos uždėta pirmajam Lietuvos karaliui Mindaugui karališkoji karūna, iš Romos atvežta popiežiaus pasiuntinių? Gal Vilniaus mokslininkas ir pavyks atskleisti šią istorijos mįslę? Be abejo, surasti istorinės Lietuvos valstybės lopšį, nustatyti jos pirmojo karaliaus sostapilį yra jau politinis įvykis, legalizuojąs valstybės tęstinumą. Šiuo metu, kada

Lietuva yra paversta rusų imperijos provincija, lietuviams mokslininkams tas būtų sutrukdyta. Jeigu šiandien pirmojo Vilniaus universiteto rektoriaus Skargos vardo salė jau pavadinta tik "Didžiąja sale", jeigu jos sienose atidengtos istorinės freskos, vaizduojančios Lietuvos valstybines insignijas ir Vytį, buvo įsakyta užtinkuoti, jeigu šiemet buvo sutrukdyta paminėti Vytauto Didžiojo mirties 550 metų sukaktį, tai juo labiau nebūtų leista Kernevėje atidengti Lietuvos valstybės lopšį.

Pasinaudota:

Br. Kviklio "Mūsų Lietuva", II, psl. 522-525.

"Vakarinės Naujienos", 1980.IX.4, Nr. 206 (6916), p. 2.

VELYKŲ ŠVENČIŲ SVEIKINIMAI MIELIEMS KARIO

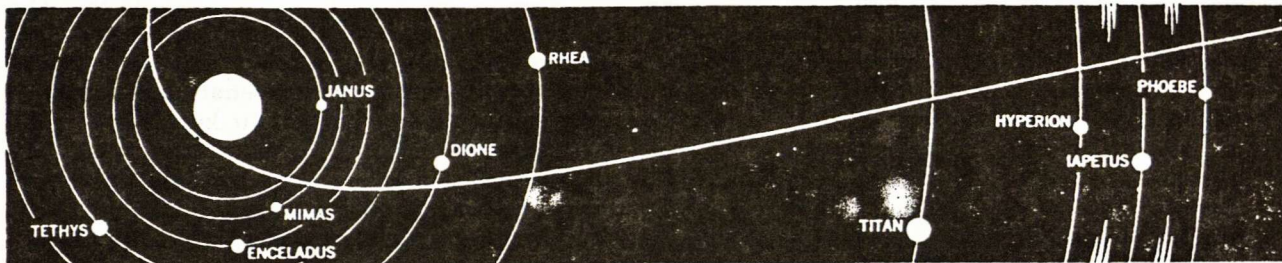
BIČIULIAMS!

K A R I O Š T A B A S

Klaros Virškuvienės skutinėti margučiai

“Pioneer” II keliauja pro Saturną

KELIAS Į ERDVES

B. BALČIŪNAS

(Pabaiga)

SATURNAS

Palikę Jupiterį, trys erdvėlaiviai iškeliavo link sekančios dydžiu saulės sistemoje planetos, Saturno, gi ketvirtas — “Pioneer” 10, gavęs iš Jupiterio “pastūmėjimą”, padidino skridimo greitį iki 132,000 km/val., pasuko iš saulės sistemos link Jaučio žvaigždyno, Hyades žvaigždžių grupės (susedančios iš 150 žvaigždžių ir už 120 šviesmečių). 1979 m. rugsėjo 16 d., po šešių metų kelionės, pirmas iš jų “Pioneer” 11 praskrido tarp išorinių Saturno žiedų ir nuskubėjo link tolimesnės planetos Urano. Likusieji kiti du Saturną pasiekė 1980 metų pabaigoje ir 1981 metų antroje pusėje, papildydami pirmųjų žinias.

Saturnas buvo žinomas anksčiau, kaip saulės sistemos išskirtina planeta savo paslaptiniais žiedais, apkeliaujanti saulę elipsinėje orbitoje per 29 metus ir 167 dienas, atstu perihelione — 1,344,000 km arčiausiai saulės ir aphelione — 1,500,000 km, toliausiai nuo saulės. Apie savo ašį apsisuka (ties pusiauju) per 10 valandų ir 13 minučių. Dėl tokio didelio sukimosi greičio Saturnas tarp ašigalių yra “susiplojęs” iki 107,500 km skersmenio ir ties pusiauju — 120,160 km skersmenio. Saturno masės tankumas yra mažiausias iš visų saulės sistemos planetų, tik 0,69 todėl ir gravitacinė — traukos jėga planetos paviršiuje yra labai mažai didesnė negu Žemės, nors tūriui jis yra 740 kartų ir mase 95 kartus didesnis už Žemės, kadangi paviršiaus atstumas nuo planetos centro yra 8,15 kartų didesnis negu Žemės (traukos jėga yra atvirkščiai proporcinga atstumo kvadratui) ir mažesnis masės tankumas. Saturnas turi silpną magnetinį lauką; jo nėra išorės žiedų srityje. Saturno ašis pasvirus 26° 49' link orbitos plokštumos.

“Pioneer” 11 atrado du naujus Saturno išorės žiedus — vieną žiedų išorėje ir vieną vidinėje pusėje; be to, praskrido nenumatyti arti (1490 km) pro spėjamą vienuoliktą Saturno mėnulį S-11, dabar pavadintą “Pioneer’io Uola”, kuris yra orbitoje 90,000 km nuo Saturno paviršiaus. Visi žiedai yra vienoje plokštumoje, ties Saturno pusiauju ir neprašoka 20 km storio; beveik permatomi; didelės energijos kosminės dalelės supa žiedus, tačiau jų nėra žiedų viduje, nes juos “sugeria” smulkūs žiedų vandens ir amoniako susalę kristalai, sumišę su smulkiais, lengvai apledėjusiomis dulkėmis. Išorinis žiedas A siekia apie 278,600 km skersmenį ir yra apie 18,000 km pločio; aplink Saturną apkeliauja per 14 valandų. Toliau yra apie 2,800 km pločio, vadinama Cassini spraga (pagal italo astronomo pavardę, kurią jis atrado). Sekantis, šviesus B žiedas 26,000 km pločio; vidinis C — apie 18,000 km pločio, atstu nuo Saturno paviršiaus apie 17,000 m. Diagramoje pažymėti išorės žiedai E ir F, pagal “Pioneer” 11 duomenis, būtų abejotina pavadinti žiedais, nes užregistruoti neištisinai ir neaiškios medžiagos. Tikresnis yra išorės, naujas, apie 150,000 km nuo Saturno paviršiaus esantis žiedas ir vidaus D. Tarp spėjamų E ir F žiedų praskrido “Pioneer” 11 apie 23 km per sekundę greičiu. Taip pat, nustatyta tarpas tarp žiedų C ir B, kurį prieš keletą metų buvo pastebėję prancūzų astronomai, dėl to ir liko pavadintas prancūzų tarpu. Tikslėnių duomenų tikimasi gauti iš vėlesnių erdvėlaivių. Radio signalas nuo Saturno pasiekia Žemę per 86 minutes (radijo sklaidimo greitis 300,000 km/sek.).

Erdvėlaivis “Pioneer” 11 buvo daugiau nukreiptas tirti Saturno mėnulį Titan, kuris yra apie

1,220,000 km atstu orbitoje ir apskrenda planetą per 75 dienų 21,5 val. Buvo tikėtasi ten atrasti Žemėje suprantamos gyvybės ženklų. Titanas, 5849 km skersmenio, supamas retu debesų sluoksniu; paviršiuje yra nuolatinė, apie -230° C temperatūra, kuri būtų mirtina bet kokiai gyvybei. Debesyse atrasta metano, iš kurio gaunamos amino rūgštys¹³ (veikiant ultra-violetiniams spinduliams), tačiau, celių sudarymui reikalingas laisvas vanduo, kurį būtų neįmanoma Titano aplinkoje rasti.

Saturno mėnulių išsidėstymas yra nevienodas. Naujai atrastasis, arčiausiai planetos, "Pioneer Rock" yra orbitoje 90,000 km atstu nuo Saturno paviršiaus; sekantis yra Janus, skersmenio apie 380 km, orbitą apkeliauja per 18 valandų, atstu nuo Saturno apie 146,000 km; Mimas 400 km skersmenio, orbitoje 186,600 km atstu, apkeliauja per 21,5 val.; Enceladus 450 km skersmenio, orbitoje 238,300 km atstu, apkeliauja per 33,5 val.; Tethys 1050 km skersmenio, orbitoje 295,000 km atstu, apskrenda planetą laike 45,5 val.; Diona 850 km skersmenio, atstu nuo planetos 378,000 km, orbitą apkeliauja per 65 val.; Rhea 1600 km skersmenio, atstu 527,600 km, orbitoje savo kelią nuskrieja per 4 dienas ir 12 val. Toliau seka Titanas, už jo Hyperion 800 km skersmenio, atstu 1,485,000 km, po jo Japetus 1700 km skersmenio, nuo planetos paviršiaus nutolęs 1,605,000 km ir toliausias — 1,730,000 km nuo Saturno mėnulis Phobe, 450 km skersmenio, orbitoje keliauja priešinga kryptimi negu kiti mėnuliai.

Visi Saturno mėnuliai, panašiai, kaip Žemės ir Jupiterio, visą laiką atsigręžę viena puse link planetos. Jų sudėtis panaši į Jupiterio mėnulių: sustingę lengvos medžiagos, susiformavę prieš bilijonų metų (?), šiuo metu tas palikta tolimesnės ateities tyrinėjimams.

Planeta Uranijus, moderniais teleskopais 1978 m. kovo mėn. atrasta turinti penkis žiedus; keturi iš jų apie 10-15 km pločio ir penktas, išorinis, apie 70 km pločio. Visi žiedai yra pusiaujo plokštumoje. Daugiau žinių bus surinkta, kai "Pioneer" 11 pasiųs Žemėn stebėjimus iš artimesnių atstumų.

BANGOS, BANGOS . . .

Pasiskaičius apie iš erdvėlaivių, iš tokių didelių atstumų, gautus duomenis Žemėje, įdomu yra kaip tai įmanoma padaryti. Trumpai tariant, tai yra šių dienų mokslo ir technologijos labai plačios apimties padarinys. Esmėje, tai yra šviesos ir elektromagnetinių bangų radiacija, elektroninėmis priemonėmis paverčiama optiniais ir garsiniais atitinkamais ženklais — signalais, pagal ku-

rių tam tikrus niuansus išskaitoma jų reikšmė.

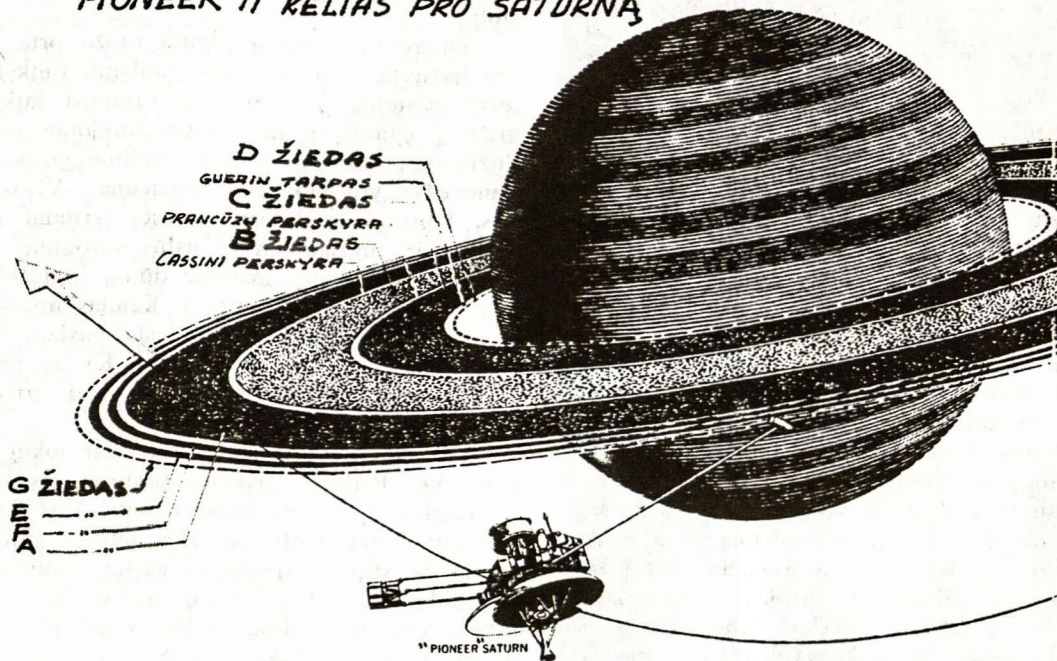
Erdvėlaiviai yra aprūpinti elektroniniais aparatais, vadinamais fotopoliarimetrais, kurie priima saulės ar šviesos spindulius (ir kitokias radiacijos bangas) atšokusias nuo medžiagos, ar laisvai sklindančias. Šiuo atveju, sakykim, nuo Jupiterio debesų paviršiaus, pagautus šviesos atspindžio impulsus, fotopoliarimetras paverčia į radijo bangų impulsus, kurie pasiunčiami Žemėje esantiems priimtuvams. Čia gauti radijo pulsavimai, kompiuterių pagalba, paverčiami į signalus taškų formoje, kurie, panašiai kaip televizijos ekrane, perduodami paveikslu, arba garsais.

Keletas žodžių apie šviesą. Šviesa susideda iš spektro, kuris yra junginys tam tikra tvarka išsidėsčiusio bangavimo — radiacijos; jis yra įvairaus bangų ilgio ir dažnumo, priklausomai, kurioje spektro dalyje banga esanti. Praleidus šviesos spindulį per stiklo prizmę, spektro spalvos ryškiai išsiskiria. Trumpiausių bangų yra išorinė, ultravioletinė; po jos seka ilgesnės bangos — mėlyna, viduryje spektro žalia ir šalia jos geltona; kitos išorinės link eina oranžinė ir krašte, ilgiausių bangų infra-raudona. Minėtos šviesos bangos spektre yra tarp $7600 \text{ \AA}$ ir $4000 \text{ \AA}$ ($\text{ \AA}$ reiškia, Armstrong, vardas mokslininko, kuris vartojęs ir nustatęs trumpoms bangoms matavimo vienetą, lygų vienai šimtajai milijoninės dalies centimetro). Bangų ilgis priklauso nuo bangų energijos kiekio, todėl pagal jos ilgį yra ir jos intensyvumas, kuris duoda atitinkamą impulsą fotopoliarimetre. Tokiu būdu, pagal skirtingas bangas — jų ilgį, iš skirtingų atspindžių poliarimetras ir sudaro radijo signalus. Šviesa ir radijas sklinda 300,000 kilometrų per sekundę greičiu (tolygiu greičiu sklinda ir radiacija, išskyrus kai kurias, naujai atrastas, subatomines dalis, pav. tiachonas sklinda didesniu už šviesą greičiu). Signalas nuo Jupiterio iki Žemės keliauja apie 46 minutes, o šviesos spindulys nuo saulės Žemę pasiekia per 8 minutes.

Elektromagnetinės energijos sklidimas — radiacija ir jų spektro apraiškos yra panašios į šviesos, tik skirtingi jos bangų ilgiai, kurie siekia iki 3×10^{-19} centimetro. Elektromagnetinis spektras skirstomas į elektros (pagamina elektros generatoriai), radio (aukšto dažnumo), infra-raudonas (šiluminės), optines (šviesos), ultravioletines (prasisverbiantis), X arba Roentgeno ir kosmines bangas. Ciklas yra bangos vienas virpesys, dar vadinamas hercais — pagal mokslininko Herz pavarde, kuris atrado priemonės bangavimo dažnumui matuoti. Visos minėtos bangos, išskyrus op-

"PIONEER" II KELIAS PRO SATURNĄ

tines, paprasta akimi nematomos, jos užregistruojamos įvairiomis priemonėmis, aparatais, arba matom tik jų veikimo išdavas.

IŠNAŠOS

1. Elektromagnetinė banga — energijos radiacijos forma, kur jungiasi magnetiniai ir elektriniai laukai.
2. Šviesmetis — atstumas, kurį nusklinda šviesa, 300,000 km/sek. greičiu, per vienus Žemės metus.
3. Kosminiai spinduliai (jų tarpe ir kosminės dulkės su radioaktyvia radiacija) — elektromagnetinė radiacija ateinanti iš erdvių — visatos.
4. Orbita — vieno dangaus kūno kelias erdvėje aplink kitą.
5. Masės tankumas — masės kiekis gramais viename kubiniame centimetre.
6. Vandenilis — medžiagos elementas, kurio atomas turi vieną protoną branduolyje ir vieną elektroną orbitoje. Vandenilio visatoje yra 98% visų atomų ir apie 78% visos medžiagos. Prie aukšto slėgimo ir atitinkamos temperatūros vandenilio atomai formuojasi į molekules ir sudaro dujas, skystą ar skysto metalo vandenilį. Žemėje laisvo vandenilio yra labai mažai (1 ppm). Vandenilis godžiai jungiasi su kitais elementais. Viena kubinė pėda vandenilio sveria 0,076 svaro (dujos 0,0899 gr/litras), prie 0° C temperatūros ir 760 mm slėgimo. Atominis svoris 1,00782. 760 mm yra barometrinis slėgimo skaičius prilygstantis 14,7 svaro kvad-

ratiniam coliuui jūros lygyje. Vandenilio dujos virsta skysčiu prie -252,8° C temperatūros ir kieta medžiaga prie -259,3° C. Sekantis lengvas elementas heliumas — He susidaro iš vieno atomo vandenilio ir vieno atomo deuteriaus (sunkusis vanduo — D arba H², kurio atomas turi vieną protoną ir vieną neutroną), tokiu būdu heliumo branduolys turi du protonus ir vieną neutroną.

7. Atmosfera — slėgimo vienetas 1 kg/cm² arba 14,7 svaro kvadratiniam coliuvi.
8. Ionai — laisvi elektronai (subatominės dalelės).
9. Protonai — atomo branduolio dalis, normaliai su teigiamu elektros įlydžiu.
10. Saulės vėjai — didelės energijos kosminių dalelių išsiveržimai iš saulės ir sklindantys tam tikromis kryptimis labai dideliu greičiu.
11. Silicijus Si — tarpinis elementas tarp metalų ir nemetalų. Silikatai SiO₂ — silicijo rūgščių junginys su metaliniais elementais.

12. Siera — NH₃ — azoto ir vandenilio junginys, randamas kietame stovyje, sutirpsta į skystą pavidalą prie 8 atmosferų slėgimo ir 10° C temperatūros. Garuodamas suma daug šilumos. Tirpsta vandenyje.

Sulfidai — sieros ir metalų junginys, gaunamas kaitinimo būdu. (Sulfidų randame meteorituose).

PASTABA. Planetomis vadinami dangaus kūnai saulės sistemoje, kurie yra tiesiogineje orbitoje aplink saulę. Mėnuliai — yra dangaus kūnai, kurie orbitoje keliauja aplink planetas.

→

PALIEKAME TĒVIŠKES, PALIEKAME LIETUVĄ

AP. SKOPAS

(Pabaiga)

Subačiaus miestelyje sustojame nakvynei. Buvome gerokai išvargę, bet ramiai pailsėti ir čia negauname, nes vokiečių kariai pasiima po keleta vyrų ir išvyksta į visas puses lauko sargybas nešti. Maždaug kas keturios valandos keitėsi sargybos ir mūsų miegas visą naktį vis būdavo pertraukiamas. Stebėjausi vokiečių kariais, jų ištverme ir drąsa. Tai seni kovų vilkai, gal net nuo Kaukazo ar Volgos sugrįžę, šimtus kartų baisiose kautynėse dalyvavę, bet vis nepraradę nervų. Jie šaltai reagavo į visokius įvykius, drąsiai sprendė kas darytina panašiose situacijose. Mes prieš juos atrodėme lyg vaikai.

Rusų žvalgai vėl buvo pastebėti vos trys km nuo Subačiaus. Gauname įsakymą iš Subačiaus miestelio pereiti į Naująjį Subačių, kuris buvo įsikūręs prie geležinkelio linijos. Stoties pastate praleidžiame likusią nakties dalį. Ankstų rytą mus pakelia pasiutęs kulkosvaidžių kalenimas. Galvotrūkčiais puolame laukan ir krentame į pirmas pasitaikusias priedangas. Pastebėjome beapsisukantį rusų naikintuvą, kuris apšaudė tik spėjusį į stotį įvažiuoti, galbūt paskutinį iš rytų atvykusį traukinį. Rusų naikintuvas daugiau nebebandė pulti, apsukęs ratą dingo rytų pusėje. Tačiau mums jis įvarė gerokai baimės, nes šūvių salves paleido prie pat stoties pastato.

Vokiečiai pranešė, kad keliai vedantys į Panevėžį daugumoj jau yra rusų perkirsti, todėl patarė mums tuojau susirasti pastotes ir skubiai iš čia išvykti. Jų patarimą mes mielai priėmėme ir susitvarkę išvykome Smilgių link. Vokiečiai

dabar visu skubotumu sprogdino stoties pastatus, depo, ardė geležinkelio pabėgius, kad priešais jais nepasinaudotų, arba kad jam užimtų daug laiko viską atstatyti. Palikom degančią Subačiaus stotį.

Panevėžio - Biržų plento ruože prie Piniavos bažnytkaimio sustojame poilsui. Reikėjo pailsėti pastotes, nes žmonės rūpinosi laiku sugrįžti į namus, o mes patys turėjome pailsėti. Sužinome, nors jau ir patys galime girdėti, kad Panevėžys yra vokiečių naikinamas. Visos įmonės, fabrikai ir didesni miesto pastatai sprogdinami ir sugriaunami. Duslūs sproginų garsai girdėti ir Piniavoje, matome dūmų ir dulkių debesis virš Panevėžio miesto. Keletas mūsų vyrų su dviračiais nuvyksta į miestą pasižiūrėti, ką nors nusipirkti, ar laisvai gauti. Ką jie parsivežė — negaliu pasakyti. Žinau, kad grįžo netuščiomis.

Kas su šimoniečiais nutiko dar jokių žinių neturime. Pailsėję, pakeitę pastotes išvykstame į Smilgius. Vykstame nakties metu. Virš Panevėžio kartas nuo karto sublyksi ugnies stulpai ir pasigirsta stiprūs sproginų garsai. Miestas dar vis naikinamas. Ant Šiaulių matosi "Kalėdų eg-lutė", rusai jau kelinta naktis smarkiai bombarduoja šį miestą. Pakeliui į Smilgius teko vykti per didesnę mišką. Mūsų vadai buvo gavę žinių, kad miške veikia tik neseniai rusų išmesti parašutininkai. Visiems įsakė nultipti nuo vežimų ir vorele iš abiejų kelio pusių žygiuoti pagrioviais, paruošus ginklus. Mūsų laimei rusai nepasirodė ir mes laimingai tą mišką pravažiavome.

Liepos 21 d. atvykome į Smilgius. Čia jau radome daugiau susirinkusių dalinių. Buvo atvykusi ir Panevėžio komendantūra su plk. Bagdovičium. Su jais teko nusidanginti net iki Klaipėdos krašto.

Man dar būnant Viešintose sužinojau, kad mano tėvai ir visa šeima randasi irgi Smilgiuose. Atvykęs čia jų ieškojau, bet jie buvo jau išvykę į Šeduvą. Nepavijau jų ir tolimesnėje kelionėje per Žemaitiją, nors trauktasi tais pačiais keliais. Savo šeimos likutį susiradau tik po karo.

Smilgiuose papusryčiavome ir tuoj su Panevėžio komendantūra išvykome į Šeduvą. Kelias buvo užsigrūdęs besitraukiančia vokiečių kariuomene ir bėgliais iš Rytų Lietuvos. Pradžioje vykome pėsti, bet vėliau gavome vietos kitų dalinelių vežimuose ir Šeduvą pasiekėme be didesnio nuovargio. Artėdami prie Šeduvos matėme vis daugiau išstatytų prieštankinių pabūklų ir kitų sunkesnių ginklų. O kur vokiečių tankai ir lėktuvai dingę? Be jų neįmanomas joks didesnis

LITERATŪRA

- F. Hoyle — Astronomy, Crescent Books Inc., N.Y.
 F. Hoyle — Frontiers of Astronomy, Signet, N.Y., 1974.
 NASA SP-396 — Pioneer Odyssey, Washington, D.C., 1977.
 J. Schafeter — Saturn, Scientific American, 1980.
 L.A. Soderblum — The Galilean Moons, Scientific American, 1980.
 Cosmology +1, W. Freeman & Co. — San Francisco, 1977.
 P. Moore — Astronomy, G. & Dunlap, N.Y.
 Chemistry & Physics Handbook, 53rd Edition — C.R.C., Cleveland.
 W.M.T.L. — Modern Physics, H.R. & Winston Inc., N.Y.

pasipriešinimas. Mieste sustojome tik trumpam laikui ir tuoj iškeliavom toliau. Pravažiavę Raudondvarį, maždaug 5 km nuo Šeduvos viename kaime sustojome. Ten ir nakvoti teko. Panevėžio komendantūra paruošė mums sriubos ir kavos, nes ji turėjo lauko virtuvę. Nors savo maisto ir turėjome, bet buvome pasiilgę šiltos sriubos ar kavos, nes jau seniai jos negaudavome. Iš to kaimo pora vyrų su ginklais bandė grįžti atgal, bet lt. Ž., gavęs iš komendantūros įsakymą, juos nuginklavo ir paleido eiti savo keliais. Matomai jie buvo įtariamai. Vieną iš jų aš asmeniškai pažinau.

Sekančią dieną, t.y. liepos 23, vykstame toliau. Pakelyje dažnai keičiame pastotes. Pravažiuojame pro Šiaulėnus, kurie labai nukentėję nuo 1941 metų karo. Už Šiaulėnų, viename kaime sustojame ilgesniam poilsui. Mūsų besitraukiančioji vora darosi vis ilgesnė ir ilgesnė. Sustojimo vietose mūsų vadai pasiunčia žmones po apylinkes parinkti maisto. Taip man vieną kartą teko nuklysti tolokai į pietus. Sužinojau, kad netoli Šiluvos stovi man žinomas vienas besitraukiantis vyrų būrys. Aplankiau ir pasikalbėjau su jais. Vėliau ir jie prisijungė prie mūsų voros. Kadangi Šiluva buvo nepertoliausiai, tai nutarėme su draugu aplankyti šią garsią Žemaitijos vietovę. Miestelis nedidelis, bet garsus čia įvykusių Šv. Marijos pasirodymu ir Jos stebuklingu paveikslu. Marijos apsireiškimas čia įvyko prieš 400 metų. Aplankėme koplyčią, kuri pastatyta toje pačioje vietoje, kur pasirodė Mergelė. Viduryje koplyčios didokas akmuo, ant kurio, kaip žmonės sako, Ji stovėjusi apsireiškimo metu. Užsukome ir į parapijos bažnyčią, kurios didžiajame altoriuje yra Marijos stebuklingas paveikslas. O kokios tūkstantinės minios čia suplaukdavo iš visos Lietuvos per atlaidus! Nepriklausomybės metais net iki 100,000 žmonių į šią vietą susirinkdavo.

Miestelyje susitikome ir su vietiniais ginkluotais vyrais. Jie buvo susirūpinę ir be jokių žinių apie dabartinę padėtį. Klausė mūsų kas daryti. Kiek tuo metu mes žinojome, pasakėme ir jiems, bet pagrindinį sprendimą, sakėme, darykite patys. Atrodo, kad tie vyrai liko ir kovėsi Miško Brolių gretose. Tuo metu ir mes dar nežinojome kur vyksime ir koks bus mūsų tolesnis likimas.

Kitą kartą, bemedžiodami maisto, užsukome į vieną Plechavičių dvarą. Kurio Plechavičiaus jis buvo, dabar negalėčiau pasakyti. Administratorius pasakė mums, vyrai imkite viską kas tik reikalinga, nes atėję bolševikai vistiek viską atims.

Kražių bažnyčia — architektūros paminklas

Paėmėme du gerus arklius ir vežimą, į kurį gerokai pakrovėme maisto produktų.

Sekančią dieną pravažiavome Kelmę ir Kražius. Ypatingai atydziai stebėjau Kražių miestelį. Miestelis buvo žiauriai sunaikintas 1941 metų kovose. Retai kur matėsi dar sveikas namas. Ir bažnyčios gerokai nukentėjusios. Didžioji bažnyčia ant kalno matomai pradėta remontuoti. Čia stabtelėjau kiek ilgiau ir savo vaizduotėje atkūriau dar mokyklos suole įsikaltas į galvą visas buvusias Kražių skerdynių smulkmenas. Netoli tos bažnyčios, kurią taip drąsiai gynė žemaičių vyrai ir moterys, teka ir Kražantės upelis. Žiaurių kazokų išmušti iš bažnyčios, žmonės turėjo perbristi, o gal perplaukti šią upę. Ne vienas joje ir prigrėdė. L.E. rašoma, kad 9 žmonės buvę užmušti, 44 sunkiai sužeisti, 150 sunkiai nuplaktų ir pasodintų kalėjime. O po tų skerdynių kazokai plėšė miestelį, žvėriškai siautėdami skriaudė moteris. Šis žiaurus rusų darbas tuo metu

nuskambėjo po visą Europą. Bet, štai ir vėl tie patys barbarai atvyksta ir gal vėl pasikartos panašus azijatiškas žiaurumas. Sunku atsiplėšti nuo tokios istorinės vietos ir norėtusi dar ilgiau pabūti, daugiau pasižiūrėti ir su vietiniais žmonėmis išsikalbėti. Bet laikas ir sąlygos neleido. Mano vora jau buvo tolokai nuvykus, todėl skubinausi ją pasivyti.

Pravažiavome pro kaltinėnus ir Zylės dvare sustojome nakvynei. Atsirado ir šimoniečiai. Tuoj juos apspitome ir klausinėjome kaip jiems pasisekė ištrukti. Jie pasakojo, kad puolimas buvo stiprus ir didelis. Jiems gintis padėjo ten buvę vokiečiai ir latviai, bet jiems pradėjus trauktis ir jie kartu pasitraukė. Nebepresimenu kiek aukų jie turėjo, bet sužeistų tikrai buvo. Kaltinėnuose likvidavo vieną krautuvę, tai ir mūsų vyrai pasinaudojo ta proga. Atsinešė rūkalų, degtinės ir kitokių dalykėlių. Ne vienas ir pasigėrė. Tai tipiškas kareivių poelgis visuose kraštuose, visose kariuomenėse.

Šitame dvare šiek tiek sutvarkė palaidus ir be tvarkos besitraukiančius dalinius. Sujungė į būrius, kuopas ir batalionus. Gaunam būrių ir kuopų vadus. Pora dienų užėmė mus įvairiais lauko pratimais, bet nebuvo matyti jokio vadų entuziazmo ir viskas buvo pravedama labai paviršutiniškai ir be noro.

Antros dienos vakare iš komendantūros atvyko mūsų kuopos vadas ir išrikiavęs kuopą pranešė, kad vyksime į Vokietiją. Mūsų troškimas ir viltys, kad Žemaitijoje sustosime ir kad čia bus paruošti tvirti kovos daliniai kovai prieš bolševikus, nepasitvirtino. Leitenantas, kurio pavardės jau nebeprisimenu, pasakė, kad Vokietijoje mus įjungs į Luftwaffe dalinius ir dirbsime aerodromų darbuose. Be to, jis priminė, kad norintieji grįžti yra nevaržomi. Tuoj mūsų kuopa skilo į dvi dalis. Grįžtantieji išėjo keleta žingsnių į priekį ir išsirikiavo prieš mus. Nors anksčiau ir buvau pasiryžęs iš Lietuvos nesitraukti, bet apsvairstęs savo pajėgumą priėjau išvados, kad partizaniniam karui esu per silpnas tiek fiziškai, tiek ir dvasiškai. Sąžinės balsas man priekaištavo, grįžtančių draugų akivaizdoje jaučiausi toks menkas prieš juos, bet reikėjo greit daryti sprendimus, nes laiko nebebuvo. Gerą pusvalandį išstovėjome vieni prieš kitus. Tuo metu atidavėme jiems geriausius ginklus: pistoletus, granatas, automatiškus šautuvus, lengvuosius kulksvaidsius ir beveik visą amuniciją. Jie net pasiviro nuo sunkios naštos. Atsisveikinome su ašaromis akyse. Ir vis dėlto jie paliko mums neužmirštamą priekaištą, nužygiuodami prietamsyje į rytų

pusę: "Tas ne lietuvis kurs Tėvynę, bailiai, kaip kūdikis apleis", škambėjo jų dainos žodžiai, kurie lyg adatomis smigo į mūsų širdis. Sudiev, draugai, žinau, kad dauguma iš jūsų atidavė savo gyvybes už Lietuvos laisvę, kuri, deja, nebuvo iškovota. Ar jūsų kruvina auka buvo prasminga, ar ne, pasakys mums ateitis.

Tą pačią naktį išvykstame link Žygaičių. Šiauliai kas naktį smarkiai bombarduojami. Tilžė irgi jau puolama, tik nesuprantame kodėl Kaunas yra neliečiamas. Pravažiuojame pro Šilalę, Pajūrį, Žvingius. Sustojame netoli Žygaičių miestelio viename kaime. Patekome pas puikų žemaitį. Šioje vietoje išbuvome beveik dvi dienas. Šis ūkininkas rinko šautuvus, amuniciją, kuprines, kariškas antklodes ir kitokį karinį turtą. Už visa tai mokėjo lašiniais, dešromis ir kitais maisto produktais. Kas norėjo, gavo ir degtinės. Pastebėjau, kad jauni karininkai juos krauna į dėzes ir išgabena tik jiems vieniems žinomon vieton. Matyt ir jie ruošiasi likti ir įsijungti į partizanų gretas.

Priartėjame prie pat Žygaičių miestelio ir sustojame tuo pačiu vardu besivadinančiame kaime. Miestelis tik 1 km atstume nuo mūsų. Žygaičiuose tuo metu stovėjo labai daug rudųjų vokiečių-nacių, tačiau mums prisiartinus prie miestelio, kaip žmonės pasakojo, jie kuo skubiausiai išsinešdino. Matyt, velniai, prisibijojo mūsų, nes jautėsi kalti lietuvių tautai. Sklido gandai, kad Vokietijoje buvo kažkoks pasikėsinimas prieš Hitlerį, bet nieko tikro dar nežinojome. Buvo žinoma, kad Wermachto kariai mušė rudus nacius, kur tik juos sutikdavo. Todėl jie vengė su jais būti kartu ir stengėsi išlaikyti atstumą.

Miestelio krautuvė buvo prieš porą dienų išplėsta, vienas vyras nušautas. Naciams pasitraukus ir mes nuvykstame į miestelį. Toje krautuvėje dar randame pasagų, tai prisirinkę jų glėbį, išvykstame į kaimus. Ūkininkai mielai už jas mums duoda lašinių, dešrų, o kas nori, tai ir degtinės gauna. Tame kaime stovėdamas sužinojau, kad ir kpt. Švilpa su savo kuopa netoliese stovi. Nuvykau aplankyti ir su pažįstamais vyrais pasikalbėti. Pasirodo, kad ši kuopa jau vieną kartą Klaipėdos krašto sieną buvo perėjusi, bet juos vėl grąžino atgal. Tame miestelyje vyko registracija į desantininkų mokyklą. Ėmė tik po du vyrus iš būrio. Iš mūsų Viešintų grupės išvyko Mikalajūnas ir Kulieša. Mikalajūnas po karo buvo V. Vokietijoje, bet Kuliešos likimo nežinau.

Už poros dienų išvykstame į Sartininkus, prie pat Klaipėdos krašto sienos. Čia suplūsta visi daliniai stovėję Žygaičių apylinkėje. Gautas leidi-

NAUJA SOVIETŲ-RUSŲ TAKTIKA

B.B.

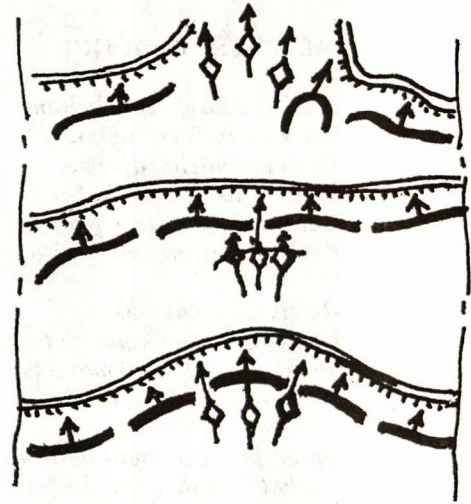
Socialekonominio gyvenimo ir technologijos raida pasireiškia ir kautynių lauko taktikoje. Tai ryškiai galima pastebėti sekant valstybių karinę literatūrą, arba palyginant karinius veiksmus laiko bėgyje. Taip, pavyzdžiui, rusų karinėje spaudoje tarp 1962 ir 1973 metų buvo daug rašoma apie reikalingumą pertvarkyti karines doktrinas pagal naujas technologines galimybes ir modernias jų panaudojimo sąlygas. Visur buvo ryškios radikaliai pasikeitusios kautynių lauko aplinkybės, kaip išdava naujų technologinių priemonių, su pasiūlymais, kaip ir kas yra keistina, kad prisitaikius naujiems reikalavimams.

Esant galimybei kautynėse panaudoti taktinius branduolinius ginklus, rusai ieškojo naujų taktinių formų, kurios tiktų naudojant branduolinius ir paprastus ginklus. Taktiniai branduoliniai ginklai į kautynių lauką įneša didelį ugnies galingumą ir padidina toliną, tačiau nuo jų labai mažai yra atsilikę raketos ir artilerija; nepaprastai didelę pažangą padaręs dalinių judrumas, kurį iššaukė padidėjęs aviacijos, artilerijos ir raketinių rinktų galingumas su moderniomis sekimo ir taikymo priemonėmis, kompiuteriais. Didėjant ugnies galingumui didėja ir kautynių smarkumas, masiniai nuostoliai žmonėms ir medžiagoms, trumpu laiku ryškiai pasikeičia kautynių išdava (pav. skaičiumi mažesnės jėgos, trumpu laiku, galingomis ugnies priemonėmis, gali sunaikinti žymiai

skaitlingesnio priešo jėgų telkinį: amerikiečių propaguojama "Piranha" taktika). Kad išvengus netikėto sunaikinimo, puolime ir gynyboje, jėgas tenka laikyti išskleistoje padėtyje frontu ir gilumon (II Pas. karo metu naudotos išstėtinės gynybos linijos, arba jėgų telkiniai puolimui, šiuo atveju visai netinka). Tačiau puolimo smūgiui reikia išskleistas jėgas greitai sutelkti, tam reikalingas judrumas; todėl pėstininkai susodinami į šarvuotus vežimus, judrumo sąskaiton mažinamas tankų svoris, motorizuojama artilerija ir t.t. Šiose aplinkybėse greitas manevras virsta esminiu kautynių elementu.

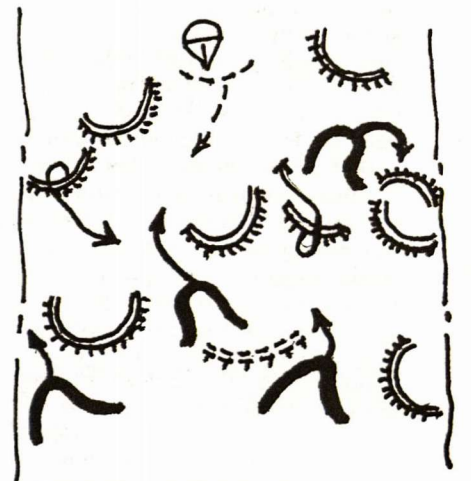
Branduolinių ginklų įtakoje, kaip ir normalių ginklų, kautynes rusai skirsto į susitinkamas kautynes (vstrečnoy boy), puolimą (nastuplenia), gynybą (oborona) ir pasitraukimą (otchod). Atsižvelgiant į dalinių judrumą, susitinkamoms kautynėms skiriama daugiau reikšmės, kaip daugiausiai galimai kautynių formai, nuo kurios priklauso tolesnė kautynių eiga. Susitinkamų kautynių tarpsnį sudarytų mažesnių dalinių susitikimas, sąlyčio sudarymas, bandymas prasiveržti, prasiveržimas arba pasitraukimas, persekiojimas arba stabdymas. Šių kautynių tarpsnis stambesnių junginių atžvilgiu būtų tik "vstrečnoy boy" — jieškojimas sąlyčio su priešo pagrindinėm jėgom.

Puolimas pasireiškų pastangom "pramušti skylės" priešo gynybos sistemoje tik ugnies priemonėmis ir pro jas, greitais judėsimais, sutelkiant gyvąją jėgą su tankais ir motorizuota artilerija, veržtis gilumon, batalionų, pulkų sudėtyje. Atviri sparnai ir be ryšio su kaimynais, būtų

II Pas. karo taktika

normalus reiškinys net ir žemesnių dalinių skaidinyje. Prasilaužimui pavykus, puoliančių jėgų telkiniai gynybos gilumoje, pagal pirmą galimybę, sklaidosi, arba persigrupuoja kovai su priešpuoliais. Kitaip tariant, gynybos frontas pralaužiamas ugnies priemonėmis (artilėja, raketos, aviacijos bombos, ne tankais ir pėstininkais kaip buvo II Pas. kare) platesniame fronte keliose vietose. Tuo pačiu laiku pro "skylės" praeina gynybos gilumon tankai su motorizuotais pėstininkais ir artilerija kovai su gynybos gilumoj atsparos punktais, kurie normaliai būna išsidėstę didesniais at-

Nauja, rusų propaguojama šarvuočių dalinių taktika

mas peržengti sieną ir vykti į Tilžę. Pražygiuodami pro Sartininkus matome pakelėse daug žmonių. Moterys verkia išlydėdamos mus į svetimą kraštą. Lėtai judančioje voroje pasigirsta dainelė, bet tokia liūdna, liūdna: "Sudiev sesutės lietuvaitės, sudiev darželių žolynai...", aidi iš dulkinos ir pilkos voros. Didžioji Lietuva paliko, apleidome ją negrįžtamai. Žinoma, tuo metu mes taip negalvojome ir buvome tikri, kad karui pasibaigus sugrįšime. Jau daugiau kaip 36 metai laukiame, bet vis dar Lietuva nelaisva. Ir dar lauksime, nenustodami vilties, kad ji bus laisva.

V. ZADURSKIS ZANDER

JAUNYSTĖS DRAUGUI

Sveikas Stasy! Aš iš kelionės.
Leisk pailsėti su tavim,
Tu mano mielas drauge.
Girdi?.. Kažkur audra.
Gal senas, galingas qžuolas tavo kieme
Kažką nujausdamas taip šaukia.

Ilstėtis gera pas tave,
Prie šilto pečiaus pasėdėti —
Senai senai, juk, nematytas,
Nelauktas svečias, netikėtas.

Tiesa, prabėgo metų daug —
Kažkaip pasikeitėm abu, susenom,
Pro mane pravežė, vai, daug karstų.
Tikrai —
Ir mus nuveš
Be triukšmo, be garso, paprastai.
Gal bus žiema ir staugo audra,
O gal pavasaris bus žalias.

Tu žiūri į mane, juokies,
Primindamas anas dienas,
Kada naktigonėj Eintauto slėnyje,
Prie upės tos,
Apie jaunatviškas naktis
Kaimo laukuos
Kalbėjom.

Kalbėk, kalbėk, jaunystės mielas drauge,
Nors ligi pat aušros . . .
Suradęs qgotį alaus
Gaivinančio ir šalto ir skaidraus.

Klausykimės!
Audra jau tavo kluono stogą ardo.
O neišvengiamai žiauri žiema,
Pusnynai baisūs
Nuvargina iki mirties
Ištrėmime.
Bet nenusiminkime, Stasy!
Ateis pavasaris.
Vėl tėviškėlėj gėlės augs.
Žydės tikrai,
Spalvingai.

stumais ir rečiau, su priešpuoliams skirtais rezervais. "Skylių" gynyboje pramušimui reikalingi priemonių telkiniai, tačiau atsižvelgiant į didesnę ginklų tolinašą, pozicijos gali būti daugiau išsklaidytos.

Pažymėtina, kad šiuo atveju puolant jėgų telkimas yra neišvengiamas, nes reikia praeiti pro palyginamai siaurus tarpus gynybos sistemoje, kurie gali būti gynybos artilerijos ir taktinės aviacijos lengvai pasiekiami; puolančios jėgos, iš žygio perėję kautynių formon, tarytum tiltu, turės pereiti gynybos gilumon. Bet koks uždelsimas telkinyje, gali būti užkluptas gynybos ugnies ir sunaikintas. Čia tenka prisiminti judraus manevro svarba kautynėse, todėl ir visos žemės jėgos yra motorizuojamos.

Puolimui skirtos jėgos normaliai žygiuos išskleistomis voromis ir puolimui išėities ribą pasieks artėjimo formoje išeinant iš kelių, arba žygiuos (važiuos) sutelktoje artėjimo formoje per pralaužtus gynybos tarpus, gynybos gilumon. Pėstininkų puolimas vykdomas pėstininkų šar-

vuotuose vežimuose kartu su puolančiais tankais ir įkandin judančia motorizuota-šarvuota artilerija, prieš gynybos gilumoje išsidėsčiusius atsparos punktus ir priešpuoliams skirtus rezervus (nes priekiniame gynybos skaidinyje atsparos punktai turės būti neutralizuoti ugnies priemonėmis). Kautynės gynybos gilumoje pasireikš skirtingomis formomis. Ten nebus fronto linijos, tik atskirai išsidėstę atatinkamose vietose atsparos postai ir gynybos rezervai skirti priešpuoliams, kurie bus išsisklaidę tuo pačiu tikslu, kaip ir puolančios jėgos — išvengti galingos telktinės ugnies sunaikinimo nuo branduolinių ginklų panaudojimo. Kautynės gynybos gilumoje bus judraus manevro pobūdžio, daugelyje atvejų mažesniems vienetams individualios, be ryšių su kaimynais, atvirais sparnais. Pasisekimas priklausys nuo iniciatyvos, veiksmų staigumo, vadų sumanumo, kovotojų pasiruošimo ir manevro. "Nusipėstinę" šarvuotų pėstininkų daliniai kautynėse, prie pirmos progos privalės "pasikrauti", kad išnau-

dojant vietovės savumus, staigiais judėjimais galėtų išmanevruoti naujosna apystovosna, naujon kautynių formon, neleidžiant priešui atsipalaiduoti, arba persitvarkyti naujai gynybai. Kritišku atveju, turės persiorganizuoti į gynybos atsparos postus iki padėties pagerėjimo, arba stabdydami turės pasitraukti į galimai saugesnę vietą, kur išsidėsčius gynybai persiorganizuos naujiems veiksmams.

Ši rusų puolamosios doktrinos žemės pajėgų taktika kautynėse numatoma panaudoti normaliose kautynėse ir taktinių branduolinių ginklų panaudojimo atveju. Šiuo metu yra įdomu, kiek toli yra pažengęs rusų kariuomenėje dalinių apmokymas toje srityje, tačiau reikia pastebėti, kad amerikiečių karinė spauda plačiai komentuoja rusų karinėje spaudoje tuo reikalu pasisakymus ir daro išvadas.

Literatūra

Razničanko "Taktika" 1966
Voenny Vestnik 1979 Nr. 20
Soviet Military Review 1979 Nr. 9.

ANTILOPIŲ MEDŽIOKLĖ

MEDŽIOTOJAS
Portland, Oregon

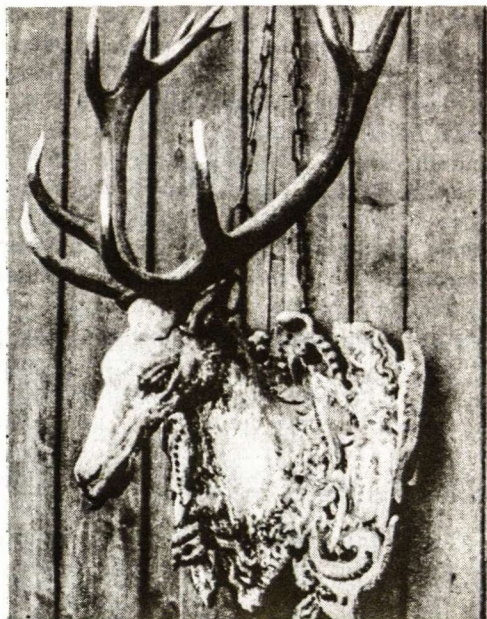
“Kario” žurnale 1979 m. pasidalinau su skaitytojais mažom nuotrupom apie briedžių medžioklę Oregono miškuose. Nežinau ar tas straipsnis tiko, tačiau manau, kad buvusiam kariui turėjo būti “prie širdies”. Juk medžioklėje panašiai kaip fronte, tik nei briedžiai, nei antilopės neatsišau-do. Taigi yra kuo geriausi šansai išlikti sveikam ir gyvam. Sveikatos atžvilgiu ir nervams nuraminti medžioti yra tikrai puiku. Žmogus pakeiti aplinką, pamatai daug gražių vietų. Tas viskas padeda užmiršti kasdieninius vargus. Medžioti patartų kiekvienas gamtą mylintis daktaras.

Senais laikais antilopių būdavo daug, taip kaip ir kitų atvirus plotus mėgstančių žvėrių. Tačiau, metams bėgant, jos buvo žiauriai išnainkintos. Jas naikinant daug kas prisidėjo. Stambūs ūkininkai manė, kad antilopės, kaip ir stumbrai, nugrauzia dykumų žolę. Pasirodo, tai netiesa, jos žolėdžiams gyvuliams konkurencijos nedaro. Atrodo, kad daugiausia antilopės nukentėjo nuo profesionalų medžiotojų, kurie jas šaudė ir jų mėsą pristatydavo bendrovėms, kurios, savo keliu, maitino darbininkus.

Valdžiai laiku susigriebus ir jų medžiojimą uždraudus, metams bėgant, jos atsigavo. Dabar yra įvesta griežta kontrolė, nustatytas medžiojimo laikas ir išduodamų leidimų skaičius. Oregono valstybė kasmet išduoda apie 2000 medžioklės leidimų, kai prašymų būna apie 20,000. Taigi, reikia turėti truputį laimės, kad leidimą gavus. Laimė man nusišypsojo ir po kelių bandymų patekau į laimingųjų skaičių.

Rajonui, valdiškai žemei, kur man teko medžioti, buvo išduota tik 16 leidimų. Pagal medžioklės biuro davinius, pasisiekimo galimūmai — apie 80 procentų. Taigi šansai parsivežti antilopės ragus buvo labai geri. Bet, broliuk tu mano, kai pasižiūrėjau į žemėlapi, tai kelio gerų 300 mylių į vieną tik galą! “Žinai vyreli”, sako žmona, “į balą kritęs, sausas nekelsi”. Man tik tokio gero paragavimo ir tereikėjo.

Medžioklės sezonas atsidaro rugpjūčio pabaigoj, taigi, dar vasara ir šalti nereikės. Pora mėnesių prieš medžioklę paskyriau susitvarkymui. Įsigijau žemėlapius, medžioklės biuro informacijas, kurios labai pagelbsti. Šiai medžioklei įsitačiau naują šautuvą. Šautuvo kalibras 270, žiū-

ronas X6 stiprumo. Išbandyti šautuvą padariau kelias iškylas į kalnus; be to, labai dažnai pratinausi su tuščiu, neužtaisytu. Neapleidau ir sporto. Eidavau vaikščioti į kalnus, važinėju dviračiu. Tas viskas vėliau apsimoka.

Dieną prieš medžioklės sezono atidarymą, labai anksti iš ryto pasileidau į kelionę. Žinojau, kad turiu sukarti labai daug kelio. Privažiavau Bend miestelį, kur kelias dalinasi į du. Ten pasipildžiau benzino ir drožiau tolyn. Šiuo keliu dar nebuvau važiuavęs, taigi viskas buvo nauja. Kelias buvo kuo puikiausias, aplinka atvira kiek akis užmato, su mažom kalvom. Kiek ten stirnų, zuikių! O dar daugiau dykos žemės... Žmogus turi pats pamatyti, kad galėtų įsivaizduoti. Kelio rodyklė rodo, kad iki posūkio dar 90 mylių, o nuo ten dar apie 80. Privažiuoju benzino stotelę, reikia būtinai pasipildyti, nes kita bus tik už 40 mylių ir man visai nepakeliui. Vyreli, jei kas atsitiktų čia su automobiliu, būtų “gvaltas”!

Pasukus į žvyruotą kelią vaizdas truputį keičiasi. Pravažiuoju ežerus, vieni išdžiūvę, o kituose yra vandens. Tai tikrai keista, nes aplink viskas išdžiūvę ir nudegę, o čia — ežerai!

Prie vieno išdžiūvusio ežeriuko pamatau pirmą antilopę, labai gerai atrodantį patiną. Antilopės mėgsta būti būriais, tik senesni patinai atsiskiria, arba būna išstumti. Tą patiną palieku ramybėje ir lekiu toliau. Noriu nuvažiuoti į nustatytą vietą, kad turėčiau laiko susitvarkyti ir atlikti mažą žvalgybą.

Atsiduriu prie didžiulio ežero, o tarp ežero ir kelio eina didžiausia kalnų siena. Pagalvojau, negi man reikės į juos kopti. Matau daugybę zuikių, tikri lietuviški zuikiai. Kaip jie ten išsilaiko, man lieka neaišku.

Pradedu kopti į kalną staigiu ir labai vingiuotu keliu. Matosi ežeras, kuris liko visai žemai, ganosi kelios karvės, bet jos atrodo kaip nykštukai. Pagalvoju, jeigu žmogeli, nusiristum į tą pakalnę, būtų didelis plioškšt! Pasibaigtų visa medžioklė ir niekas tavęs čia nerastų.

Užkopus ant kalno prieš akis atsiveria plačiausia lyguma. Privažiuoju prie gražių pastatų, atrodo lyg lietuviškas dvaras. Pasirodo, tai valdiškas eksperimentinis centras. Čia gali pasižiūrėti paukščių, žvėrių ir žvėrelių ir dar ko daugiau. Sustojęs, pasiteiravau informacijų, žinoma, kur yra geriausia proga akis į akį susitikti antilopę. Gauta informacija buvo tikrai naudinga. Dar pridėjo, kad galiu sustoti tik nustatytoje vietoje. Man tas nelabai svarbu, nes turiu Chevi trakiuką ir jame galiu miegoti ir išsivirti valgi.

Aišku, būtų labai gera rasti pavėsi, nes medžiui čia, atrodo, yra sunkiau rasti, kaip pinigų gauti.

Leidžiuosiu link stovyklavimo vietos. Kiek akis užmato — lygumos su mažom kalvom. Vakarų pusėje didžiausia kalnų siena. Tai tipiška antilopių prisilaikymo vieta. Jos mėgsta atviras vietas, nes ten jaučiasi saugios.

Antilopės yra kiek mažesnės už stirnas ir nepriklauso stirnų giminei. Jų ragai yra kitokios formos, kailis gelsvai rudos spalvos, papilvė balta, užpakalis baltas blynas, ypač ryškus, kai antilopė bėga. Jos yra labai greitos ir tai yra įrodyta. Jos gali bėgti 60 mylių per valandą ir visai lengvai. Jų akys didokos, užtat ir mato kelis kart geriau už žmogų. Sako, kad antilopė iš mylios atstumo mato kiek šovinių medžiotojas savo šautuvui turi. Jei šovei ir nepataikei, tai gerbiamasis ir užmiršk, kitos progos antilopė tau nesuteiks. Kol susigaudysi kaip čia įvyko, ji bus jau kitame valsčiuje. Viena gera jų ypatybė, kad jos visada ganosi dienos metu.

Surandu sau vietą apsistoti pakalnėje tarp medžių ir dar prie tekančio mažo upelio. Jaučiuosiu pavargęs, pasiruošiu sau užkandžio, išgeriu kavos ir truputį atsigauju. Vakare einu apsižvalgyti. Netoliese apsistoję kiti medžiotojai. Matosi daug stirnų, saulei leidžiantis jos pradeda lįsti iš guolių.

Atsikeliu labai anksti. Užkandiu, pasiruošiu karštos kavos, pamažu susitvarkau šautuvą, šovinius ir leidžiuosiu medžioklėn. Mano kaimynai jau išvažiavę. Pamažu ir vis dairdamasis, traukiu į nužiūrėtą vietą. Pataikiau į blogą kelią, akmenų kaip prisėta. Vairą tiesiog plėšia iš rankų. Sustojau, užlipu ant mažos kalvelės, sakau, reikia pasidairyti.

Saulė jau gerokai pakilusi, atrodo, bus karšta diena. Per žiūroną pamačiau kaip kažkas sujudėjo. Geriau įsiriūrėjus, pasirodo tik būrys stirnų. Tiesą sakant, tik stirnas ir matau. O kuo tos antilopės?! Būtinai reikia keisti vietą, gal turėsiu daugiau laimės.

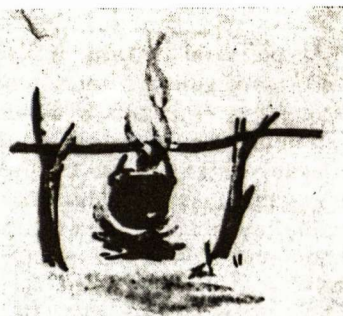

Grįžau atgal ir pasileidau link platesnių lygumų. Randu gerai atrodančią vietą, pabandyšime... Lipu į ilgą atkalnę visai iš lėto, dairydamasis. Nagi, žiūriu, būrys antilopių, išsirikiavę kaip kareiviai ir žiūri tiesiai į mane. Priklaupiau prisidengdamas už didesnio žolės kupsto ir žvalgausi, kaip galėčiau arčiau prie jų prislinkti. Per žiūroną matau, būryje maišosi du gerai atrodantys patinai. Bandau prišliaužti arčiau, bet niekas neišeina. Kai tik pasiduodu kelis žingsnius priekin, tai jos pasitraukia kelis žingsnius tolyn. Matau laimės man čia nebus. Grįžtu atgal prie mašinos, atsigaivensiu šaltu vandenėliu iš galvoju, kas dabar daryti. Man vandenį begeriant, toluoj kažkas sujudėjo. Atydžiai įsižiūriu, nagi patinas ganosi pats sau vienas. Kai pakelia galvą, jo ragai sužvilga saulėje. Tačiau, jis toli, šauti jokiū būdu neįmanoma. Būtinai reikia prislinkti arčiau. Dar kartą gerai apsidairau. Matosi vienišas medis, prie manęs kiek arčiau eina akmeninė siena ir nemažas įdubimas. Tuo įdubimu galėčiau slinkti nepastebėtas.

Pavažiuoju truputį į pakalnę, kad manęs nematyty ir nusižiūrėjęs kur tas medis, pradėtu slinkti. Broliuk, tu mano, netaip lengva kaip atrodė. Ta akmeninė siena daug aukštesnė, o akmenys labai aštrūs. Slenku ir vis pasižiūriu ar patinas dar ganosi. Prisiartinau, pagaliau, prie medžio. Širdis plaka taip smarkiai, kad būtinai reikia atgauti kvapą ir pailsėti. Dešine prisilaikydamas už medžio šakos, labai pamažu stojuosi. Dairausi, bet nieko nematau. Dar kartą apmetu akimis aplink — nieko! Lėtai išlendu iš po medžio, dirsteliu dešinėn, nagi tu mano! Antilopė žiūri tiesiai į mane ir ji netoliau kaip 20 metrų nuo manęs. Nespėjau nei mirktelėti, vienas šuolis ir antilopė dingo. Po kurio laiko matau ją sustojusią ir žiūrinčią į mano pusę. Šauti, aišku, negaliu, nes labai toli. Tokiu atveju, žmogus gali prasikeikti, dirbau, plukau, ir visas mano triušas šuniui ant uodegos. Geriau sakant, antilopė parodė man savo užpakalį . . .

Atsisėdau trumpai pailsėti. Šautuvą pasidėjau po nosim. Toluj matosi mano palikta mašina, bus toloka paėjėti. Grįždamas bandysiu pasukti kiton pusėn, gal pasiseks ką užklupti.

Pasistiprinau šokolado plytele, nustačiau akimis kelią atgal ir siekiau pasiimti šautuvą. Staiga išgirdau, kas tai mano kairėje smarkiai sudundėjo. Maniau, kad pradėjo kristi akmenys. Nagi, vyruk, pamatau ir beveik savo akim netikū, link manęs lekia didžiausias patinas ir tie-

siai į mane. Liežuvis iškištas, snukis atviras, matyti jau bėga iš toli. Mano judesį pastebėjęs, paskutinį momentą susimetė, davė šuolį už akmenų krūvos ir kai vėl jį pamačiau, jis buvo jau už mylios. Aišku, nespėjau nei susigaudyti, tai didžiausia kvailystė. Rodos labai gerai žinojau ir buvau galvon įsikalęs: prieš pradėdant eiti, dar kartą apsižiūrėk ir tik tada, žiopy, eik! Jau du puikūs patinai pražiopsoti. Tačiau, širdyje kas tai mane ramina, nesijaudink, turi laiko visą savaitę, tik truputis laimės ir turi pasisekti...

Taip save ramindamas, grįžtu prie automobilio. Diena virto labai karšta. Atsigaivinau šaltu vandeniu, kiek užkandau ir pasijaučiu stipriau. Atsisėdau trakiuko pavėsyje, šautuvą pasidėjau čia pat, dėl visa ko. Taisyklės draudžia medžioti iš mašinos, ar visai arti jos. Pamatau, toluoje pakyla didžiausias dulkių debesys. Jis sparčiai artinasi ir girdėti dundėjimas. Pro mane pralekia didžiausias būrys laukinių arklių. Gražumėlis! Visi jie atrodo kaip nulieti. Toki dyvai darosi tik laukiniuose Vakaruose, tik trūksta raudonų indėnų.

Grįžtu atgal, kur medžiojau iš ryto, bandysiu, tikiuosi tenai tikrai ką nors užtikti. Einu į kalniuką pamažu, saulė šviečia į nugarą ir jau slenka vakarų link. Taigi, jau nelabai daug laiko tebeturiu. Toluj matau du medžiotojus, o jų pusėje didelis būrys antilopių. Suradau didesnę žolių kupstą ir kluptelėjau už jo. Pagalvojau, jei jos bėgs, tai greičiausiai, pro mane. Pasigirdo šūvis, dabar akių visai nenuleidžiu, laukiu kada jos pasirodys. Šautuvą laikau paruoštą. Praėjo dešimt minučių ir dvidešimt, tačiau niekas nesirodo. Kiek dar palaukęs, einu žiūrėti kur jos dingo. Matau, labai toli yra ne vienas jų būrys, bet du. Tų medžiotojų jos visai neprisileido, o tie, matyt, neišlaikė ir pradėjo šaudyti. Antilopės yra labai gudrios neprisileidžia arčiau kaip 500-600 metrų. Jei pasitaiko rasti priedangą, galima prislinkti arčiau, bet tada reikia gerokai padirbėti.

Saulė krypo visai vakarų link, kol parva žiuosiu stovyklauti, gali ir visai sutemti. Jaučiau si visiškai pavargęs — karštis ir dykumos aukštuma — buvau nepripratęs prie tokio klimato.

Parvažiavau dar su šviesa. Upelyje nusiprausiau. Šaltas vanduo mane atgaivino. Išsiviriau gerą vakarienę, pavalgiau. Dabar, sakau, aplankysiu savo kaimynus. Reikia pasiteirauti kaip jiems pasisekė.

“Kaip vyručiai pasisekė?”, klausiu nuėjęs. “O, labai gerai, pažiūrėk!”, atsakė. Tikrai gražūs antilopės ragai, mėsa nupjaustyta, skūra suvyniota, sutvarkyta, kaip tikrų medžiotojų profesionalų. Atrodo, čia tai tikrai nepeckeliai medžioja. Jie jau nebe pirmas kartas čia atvažiuoja. Taigi jiems visos vietos yra gerai žinomos. Prie kalbos užsiminiau, gal neturės nieko prieš, man pasakyti kur ta stebuklinga vieta, kur patinai prisilaiko.

“Žinoma”, sako, “duok žemėlapi” ir pažymi kelius. Padėkojau ir palinkėjau jiems laimingos kelionės. Pasirodo, ir jiems reikia sukarti apie 300 mylių kelio. Vienas iš jų dar pridėjo, girdi, nepamiršk pradėti medžioti labai anksti iš ryto, taip kaip šiandien pradėjau.

Grįžęs prisipildžiau mažą stikliuką sveikatai ir lendu į lovą.

Pabudau labai anksti, bet jaučiuosiu išmiegojęs ir pailsėjęs. Karšta kava atgaivina. Žinoma, būtinai reikia užkasti, nors ir menki pusryčiai, tes tuščiu pilvu negali pradėti dienos. Taip man besitvarkant, rytuose paraudonavo dangus, taigi laikas pajudėti. Keliukas, kuriuo reikia išvažiuoti toks jau blogas, rodos visus dantis iškratys. Priekyje pakyla mažas dulkių debesėlis, atrodo, lyg kas suplasnojo. Nagi, matau, pelėda jau nešasi zuikį. Zuikeliui pasaulio pabaiga, o pelėdai gyvybės palaikymas. Taip jau gamtos sutvarkyta.

Pasukau numatytu keliu ir važiuoju labai lėtai. Dažnai sustoju ir su žiūronu viską atdžiai

apžiūriu. Saulė jau gerokai pakilo ir bloga, kad turiu važiuoti prieš saulę. Pro mane pralekia pora medžiotojų, sukeldami didžiausią dulkių debesį. Kelias atrodo kaip tikras lietuviškas vieškelis, tačiau skubėdamas daug nelaimėsi. Pamačiau kaip antilopė ištiesusi kaklą juos nulydėjo akimis. Jie pralėkė pro ją ir net nepagalvojo, kad ten ji galėjo būti. Vyruti, sakau, gal čia mano laimė. Važiuoju artyn, antilopė pakelia galvą, pasižiūri į mane ir vėl nuleidžia. Per žiūroną įžiūriu, nagi nemažas patinas, puikūs ragai. Atsigulęs ant tokios ilgos kalvos pačios viršūnės. Aišku, ilgai jis negulės, nes saulė jau aukštai pakilusi. Susigaudyti akimis apmetu aplinką. Pravažiuoju pro gulintį patiną gal gerus 500 metrų atstu, riedu kiek į pakalnę. Dabar antilopė manęs negali matyti, bent aš taip manau.

Šaltai ir neskubėdamas užsidėjau diržą su šoviniais, virvutė ir peilis prie jo kabo, ir pradėjau slinkti beveik visom keturiom. Pašliaužiau nedaugiau kaip kokį šimtą metrų, kai antilopė pašoko lyg ant spyruoklių ir žiūri tiesiai į mane. Dabar jau aiškiai matau, kad tai gerai atrodantis patinas. Bet kas man daryti? Šauti per toli, negaliu rizikuoti, galiu tik sužeisti, o tada tai blogai. Staiga, dinktelėjo į galvą senas ir išbandytas būdas. Pasilikau klupščias, nusiėmiau kepurę ir moju su ja iš lėto. Bandau antilopei į akis tiesiog nežiūrėti. Pats netikiu, matau, ji tryptelėjo ir eina link manęs. Paeina kiek, sustoja, pasižiūri ir vis artėja. Nenustoju mojęs, leidžiu jai prieiti kuo arčiau. Gal kokį 150 metrų nuo manęs ji sustojo ir taip jau atdžiai žiūri į mane, rodos akimis pervers. Jaučiu širdyje kažkokį raginimą, šauk, nelauk ilgiau, šauk dabar.

Prisidėjau šautuvą prie peties, žiūronas pritraukė vaizdą visai arti. Spustelėjau gaiduką. Antilopė krito kaip pelų maišas. Prieinu ir patikrinu, ar nėra gyvybės žymių. Pataikiau ten, kur taikiausi, tiesiai į sprandą. Vieno šūvio pakako.

Medžiotojo laimikis — antilopė
(Autoriaus nuotrauka)

Jaučiausi savo laimikiu patenkintas. Pagalvojau, gal esu pirmas lietuvis, kuris čia medžioja.

Prisistato keturi medžiotojai, atrodo vienos šeimos nariai. Apžiūri paguldytą antilopę. Sveikina mane, sako, vyruk, koks puikus šūvis, mes viską matėm. Jie pagelbėjo man nuvilkti gyvulį iki mašinos ir pamatė kaip esu įsitaisęs. Sako, tu tai tikras medžiotojas.

Padėkojau jiems už pagalbą ir palinkėjau daug sėkmės ir lekiu į stovyklavietę. Kur stovyklauju yra vandens, pavėsio, taigi bus lengviau susitvarkyti. Pavėsyje pasikabinęs nulupau antilopės skūrą ir užmoviau merlinį maišą, tas vasaros metu yra labai svarbu, kitaip musės labai limpa. Diena virto labai karšta, bet mano jau viskas sutvarkyta. Aplinkui nematyti nei gyvos dvasios, tylu ir ramu. Atrodo, lyg būtum kitam pasaulyje.

Neskubėdamas nusiprausiau, pavalgiau ir priguliu truputį numigti. Nežinau kaip ilgai miegojau, kai mane pažadino didžiausias trenksmas. Pagalvojau, koks gi galas čia darosi. Pasižiūriu, virš galvos slenka juodi debesys. Nukrinta vienas kitas didelis lašas lietaus. Griebiu brezentus ir skubu pridengti nuluptą antilopę. Gerai pridengiu, kad nė lašas neužkristų ir pririšu. Man besitvarkant visiškai sutemo. Dykumų oras labai greitai keičiasi. Prie žvakės šviesos pasiruošiu sau valgio, kas yra labai paprasta: atsidarau konservų dėžutę, pasišildau ir galiu sau baliavoti. Ryt dienai prisipildau termosą karštos kavos. Mat, žadu labai anksti iš ryto pasileisti namų link.

Dar kartą patikrinu brezentus. Pasidarė tamsu kaip pekloj, galvoju sau, kaip tie gyvuliai tokioj tamsoj gali matyti? Įsijungiu radiją, matai, vis norisi žinoti kas darosi pasaulyje, ir lendu į maišą. Lietus mane greitai užmigdė.

Atsikėliu labai anksti. Viskas aplinkui buvo nusiraminę, audra buvo jau praėjusi. Antilopę įsukau į miegamąjį maišą, dar užklojau apklotu, kad nešiltų. Dar kartą apeinu visą stovyklavietę, apžiūriu, surenku, apvalau, palieku švairą kaip stalą. Auštant pasileidau namų link. Pravažiavau pro valdišką dvarą, — visi dar miega, paskendę sapnuose.

Kelionė į namus pasisekė puikiai, gal tie antilopės ragai mane ragino ir kėlė ūpą.

Nespėjau iš mašinos išlipti kai žmonos pirmas klausimas buvo kur antilopė? Ji, kaip geras mėsininkas, viską greit sutvarkė. “Šitas gabalas”, sako jinai, “rytoj bus išbandytas”. Tikrai, žvėriena tikras delikatesas. Antilopės galva dabar puošia svečių kambarį ir primena pasisekusią medžioklę, tuo pačiu užsimezga ir puikios kalbos.

Baigiant, patarimas būsimiems medžiotojams: susiradęs tinkamą vietą kuo daugiausia pasinaudok žiūronu, kuris turi būti nesilpnesnis kaip 7X35 ir, aišku, aukštos kokybės. Šautuvo kalibras — 270 arba 30.6 ir būtinai su žiūronu (optiniu taikikliu), nes labai retai pasitaiko paleisti šūvį iš arti, daugiausia iš 200-300 metrų atstumo. Pirmas šūvis turėtų gyvulį nudėti. Linkiu sėkmės!

□

KARYS IR POLITIKAS

B. B.

Plk. D.B. Vought straipsnyje "Soldiers Must be Statesmen" (M.R. 1980), įrodinėja, kad amerikietis karys turi būti ir valstybininkas. Jau žvelgiant tolimon praeitin, žmogaus suruoštuose karuose būdavo išskiriamas karys nuo politiko, visuomenininko. "Amerikos istorijoje", sako D.B. Vought, "nežiūrin ankstyvesnio posakio — aš nesu politikas, aš esu karys, labai daug kartų profesionalinių karių veiksmas būdavo politinio pobūdžio".

1775 metais politiniais sumetimais buvo panaudotos karinės jėgos — invazija Kanadon. Gen R. Montgomeris Montrealyje privertė Kanados kolonistus prisijungti prie trylikos valstybių unijos, kad apsaugotų nuo britų įtakos iš šiaurės. 1846 metais, dėl gen. Tailoro silpnos politinės orientacijos kampanijos Meksikoje metu, prieš amerikiečius kilo ginkluotas partizaninis pasipriešinimas. 1861-65 metais pilietinio karo metu, kai priešingos karinės jėgos manevravo Amerikos žemės plotuose, daugelis karių užmiršo pilietinio karo politinę esmę ir veikė kaip kariai profesionalai, neatsižvelgdami į politinius motyvus (abi pusės veikė kaip prieš, ne savoje žemėje, nežiūrint, kad juos skyrė politiniai motyvai). Nors gen. G. Menders, jungdamas karines ir politines priemones, sėkmingai prijungė Georgiją, Floridą ir Alabamą prie unijos. Kaip priešingumas buvo gen. P.H. Sheridan veiksmas Teksase ir Luisianoje.

Veiksmai vien karinėm priemonėm, neatsižvelgiant į indėnų genčių kultūrinės ir politinės aspiracijas, buvo nepateisinami — bereikalingos aukos. II Pas. karo metu, karių politinės teisės užimtose teritorijose, buvo stipriai diskutuojamos. Praktikoje, nors karių politinės teisės ir nebuvo tradiciniai praktikuojamos, tačiau prezidentui pritariant, kariai vykdė ir politines funkcijas.

Tiesioginiai ekonominiai ir politiniai veiksmai buvo pradėti praktikuoti prasidėjus veiksams šiaurės Afrikoje, kur amerikiečiai atrado nesantaikos verpetus tarp anglų ir prancūzų (Vichy). Dar didesnės politinės problemos kariam atsirado laike karo Italijoje, Vokietijoje, Japonijoje, kur šalia karių veiksmų reikėjo vykdyti ir politinius; dėl paveldėtų pažiūrų (karys nepolitikas) politinis pasirengimas visų laipsnių kariuose buvo retas ir silpnas.

Šiuometinės ginkluotos jėgos neturi tradicinio politinio pasirengimo, nes karių dalyvavimas politikoje yra priešinga Amerikos tradicijoms ir karinis profesinis pasirengimas užima visą tam tikslui skirtą laiką, todėl jo nelieka politiniam pasirengimui (tačiau eilė karininkų, greta kitų, turi ir politinių mokslų aukštus akademinius laipsnius. Tokie karininkai daugiausiai kooptuojami štabams ir planavimams). XX amžiuje platesniu mastu pasireiškusi subversijai ir ideologiniams susidūrimams globalinėje plotmėje, kiekvienas kovotojas privalo pažinti vadų ypatybes, jų kultūrinės, socialinės ir politinės savybes (grynai kariniai veiksmai Vietname,

nedavė teigiamų išdavų).

Šiuometiniam kariui, ypatingai karininkui — vadui, neužtenka vien tik karių žinių ir sugebėjimų praeiti pro įvairių kraštų politinius labirintus, jis privalo turėti pasiruošimą anuos politinius labirintus ir pažinti, kad galėtų, greta karių veiksmų, sukurti ateitį tose vietose, kur turės vykdyti jiems skirtą uždavinį (čia plk. D.B. Vought taiko amerikiečiams, tačiau kovoje su ginklais turima reikalų su prieš, kuris yra tik dalis viso krašto, bet gi paeinant iš to krašto visumos — ne samdinyš iš kur nors kitur atėjęs, todėl ir jo visos savybės ir nusistatymai yra tokie patys, kaip ir viso krašto žmonių daugumos). Sugebėdamas tai padaryti su kitų kraštų gyventojais, karys privalo turėti tuos pačius politinio supratimo reikalavimus ir samvat kraštui, už kurį pasiruošęs aukotis.

Reikia pastebėti, kad karo menas ir karyba apima visas, pilna žodžio prasme valstybių, tautų ir pavienių asmenų gyvenimo funkcijas ir ypatingai šiuo metu karas yra neišskirtinas iš visuomeninio gyvenimo (išsivysčius technologinėm priemonėm, veiksmų atstumai darosi neriboti, jie siekia toli už kautynių lauko), nes asmenys paimti iš visuomeninio gyvenimo su ginklu dalyvauja kovoje ne vien dėl savo gyvybės, laisvės ir idealų, bet dėl viso krašto ir jame gyvenančių žmonių. Karo pasisekimas — laimėjimas kraštui neša laisvę, žuvusiems amžinybę, o kare pralaimėjęs karys, kaip ir jo krašto pilietis — lieka vergu.

LAISVĖ NĖRA NUPERKAMA

Žurnalistas ir kalbėtojas Vilius Bražėnas turėjo įdomų pasikalbėjimą su 96-to Kongreso nariu, demokratu, konservatyvių pažiūrų Lawrencu P. McDonaldu. Jis atstovauja Georgijos valstijos 7-tą distriktą.

Buvęs gydytoju, 1974 m. buvo išrinktas į JAV Kongresą, L.P. McDonaldas savo veikloje laikosi pagrindinių amerikiečio principų. Nors jo rinkiminėje apylinkėje nėra balsuotojų iš pavergtų tautų, jis dėjo pastangų, kad Baltieji Rūmai neatsisakytų Pavergtų Tautų Savaitės proga paskelbti prezidentinę proklamaciją. Jis pasakė:

Pavergtų Tautų Savaitė man asmeniškai turi ypatingą reikšmę. Studijuojant istoriją, užtinkamas įvykis po įvykio, kur apatija, arba "ne mano reikalas" sindromas privertė daug tautų tapti pavergtomis tautomis. Aš sutikau ne tik žmones, kaip Jūs, p. Bražėnai, iš Lietuvos, bet šimtus kitų, iš buvusių laisvų tautų... Aš noriu pabrėžti, kad jų liudijimas turi daug reikšmių čia gimusiam amerikiečiui ir jiems patiems. Jie viską išgyvenę gerai žino, kokias laisves prado. Aš noriu, kad visi amerikiečiai būtų informuoti... Pavergtų Tautų atsiminimas turi būti laikomas gyvas, jeigu mes norime gyvi likti...

Paklaustas, ar Amerikos piliečių, kurių

šaknys randasi komunistų okupuotuose kraštuose, įtaka yra pakankamai juntama Amerikos politiniuose nutarimuose, kongresmanas atsakė:

Aš nemanau, kad taip yra... Kiek iš jų (Amerikos piliečių) žino, kad faktinai, tai JAV užsienių politika buvo ta, kuri pritarė pavergtų tautų ir jų žmonių priespaudai. Su sovietų komunizmu, deatantės vardan, santykiai nepasikeitė. Nemanoma yra išvaduoti žmones, gelbstint ekonomijai, vergų varovo, kuris grąšina ginklu.

Prieš kelis metus, jausdamas privilegiją, aš nusizeminęs priėmiau Fort Bragg, Šiaurės Carolinoje, JAV Nepaprastų Dalinių, kitaip vadinamų Green

Berets, garbės nario titulą. Ši garbė ypatingai mane sujaudino, nes, kiek žinau, aš buvau vienintelis Atstovų Rūmų narys šitaip pagerbtas. Green Berets motto yra: „de oppresso liber“, išvertus reikštų: „Mes juos išvaduosime iš pavigimo“.

Įdomiausia, kad tuose Green Berets daliniuose daug yra vyrų iš „komunistų okupuotų kraštų“. Vienas iš tų vyrų, kuris daugelį metų kovojęs Pietryčių Azijoje, manęs paklausė: „Kongresmane Mc Donald, kodėl taip yra, kad tie ginklai, kurie žudė mūsų vyrus Vietname, buvo gaminami fabriky darbininkų, maitinamų JAV kviečiais?“ Taigi, p. Bražėnai, kai kurie jūsų skaitytojai žino, o kiti turi žinoti, kad mes ne tik kviečius sovietams davėme, bet taip pat JAV technologiją jų tankuose, raketose, sunkvežimiuose ir kitur.

Aš ištiesiau savo atsakymą su tikslu, kad susivieniję Pavergtų Tautų žmonės bandytų sužinoti — kas kongrese atiduoda mūsų pinigus ir mūsų technologiją tam, kuris ginklu laiko pavergtas tautas vergijoje, ir kodėl taip daroma. Nepasiduokime apgaunami tokio plitiekriaus, kuris grįžęs į savo rinkiminę apylinkę paliaupsina kurį nors dėl jo etninės kilmės, bet padėkime tokiam amerikiečiui atstovui, kuris grįžęs pareiškia: „Aš nebusiu už prekybą ir pagalbą tiems, kurie laiko Pavergtas Tautas vergijoje“.

Toliau V. Bražėnas patiekė kongres-

manui šį įdomų klausimą:

„96-tas Kongresas paskyrė lėšas Antrojo Pasaulinio karo nacių kriminalistų ieškojimui, net glaudžiai bendradarbiaujant su sovietų KGB. Tuo pačiu metu priešamerikinis subversyvus elementas turi laisvas rankas Amerikoje. Ar mes galime tikėtis, kad 97-tas kongresas paskirs tokią pat sumą pinigų išaiskinti komunistų karo nusikaltėlius ir tokius, kurie prisidėjo prie KGB teroro sistemos ir nusikaltimų Sovietų okupuotuose kraštuose?“

Į tai L.P. McDonaldas atsakė:

Jūs iškelėte puikų klausimą. Aš norėčiau paminėti įžanginę mintį, liečiančią nacių Vokietiją. Nacių sąmokslas ir agresijos spausdinių tomuose, išleistuose prieš keliolika metų, liečiančiuose Nuernbergo karo nusikaltėlių teismo procesus, aš pastebėjau, kad naciai buvo atrasti kaltais už panaikinimą lokaliųjų ir apylinkių vyriausybių, sukongreguodami visą valdžią Berlyno centrinėje vyriausybėje, kuri vedė į nacionalsocializmą.

Šiandieną mes turime sąmokslų spektaklį, dirbantį tarptautinio socializmo įgyvendinimui, ir jokie teisinio proceso, kaip Nuernberge, nėra. Sovietų KGB darbuojasi kartu su vietinėmis amerikiečių grupėmis, kaip antai U.S. Peace Council ir Institute for Policy Studies, kurios nori užimti paskutinę laisvės tvirtovę — Jungtines Amerikos Valstybes.

Taip, iš 97-tojo kongreso tikimasi šios

veiklos peržiūrėjimo. Kas liečia Senatą, tai Senato Pagalbinis Komitetas Vidaus Apsaugai (SISS) turi būti vėl atstatytas. Atstovų Rūmuose respublikonas John Ashbrook iš Ohio ir aš bandome atgauti Kongreso Vidaus Apsaugos Komitetą. Jūsų skaitytojų pagalba šio komiteto atstatymui yra reikalinga. Prašykite juos rašyti ir skatinti savo Kongreso atstovus patvirtinti H.R. 48, kuri grąžintų šias apsaugos priemones.

Taigi, 97-jo Kongreso siekis yra ištraukti į šviesą teroristų ir subversyvių organizacijų užmojus ir apšviesti visuomenę apie jų veiklą. Kada amerikiečiai sužinos, iki kokie taško šios grupės jau pažengę norėdamos sukelti krašte perversmą, tik tada bus nuimti retežiai nuo FBI rankų.

Tik duokite jėgas, kurios mums reikia sugrąžinti Kongreso Komitetą Vidaus Apsaugai ir leiskite Amerikai nušluoti tarptautinį KGB socializmą, taip kaip mes padarėme su geštapo nacionalsocializmu. KGB agentas, kuris atėmė laisvę iš jūsų žmonių, priklauso tai pačiai kategorijai kaip ir geštapo agentas, kuris atėmė laisvę iš jūsų ir kitų žmonių — jie turi būti už groty.

Sekantis V. Bražėno klausimas buvo: „1940 m. kaip išdava Hitlerio-Stalino pakto pasidalinti Europą, sovietai okupavo Baltijos valstybes. Oficialus JAV nepripažinimas Lietuvos, Latvijos ir Estijos sovietams, suteikia vilties ir pasiry-

EITI SU LAIKU

Daug ta tema jau straipsnių, knygų prirašyta, daug seminarų ruošta, paskaitų skaityta. Ir nuomonių daug įvairių: reik atsargiai, iš lėto; ne, tik griežtumas šituo atveju padėt galėtų; nors kūnas sensta, išlaikyti turim jauną sielą; ką bedarysi — tilto į jaunimą jokio nėra . . . — Kalbu apie, didėjantį tarp generacijų, tą gily plyšį.

Na, aišku, kad šitas problemas neišriši vien bedejudamas. Jei tiltas — per sunku, statyk lieptelį. Bet kas jaunosius šiais laikais suprasti gali?

Mažajai pasakų knygelę dovanojau iliustruotą. „Ak Mama! Pasakos užtemdo protą bei realistišką galvojimą sumaišo,“ — ji man taria ir vėl nususuka į televiziją, ir Žvaigždžių Karą. „Lietuviškai kalbėk“ — aš sūnų subaru griežtai (kaip tėtis).

„Plataus pasaulio“ — jis atsako išdidžiai, — „esu pilietis!

Nes tie, kurie iš tautiško neišlipa vis gardo, lygybei kenkia ir žmonijai taiką ardo.“

Vyriausios kambario atidarytos durys — Paskęstam muzikoj. Oi, pešas katės, riejās

šunys . . .

Tai užrėkia: „Ar negali bent kiek pristoti?“

Tuoj priekaištai, kad jai trukdau aš medituoti!

— Atsimuši, lyg į storiausių mūro sieną.

Vistiek bandau (čia panaudodama tą „jauną sielą“). „Ko lauki dar?“ — prie televizijos varau mažiausią. Pasiguodžiu vyresnei: „Nuo tylos man gelia ausį — tau medituoti laikas.“ Pespėju rimtai ir sūnų: „Vartoji kalbą per dažnai lietuvių.“

Atsikreipia akių trys (pasipiktinusios) poros: „Jaunųjų laisvei ir Teisėms — baisus pavojus!! Tėvai vis nesiliauja, mums savas idėjas kišę . . . — Lieptelio vietoj, tik pagilinau, taigi, aš plyšį.

JULIJA

„Mūsų Pastogė“ nr. 46, 1980.11.24

STASYS BRAŠTIKIS
MYKOLAS KRUPAVIČIUS IR
DAKTARAS JONAS ŠLIŪPAS

Stasys Braštikis buvo mano mokytojas, kai rengiausi stoti į vokiečių leistikų atidaryti Šiaulių gimnaziją — bene Bortkevičienės mokinių globos draugija mane su juo suvedė: nežinau kaip, bet matyt kieno ten žinota, kad aš esąs „gabus mokinys“; gi aš buvau tik baigęs penkių skyrių rusišką pradinę mokyklą ir lietuviškai rašyti ar skaityti nemokėjau. Braštikio butas buvo purviniuosioj gatvėj, tik vienu sklypu atskirtas nuo mūsų pačių ilgo, didelio daržo.

Todėl bridau, smegdamas į palaidus pagriovius. Nedidelio buto didelė dalis buvo užimta Braštikio knygy lentynomis — čia buvo mano tokia pirmoji senu popieriu kvepianti šventovė... Neužmiršamos valandos su Braštikiu į mano „lietu-

žimo pavergtų žmonių tarpe. Ar yra koks efektyvus būdas, kuriuo Kongresas galėtų užtikrinti Baltijos kraštų pasiuntinybių tęstinumą JAV-bėse?”

Kongresmanas davė tokį, galima sakyti, nelauktą atsakymą:

Kaip jūs savo klausime pastebėjote, Estijos, Latvijos ir Lietuvos prijungimas įvyko 1940 m. Taigi, tas įvykis prieš keturiasdešimt metų.

Dėl šios priežasties aš esu priverstas manyti, kad šios pasiuntinybės yra ne kas kita, kaip Valstybės Departamento priemonė šių valstybių čia esančių išsigelbėjusių kenčiančioms sieloms nuraminti. Kitais žodžiais tariant, nors pasiuntinybės simbolizmas egzistuoja, laisvės tikrovė šiems pavergtiems žmonėms nevykdoma. Per visą tą laiką mūsų vyriausybė esmėje sakydavo šių kraštų išiviams: „Jūs galite turėti savo žmonių laisvės simbolizmą, bet nesiūbuokit valties reikalaudami tikrosios laisvės”.

Todėl aš nesu tikras, kad Kongreso pinigų parūpinimas šioms pasiuntinybėms, pasitarimas naudingam tikslui. Laisvė pinigais nenuperkama, taigi būtina reikalauti, kad mūsų pinigai nebūtų naudojami vergijos rėmimui. Jeigu vergija nebus finansuojama, pasiuntinybių klausimas savaime atpuls, nes pavergėjai bus nuversti, ir žmonės bus laisvi.

Šias pasikalbėjimo ištraukas paėmėme iš platesnio teksto, kurį mums maloniai prisiuntė V. Bražėnas.

višką kelių” — iki tol žinojau iš rusų istorijos, kad Rusijos didžiausias priešas buvo Litva, ir mano herojai buvo visokie ten “Velykų Petrai” (Piotr Velyki — Petras Didysis)... Ogi, po rusų pradinės mokyklos, nuo pat vokiečių okupacijos pradžios, buvau paimtas dirbti, su senais ir jaunais, šiauliškiais, prie Šiaulių geležinkelio — užpylėme didelę balą prie pat stoties. Žiemą vos kwapą išlaikydavau nuo šalčio, kai kasėme prie netolimų Pakartuvių kaimo sušalusį į ledą smėlį, vežėme vagonais ir pylėme į balas. Švarakas, kurį vilkėjau pas Brašiškį, buvo išverstas ir mamos persiūtas iš to, kurį geležinkelio darbuose vilkėjau...

Kunigą Mykolą Krupavičių pažinau kai Ambrozaitis įstatė mane į jo raštinę, man išėjus iš kariuomenės, (buvau baigęs virš dviejų metų tarnybą kaip savanoris, nors dar nebuvau mobilizuojamų metų...). Mat, Ambrozaitis buvo Darbo Federacijos galva — aš rašiau jo “Darbininkui” dar iš kariuomenės, (turėjau jo giriantį laišką — “už darbuotę Lietuvos darbininkų naujai”...). Neturėdamas buto, miegojau ant sofos, prieš Krupavičiaus rašomą stalą, nepasibodėjau suvalgyti po dalį šokolado ir vynuogių, kurių būta Krupavičiaus stalčiuje... Dieną, mažame šalimame kambarėlyje, tvarkiau visokius popierius ir laikraščius; čia radęs Amerikos “Vienybę”, pradėjau ir jai rašinėti, (iki tol, daugybę raštų, iš kariuomenės, spausdino Bostono “Darbininkas” — tik todėl, kad kokiu ten būdu jis man pirmiausia į mano kareivišką rankas pateko).

Dr. Jonas Šliupas, (jis rašėsi Šliūpas), pakvietė redaguoti “Šiaulių Naujienas” kai tebedirbau Kauno “Lietuvos Žiniose”. Šiauliai — mano gimtinė. Šliupas sudarė formalų dokumentą apie mūsų abiejų bendrą “Šiaulių Naujienų” savininkystę, (tačiau, ne nepranešęs man, kai buvau eilinį kartą Šiaulių kalėjime už spausdinimą tokių raštų kaip Šliupo, perdavė mano savininkystės dalį kam kitam, paliekant mane “holding the bag”). Šliupas gyveno banko namuose, kurio jis buvo direktorium, o aš gyvenau virš jo buto, kasdien kalbėdavausi jo bute,

dažnai ir pakviestas drauge pietauti. Namo apatinėj daly buvo nuosava Šliupo spaustuve, kurioje ir “Šiaulių Naujienos” buvo spausdinamos; spaustuvei vadovavo vokiečiai iš Vokietijos — skaitėme jo nevisai draugingą lietuviams raštą Vokietijos laikraštų. Jis yra buvęs Lietuvoj vokiečių okupacijos metais. Pagyrimus Šliupas mėgo. Man atrodė labai savimeiliška, kai jis džiūgavo matydamas pusnuogius vaikus puolant mūsų dulkių debesis keliantį Forduką (banko), kai jis išmesdavo kelis pigius saldainius; važinėdavome kur jis laikydavo savo paskaitas, nuolat “pabrėždamas” evoliuciją, ne revoliuciją”. Joninių iškilnių proga buvome nuvažinę pas Martyną Jankų Bitėnuose. Jankaus bute tebebuvo cementinės grindys, kur spaustuves mašinos stovėta. Ryto po atvykimo klausė mane Šliupas kaip išsimiegojau — ir jis skendęs prakaite “naktį su tom vokiškos mados antklodėm”, tai yra dideliais maišais plunksnų... Šnekučiuojant, sėdint pievoj su Jankum, jiedu minėjo daktarą Basanavičių — koks šykštus jis buvęs: per visą laiką tik vieną auksinį pinigą tedavęs “Aušrai”... Rašte Šliupas laikėsi savienu, kaip “autoritatę” (autoritetas), ir panašų. Man rodos, buvo godus — primdavo kaip visai normalų dalyką tuos vieną ar daugiau dolerių, siunčiamų laiškuose iš senų Amerikos lietuvių, jo garbintojų. Tokie laiškai, su nuoširdžiom ir vargingom dolerinėm, mētydavosi ant jo stalo tarp formalėsių laiškų su akcijų kuponais — jis mat buvo ir banko akcininkas, Šliupas mylėjo gamtą. Kartą jis pasiėmė mane važiuodamas “medžioti” — atsisėdęs ant kelmo, su šautuvu ant kelių, jis prarymojo gėrdamasis aplinkos tyła; “kam čia tuos gyvūnelius šaudyti”, pasakė jis...

Arėjas Vitkauskas

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS

Šventovėje

*Einu aš per pasaulį tartum per šventovę.
Skliautais iš reto mano žingsniai dunda.
Granito sienos tyli susigūžę,
Tiktai aukšti pilioriai aidėsiais nubunda.*

*Man dieną, naktį žvaigždės spindi —
Ir aš kitokio džiaugsmo nebenoriu,
Kaip vien tyliai ramybėje suklupti
Prieš amžinos žmogaus būties altorių.*

*Prabyla simboliai kaip žvilgsniai giluminiai,
Pakvimpa kadugio ir gintaro kodylai —
Sustoju nebylus, netrokštu nieko kito,
Kaip vien paklust tai ilgesingai tylai.*

1965.IX.10.

Ateina gražioji ir prasmingoji Kristaus prisikėlimo šventė. Šiomet Velykos vėlyvesnės. Pavasario gamta bus pasipuošusi tai didelei šventei. Deja! Tėvynėj, kur Velykos būdavo džiaugsmo ir dvasinio pakilimo šventė, kur griausmingai sugausdavo varpai ir išsiverždavo iš tikinčiųjų krūtinų Aleliuja, to prisikėlimo dvasios nepajus tikintieji, nes jie vis skaudžiau už tikėjimą baudžiami. LK BK ir kiti pogrindžio leidiniai iškelia vis žiauresnius kunigų persekiojimo faktus: kunigai užpuolami, žalojami fiziniai, apiplėšiami. Faktų faktai liudija, kad šių dienų Lietuva turi minias kankinių. Net mokyklinio amžiaus vaikai ir jaunimas terorizuojami, baudžiami, išjuokiami. Vardan tų kankinių, težydi vienybė mūsų tarpe. Būkime verti tų didvyrių, kad iškeliavus anapus, netektų iš gėdos raudonuoti. Raukime neapykantos, nesugyvenimo piktžoles iš savo tarpo. Apgalvokime kiekvieną savo žingsnį, kiekvieną žodį. Prisikelkime ir mes iš kasdienybės dumblo ir atsigaišinę dvasia, savo darbais įrodykime meilę savo tautai ir krikščionybės idealams.

SKAUDUS LIKIMAS

B. L.

1941 metų pavasarį Kaune sutiktas E. Jagomastas jautėsi kaip ne savas. Kalbėjo pašnabždomis, lyg bijodamas, kad kas nereikalingas jo klauso. Trumpai pasakė, kad rusams okupavus Lietuvą, vokiečiai įsakė jam iš Tilžės išsikelti. Tad nieko kito nebeliko kaip vykti šiapus Nemuno. E. Jagomastą slėgė įvairūs rūpesčiai. Jis jaudinosi dėl Lietuvos likimo. Jis jautė, kad nieko gero nebetenka laukti. Buvo susirūpinęs ir savo likimu. Jei Lietuvoj šeimininkautų patys lietuviai, jis būtų ramus, o dabar jau visur šeimininkauja svetimi. Atsisveikindamas pasakė:

“Nors jau netrumpą amželį nugyvenau, bet dar norėčiau gyventi. Yra kas prisiminti, tektų viską aprašyti, kad liktų kitiems... Bet ar pavyks?”

Jautriai atsisveikinęs, išvyko į Vilnių. Ir daugiau jo matyti nebeteko. Ir štai, daugiau kaip metams praslinkus, vokiečiams okupavus Vilnių, gavom skaudžią žinią, kad E. Jagomastas kartu su visa šeima Vilniuje buvo vokiečių sušaudytas. Ko vokiečiai nedrįso padaryti taikos metu, padarė prasidėjus karui. Vokiečiai apkaltino Jagomastų šeimą “dezertyravimu” iš Vokietijos. Koks jūžulumas! Vokiečiai patys privertė Jagomastus iš Tilžės išsikelti, o paskui apkaltino, kad jie sąmoningai apleidę Tilžę ir kraštą.

Per septynis šimtus metų germanai veržėsi per lietuvių žemes į Rytus. Septynis šimtus metų vokiečiai kėsinosi pavergti lietuvius, pasikviesdami talkon karius iš visos Europos. Daug lietuvių giminių išnaikino. Prūsai žuvo garbingai žūbtūtinėse kovose už savo krašto laisvę. Tačiau nuolatiniai kryžiuočių ordino karai, neįstengė užgniaužti lietuvių Užnemunės krašte. Tarp Karaliaučiaus ir Tilžės buvo ištisi lietuvių kaimai: Nemunynas, Tavė, Isė, Gilija, Liuja ir kiti.

Tilžė Lietuvai buvo šviesos centru spaudos draudimo laikais. Ji buvo lyg paskutinioji lietuvių tvirtovė ir tokia išsilaike iki naciai 1941 m. beveik visus veikėjus iš jos išvaikė.

1941 m. rugpiūčio 23 d., į Jagomastų butą įsiveržė geštapiininkų gauja, suėmė senuosius kartu su Dovu ir Jurgiu ir kartu su prieš pora dienų suimtais Ona Jagomastaite-Vilmantiene ir jos vyru Emiliu, sušaudė. Nepasigailėjo net senelės motinos, vien todėl, kad jie norėjo būti ir išlikti lietuviais.

Žuvo garbingoji Jagomastų šeima nuo rudųjų

priešų. Žuvo atsparusis Užnemunės krašto sūnus Dovas Jagomastas, bet jo didvyriška laikysena ir atsparumas spindės gražiu pavyzdžiu jaunosioms kartoms. Žuvo Jagomastai, bet kova dėl Lietuvos laisvės nesiliaus Nemuno šaly; lietuvis kovojė ir kovos su visais Tėvynės pavergėjais, bei stovė, kaip ažuols drūts, laisvės sargyboje.

Be Jagomastų buvo ir daugiau žuvusių nuonacių rankų, garbingų Mažosios Lietuvos vaikų.

Čia nepilnas sąrašas Dachau, Mauthausen, Buchenwald, Oranienburg, Sachsenhausen koncentracijos stovyklose ir kalėjimuose nukankintų:

Buntinas	žuvo 1942 m.
Vilius Bertaitis	sušaudytas
Albinas Gailius	žuvo 1942 m.
Jurgis Gvildys	žuvo 1941 m.
A. Heine	žuvo 1939 m.
Albertas Jonušaitis	1942 m.
E. Jagomastas	1941 m.
Jagomastienė	1941 m.
Dovas Jagomastas	1941 m.
Jurgis Jagomastas	1941 m.
Vilius Kairys	1942 m.
Kopūstas	1942 m.
Mikas Lenartas	1942 m.
M. Kolinis	1942 m.
Jonas Purvinas	1942 m.
Puodžius	1941 m.
Martin Pričmanas	1941 m.
Kristup Paura	1941 m.
Otto Paleikaitis	1941 m.
Martynas Reizgys	1942 m.
Eduard Simaitis	1942 m.
Albert Simonaitis	1943 m.
A. Slapaitis	1944 m.
Vilius Sapalas	1943 m.
Jonas Toleikis	1942 m.
Fridas Trumpa	pakartas
Erikas Vaičiulis	sušaudytas 1941 m.
O. Vilmantienė	sušaudyta 1941 m.
E. Vilmantas	sušaudytas 1941 m.
Jurgis-Pričkus Zubaitis	žuvo 1942 m.
Skalikas, ūkininkas	pakartas 1939 m.

Kacetuose ir kalėjimuose kalinti prūsų lietuviai:

M. Bruzdeilinas	1939-1945 m.
Ona Bližytė-Albrektienė	1942-1945 m.
Jonas Grigolaitis	1941-1945 m.
Vilius Gailius	1942-1945 m.
Otto Hofmanas	1940-1945 m.
Jakubaitis	1939-1945 m.
Ansas Kupčius	1939-1945 m.
Jurgis Kestenis	1943-1945 m.
Kalniškis	?

UŽ GERĄ PIKTU ATSIMOKA!

VINCAS TAMOŠIUNAS

Taip buvo lemta, kad mano policinė tarnyba buvo miestuose ar miesteliuose. Per penkiolika tarnybos metų neturėjau jokių nesusipratimų, ypač dėl švaros įgyvendinimo. Pagal nuostatus, namų savininkai privalėjo palaikyti švarą prieš savo namus gatvėje ir savo sodyboje. Buvo dėdama daug pastangų, skiriami atskiri pareigūnai, bet žydai buvo nepratę prie švaros, dažnai nepaklusdavo, nors prie liudininkų būdavo įspėjami palaikyti švarą. Daugelis žydų ruošėsi išvykti į Izraelį. Turėjo parduotuves, buvo turtingi, bet gyveno lūšnelėse. Langai iki žemės nuslinkę, lūšnelės sukrypusios, sienos supuvusios. Tokiu atveju būdavo sudaroma komisija: iš daktaro, savivaldybės ir policijos atstovų. Lūšnelė būdavo nu-fotografuojama, surašomas aktas, pažymint, kad trobelėj gyventi pavojinga, gali griūti, kenkia žmonių sveikatai. Toks aktas siunčiamas Vidaus Reikalų ministerijai, Sveikatos departamentui. Jiems patvirtinus, savininkui būdavo skiriamas laikas, iki kurio meto privalo lūšnelę nugriauti. Būdavo įspėjama, kad nepaklusus, bus pasamdyti darbininkai, trobelė bus nugriauta, o trobelės laužas parduotas darbininkams apmokėti. Jie laukdavo iki paskutinės dienos. Kada su kirviais ir kitais įrankiais su policijos atstovu atvykdavo keletas vietos darbininkų troblės griauti, savininkas išsi-gąsdavo ir geruoju susitardavo su darbininkais dėl atlyginimo. Patys žydai fizinio darbo nemėgo. Nugriovu lūšną, savininkas pagal architekto planą pastatydindavo puikų namelį.

Jų parduotuvės daugumoj būdavo iš miesto savivaldybės nuomojamuose namuose miesto centre.

Išvykstantieji į Izraelį ar kitą šalį, žydai savo

turtą parduodavo ir visus pinigus išsiveždavo, nes jokia įstaiga nekontroliavo kiek turto jie išsiveža.

Nepriklausomoj Lietuvoj žydai turėjo savo gėtus. Jaunimas buvo visiškų tėvų ir rabino kontrolėj. Buvo izoliuoti, rusinami. Ypatingai mergaitės negalėdavo susitikinėti su lietuviais, nes jie gojai. Jaunimas norėdavo eiti į lietuvių vaidinimus, šokius, gegužines, bet tėvų griežtas Ne! jaunuosius varžė. Savo pasilinksminimų žydai nedarydavo. Turtingieji keldavo vestuves, šokdavo. Jaunimo izoliavimas buvo žalingas, nenuostabu, kad daugelis žydų jaunimo nuėjo į komunistinį pogrindį.

1926-1927 metais nuomavau kambarį pas pasiturintį žydą Skopą. Jis turėjo mezgimo dirbtuvę, kurioje dirbo šešios samdytos merginos. Vienturtė dukra Esterkė, Kauno žydų gimnazijoj baigusi šešias klases, grįžo pas tėvus. Liekna, žavi, išauklėta žydaitė buvo miestelio pažiba. Rytais ir vakarais Esterkė atnešdavo man arbatą ir kaip žaibas dingdavo. Klausė tėvų. Tuo metu teisėjo pareigoms į Molėtus buvo atkeltas teisininkas Kibartas, simpatiškas, išvaizdus ir pareigingas. Kileš iš Užpalių valsčiaus. Tėvai turėjo stambų ūkį. Pasakojo, kad jo motina buvo žydė. Seniai Skopai tuoj man pasakė: "Sūdzia Kibartas negerai, jis nei lietuvis, nei žydas, mulatas, ui..."

Niekas į šeimas "kortožnikų" neįsileisdavo. Man užsukus pas teisėją Kibartą, jis sako: "Prieteliau, suorganizuok pas save proferansiuką, nesu mėgėjas, bet man labai rūpi Esterkė. Graži žydaitė, motina džiaugsis vieną dušią iš nelaisvės pagavus".

Maurušaitis	1941-1945 m.
Vilius Mačiulaitis	1941-1945 m.
Meirunas	1939-1945 m.
B. Parulis	1939-1945 m.
Peldžius	1940-1945 m.
Repšys	?
Erdmonas Simonaitis	1941-1945 m.
Skerys	?
Henrikas Jurgis Springys	1941-1945 m.
Mikolas Šlaža, mokytojas	1941-1945
Vilius Tumoza iš Užkamonių	3 mėn.
Mikas Valdžius	3 metus

Vindžius iš Skaisgirių	1939-1945 m.
Arturas Voska, kalvis	1939-1945 m.
Hermanas Vitešius iš Kantriškių,	
Seimelio atstovas	1939-1945 m.
Hermanas Žemaitaitis iš	
Grabopių	1939-1945 m.

Tai vis brangios mūsų aukos, kurios negali būti užmirštos! Deja, labai mažai apie juos mūsų spaudoje užsimenama. Dar kai kurie užmiršti jų tebeskursta Vokietijoje. Ar nereikėtų radus progą juos pagerbti? Pagerbkime dabar, kol dar jie gyvi, nes mirusiems nesvarbu . . . □

Keletą kartų man tarpininkaujant, jiedu pasikeitė laiškeliais, žinoma be parašų. Esterkė susižavėjo ir užsimiršus, vieną laiškeli įsikišo į suknutės kišenę, motina pačiupo.

Vieną kartą man besiruošiant į darbą, tėvas Skopas pasibeldė į duris ir be jokios įžangos sako: “Ponas Tamošiūnai, susirask sau kambarį, mano Sorkė nori šito kambario. Esi geras žmogus, visi priglaus”. Esterkę tuoj išsiuntė į Kauną pas tetą. Taip mano piršlybos nuėjo niekais.

Lietuvai kuriantis, Utenos teisėju buvo paskirtas žydų tautybės Bermanas. Kalbama, geras teisių žinovas, tik nemokėjo lietuvių kalbos. Vertėjas ir sekretorius buvo Zabulionis. Abi bylos pusės jo sprendimais būdavo patenkintos. Štai, nagrinėjama Antano Vaišnoros byla: jo pavogtas paršas. Įtariamas Ankudinas Papliovkinas, būk pavogęs Vaišnoros paršą ir parsivežęs į namus auginąs. Pradžioje Lietuvoje kiaulės buvo įvairios: juodos, rudos, baltos, deglės. Pats Vaišnora ėmė maišytis, kokios spalvos paršas buvęs. Liudininkai taip pat maišėsi. Sekretorius Zabulionis verčia ir rašo. Galop teisėjas nebesusigauja ir sušunka: “Gerai, gerai, aš jau žinau, kad paršas, bet man tuojau atsakyk, a kokios to paršo plunksnos (reiškia šeriai)”. Salėje juokas.

Sprendimas. Ankudinas Papliovkinas tuojau paršą parneša Vaišnorai. Kadangi vogė pirmą kartą, baudžiamas lygtinai trimis mėnesiais kalėjimo, antrą kartą pagautas turės atsėdėti ir tuos tris mėnesius.

Utenoje, Ežero gatvėje gyveno labai neturtingas žydelis Icikas Izraelovičius su žmona Chaja. Icikas buvo stiprus, todėl kai ateidavo į geležinkelio stotį sunkūs prekių kroviniai, Icikas pakraudavo ir iškraudavo. Kada prekių neateidavo, Icikas su smulkių prekių kromeliu ant kupros eidavo per kaimus. Prekės pigios: muilas, lazurka, adatos, pirštukai, vaikams žaisliukai, skarelės. Icikas, tartum klebonas, turėjo savo “parapiečius”, keletą kaimų. Visi jį mėgo, nes buvo sąžiningas. Nesilaikė košer, pasistiprindavo duonute ir lašinėliais. Keliais nevaikščiodavo, tik pėsčiųjų keliukais. Grįždavo pas Chają visada pilnas gėrybių. Jei rasdavo skerstuves, gaudavo kiaulienos ar avienos, viską priimdavo.

Iciko trobelė susmukus iki langų žemėn. Dienos metu langeliai nedangstomi, o kada ruošiasi į lovelę, Chaja vieną langelį uždengia savo sijonu, antrąjį žiursteliu, o mažąjį — Iciko kelnėm.

Sugulę į lovelę, besidalindami įspūdžiais, išgirdo šauksmą: “Žmonės kelkite, gaisras, gaisras”.

Pašokęs iš lovos, Icikas atskleidė Chajos sijeną ir per langą pamatė degančią kaimyno Juod-

kos trobelę. Pastvėręs kibirą, apipylė vandeniu Chają ir išbėgo laukan. Greit sulėkė gaisrininkai ir gaisrą užgesino. Įtariamas padegęs trobelę Antanas Žiulys. Pravesta kvota, sušaukta daug liudininkų. Pašaukiamas ir Icikas. Paklaustas, ką žino apie gaisrą, Icikas su visom smulkmenom pasakojė to vakaro įvykius, ypač vaizdžiai papasakojo apie savo Chają, kokia ji graži, tikra cacka, jos lūpelės — kaip prinokę pomidorai, o akys, akys, ir t.t. Teisėjui pertraukus, Icikas nesumišo, bet tęsė toliau, iškeldamas dar vaizdžiau Chajos dorybes. Apie gaisrą sužinojęs tik išgirdęs šauksmą “gaisras, gaisras”... Kas padegė jis nežinąs, jei teismas žino, tenubaudžia padegėją, sudagina padegėjo trobelę, tada būsią du ubagai.

Rudeniop Izraelovičius jau turėdavo žinias, kas pavers peniūkšlį, ar numaus avinui kailį. Icikas šabo nesilaikė, buvo žydų nekenčiamas. Ir štai, kada tirštas rūkas dengė žemę, Icikas pasiėmęs savo kromą, ankstyvą šeštadienio rytą patraukė į Biliūnų kaimą, pagal jo spėliojimą, į Kaulinių lašininio skerstuves.

Takeliais, pakrūmiais, papievėm, paupiu turėjo pereiti buvusio gubernatoriaus galulaukę. Rūkas dar labiau sutirštėjo, o Icikas buvo trumparegis. Veriovkino bernas Nakutis nutarė pagąsdinti Iciką. Arklius paliko dirvoj ir nubėgęs prie tako ir apnuoginęs vieną kūno dalį, atsitūpė prie tako. Icikas priartėjęs ėmė burbuliuoti: “Jei tu kiaula, jukš nuo tako, Jei tu pakusa, aš tave prikelsiu va, su mano lazda”. Nakutis nė krust. Icikas nieko nelaukęs, režė lazda iš peties per berno sėdynę. Nakutis, pašokęs smogė kumščiu Icikui į paakį.

Icikas sugrįžo namo su skaudančia akim. Pasiapasakojo nelaimingam alkoholikui Miškiniui, kuris buvo gabus žmogus, mokėdavo vaizdžiai, išsamiai surašyti skundus. Teisėjai jo skundus visada svarstydavo. Miškinis motyvavo: “Nakutis savo veiksmu įžeidė žmogų, nukentėjusio silpnos akys, negalėjo matyti kas per kerėpla, neradęs kitos išeities — kirto lazda. Icikas turėjo kreiptis pas akių gydytoją, negalėjo dirbti visą mėnesį, todėl prašė iš kaltojo Nakučio priteisti jam 150 litų”.

Bylą nagrinėjo teisėjas Bermanas, sekretoriavo ir vertėjavo Zabulionis. Nakutis pasisamdė advokatą. Icikas neturėjo pinigų advokatui samdyti. Byla nekomplikuota, bet miestelėnams įdomi, tad žiūrovų buvo pilna salė.

Nakučio advokatas kaltino Iciką, kad pradėjo muštynes, todėl jis esąs kaltas. Liudininkų nebuvo. Leido pasisakyti Icikui. Dešinė akis užrišta. Priėjęs arčiau teisėjo, nurišo skudurą. Akis

Stogastulpiai, statyti 1838 m. Degėsių km., Utenos apskr.

BALYS ANIULIS

“VYTAUTO DIDŽIOJO” RINKTINĖS ŠAULIAI

Neseniai jūs atšventėt garbingą šventę,
Vytauto Didžiojo rinktinės šauliai.
Jau dvidešimt penkeri metai gyvojat,
Čikagoj įkūrę pirmąjį šaulių būrį.

Veikloje prabėgo dvidešimt penkeri metai,
Šaulių atkūrimą įrodėte savo nuveiktais darbais.
Išpopuliarinote šaulių veiklos idėją,
Bendruomenės pritarimą, gausiais nariais.

Per dvidešimt penkerius metus veikėt,
Laisvinimo darbe tėvynės pavergtos.
Palaiškote spaudą, lietuviškus subuvimus,
Negailėdami aukų laisvinimo veiksniams.

Iš mažo būrelio išaugot į rinktinę,
Įtakingą visuomenę naudinga veikla.
Puošnūs namai Čikagoje žymi
Jūsų nenuilstamą pasiryžimą darbe.

Daugelio nusipelnusių narių pečius slegia
Amžiaus našta.
Tai veteranai, kurie Nepriklausomybės kovose
Gynėt laisvę kartu su kariais.

Dvidešimt penkerius metus be poilsio dirbate,
Siekdami laisvės Lietuvai.
Jūs negailite savo darbo, nei aukų įdėtų,
Kad vėl suklestėtų laisvė tėvynės laukuose.

Gyvuokit šauliai, skaitlingas gretas subūrę,
Jūsų siekimas laisvos tėvynės įvyks.
Dar jūs pamatysit laisvą tėvynę,
Nes stiprinat drąsą jaunimo širdyse.

M.K. Čiurlionis

ALGIRDAS BUDRECKAS

VLADUI PŪTVIUI

Tauta išliks stipri, galinga,
Jei eis didvyrių pėdomis.
O krašto meilė nemirtinga,
Žaliuos radastom, rūtomis.

Šaulių kūrėjas Vladas Pūtvis
Didvyris lietuvių tautos,
Šaulių gretas kovon subūręs,
Išėjo ginti Lietuvos.

Šauliai apgynė mūsų laisvę, —
Nusėtas kraštas jų kapais.
Jie jaunas galvas čia padėjo,
Ar kas apverkti jų ateis?

O Vlado Pūtvio skelbtos mintys
Išves į kovą vėl pulkus.
Sugriš šauliai tėvynės ginti,
Vergijos priespauda sugrius.

krauju pasrūvus, paakis pamėlynavęs. “Ponas sūdžius, aš parodžiau savo akį, tegul jis parodo, kur aš jam uždaviau, tada matysit kas kaltas, kas ne”.

Teisėjas pasakė Icikai: “Icikai, jei pamatei tokią baidyklę, kodėl nepasitraukei į šalį?” “Garbingas sūdžius, o kas jei anas mani pradės vyti, gvalt! Aš jau baigtas. Mane apėmė baisi baimė. Mano akys silpnos, o čia tirštas rūkas, šaltas šiurpas mane supurtė, mano kojos nutirpo, pasidarė kaip medinės”.

Isiterpė vertėjas ir sekretorius Zabulionis: “Kaip ta baisenybė atrodė?”

“Ui, ui, baisu ir sakyti, niekur nematyta. 11k-

ras žvėris, maniau, kad tuoj praris mane, todėl ir tvojau lazda iš visų jėgų, kol dar neprarijo manęs. Nei nepagalvojau, kad čia Nakučio Untaniokas”.

“Ponas sūdžius, tegul Untaniokas atiduoda man savo sveiką akį, o aš jam savo gendančią. Jei to negalim padaryti, tegul užmoka man dak-taro išlaidas — 150 litų”.

Nakučio tėvai sumokėjo už sūnų ir byla buvo nutraukta.

Teisėjas Bermanas už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas Gedimino ordinu. Išėjęs pensijon, apsigyveno su dukterimis Zarusuose.

(Bus daugiau)

NE MINĖKIME, BET ŠVĖSKIME

Praūžė mūsų rudeninės ir žiemos tautinės šventės. Laikraščiai dar tebe mirga tų „minėjimais“ išspravardžiuotų, mums brangių švenčių, aprašymais. Kai kurių laikraščių jau nebesinori imti į rankas, nes vien tik erzinančios banalybės: „minėjimai, minėjimai, minėjimai...“ Kadaiše a.a. Julius Smetona rašė, kad kartais lietuvis išeivis, dalyko neišmąstęs, savo paviršutiniškais raštais ar veikla, nejausdamas, patarnauija okupantui ir daro žalą mūsų patriotinei veiklai okupuotos tautos laisvei ir išeivijos ateičiai. Tie visi tautinių švenčių pravardžiavimai „minėjimais“ — tikrai negalvojančių, jokios logikos neturinčių žmonių, pasireiškimas. Jie labai maloniai nu-teikia Lietuvos pavergėjus ir Maskvai pasidavusius komunistus lietuvius, kurie gauda iš mūsų spaudos, išeivių, kad ir neapgalvotai daromas jiems naudingas paslaugas. Jie su džiaugsmu referuoja savo „bosams“ Maskvoje, kad jų ir Maskvos valdovų viltys pildosi. Žitūrėtik, jau išeiviai patys atsisako gyventi tautinį gyvenimą, jau jų laisvės troškimai dingo — viską tiktai mini, kaip kokią vos beatmenamą senovę. Jau savo tautos švenčių nebešvenčia, o susieina tik paminėti, kad kažkas, kažkada yra buvę. Reiškia, išeiviai jau taip toli nutolę nuo savo tautinių bei valstybinių tradicijų, kad savo brangiausių tautos įvykių siela ir širdimi, gyvo tautiečio būsenai bei nusiteikimui, nebeišgyvena. Visa, kas buvo tautai ir valstybei brangiausia, liko tik atitrauktinė sąvoka — minėjimas.

Negali, žmogus, suprasti, ką galvoja tie į laikraščius rašantieji, rašydami: Tautos šventės minėjimas, Nepriklausomybės šventės ar Kariuomenės šventės minėjimas. O tragiškiausia: „Motinos Dienos“ minėjimas. Kai parašo — Vasario 16-tosios minėjimas, kariuomenės atkūrimo minėjimas ar Klaipėdos atvadavimo minėjimas, tai dar šiek tiek logikos. Bet ar nežinoma, ar ignorojama, ar nusigrįžtama nuo Lietuvos demokratinio seimo priimto nutarimo ir paskelbimo valstybinėmis šventėmis: — Vasario 16-tąją reikia vadinti ir skelbti, kaip Lietuvos Ne-

priklausomybės Šventę, Rugsėjo 8-tą — Tautos Šventę, sausio 15-tą — Klaipėdos Atvadavimo Šventę ir, ne kariuomenės atkūrimas, bet Kariuomenės Šventė.

Gegužės pirmoji pagal įstatymus yra „Motinos Diena“.

Geriausias pavyzdys yra Bažnyčia, kurios dogmos bei tradicijos per daug šimtmečių yra išstudijuotos ir griežtai nustatytos. Ji neruošia Kristaus gimimo minėjimų, o švenčia Kalėdų Šventes. Taip pat Kristaus prisikėlimo ar Šv. Dvasios atsiuntimo minėjimų, bet švenčia Velykas, Sekmines ir t.t.

Neužilgo bus Motinos Diena, o laikraščiai jau rašo, kad ruošia Motinos Dienos minėjimą. Čia stačiai dramatiška. O Viešpatie! Tenka į tokį renginį nusivežti gyvą motiną ir ją, kaip mirusią, paminėti. O Lietuvos seimas Motinos Dieną į Konstituciją įrašė ir į tautos tradicijas įvedė, kaip valstybinę šventę,

tautos gimdytojoms bei auklėtojoms motinoms meilę ir pagarbą išreikšti. Išeina, kad mes išeiviai, savo motinoms jokios pagarbos ir meilės nebereikiame, tik minime, kadaise, laisvoje Lietuvoje tapusias tradicija „Motinos Dienas“.

Šiuo pasisakymu nieko nenoriu mokyti, nors buvau Pedagoginio Instituto lektorium ir esu iš pašaukimo mokytojas, nenoriu nieko įžeisti, tik žmogiškai, kaip vyresnio amžiaus visuomenininkas ir spaudos žmogus, noriu atkreipti dėmesį. Tai, ką mes klaidingai skleidžiame spaudoje, mokykloje ir gyvu žodžiu iš tribūnos, perima jaunimas. Jei mes juos klaidinsime, jie patys tiesos nesuras ir mūsų tautos bei valstybės tradicijos jų kartoje liks iškreiptos, visai nebelietuviškos. O tuo džiaugsis tik mūsų Tėvynės okupantai ir tautos istorijos bei tradicijų naikintojai — rusai.

A. Mikulskis

KAS ESAME— TREMTINIAI AR IŠEIVIAI?

1980 m. gruodžio mėn. „Kary“ skaičiaus LŠST CV p-ko Karolio Milkovaičio pasakytą kalbą Montrealio „Neringos“ jūrų šaulių kuopos dešimtmečio šventėj spalio 4-5 d.d. Prelegentas, LŠST pirm. K. Milkovaitis savo giliai išmąstytoj paskaitoj išvedžioja, kad mes nesame lietuviai išeiviai, bet lietuviai tremtiniai ir dėl žodžio tremtiniai. Maskvos ponai eina iš proto ir kabinasi ant sienų. Toliau prelegentas duoda prilyginimą. Dega namas, namo gyventojai nenorėdami liepsnose sudegti, iš namo išbėga. Čia prelegento nuomone, jie nesiskaito pabėgėliais nuo ugnies pavojaus, bet tremtiniais. Sunku suprasti, nejaugi name kilęs gaisras juos ištrėmė, jie iš degančio namo laisva valia pasišalino, kad nežūtų ugnyje ar dūmuose. Taip pat ir lietuviai, matydami, kad iš rytų vėl ateina raudonoji komunizmo pabaisa, laisva valia pasirinko įvairias susisiekimo priemones ir laikinai paliko gimtąjį kraštą Lietuvą, kad atėjusios raudonosios pabaisos nebūtų sunaikinti ir pasitraukė į Vakarų.

Mano nuomone, Maskvos ponai

draskosi ir kabinasi ant sienų ne dėl žodžio tremtiniai, bet dėl žodžio pabėgėliai. Kada iš Rytų Vokietijos tūkstančiai Rytų Vokietijos vokiečių, palikę savo namus, gimines ir artimuosius, saugodami savo gyvybes, kasdien pradėjo bėgti į Vakarų Vokietiją, Maskvos ponai, negalėdami to pergyventi, griebėsi priemonių ir pastatė „Gėdos“ sieną. Neaišku, ar tuos milijonus Rytų Vokietijos pabėgėlių K. Milkovaitis laiko pabėgėliais, ar tremtiniais? Jei jie laikomi tremtiniais, tai išeina, kad Maskvos ponai „Gėdos“ sieną statė ne tam, kad kaip nors sulaikyti bėgimą į Vakarų Vokietiją, bet tam, kad ištremtieji į Vakarų Vokietiją, negalėtų grįžti į rojų — Rytų Vokietiją.

Žodis pabėgėlis teigiama prasme atkreipia kiekvieno dėmesį, kas atsitiko, dėl kokių priežasčių, palikęs savo kraštą ir namus, bėgai? Žodis tremtinys neigiama prasme reiškia, padarei ką nors negero, nusižengei įstatymams, už tai tave ištrėmė.

Dažnai džiaugiamės, kad mūsų jaunimas išeina į viešas demonstracijas prieš tėvynės Lietuvos pavergėją rusą. Kaip atrodys, kada spaudos atstovai užklaus mūsų jaunimą, kas

Virš. — "Romo Kalantos š. kp. nariai, dalyvavę Vasario 16 D. minėjime, St. Petersburg, Fla.

Apač. — Kp. v-ba. Iš k.: Kostas Steponkus — izd., Stasys Grušas — nar., Aniceta Miliauskienė — nar., Antanas Gudonis — pirm., Irena Račinskienė — nar., Antanas Grabauskas — nar., Adas Aidukas — sekr.

jūs esate, paskaitininko nuomone, turbūt tie Amerikoje gimę ir užaugę jaunuoliai turės pasakyti esą tremtiniai?!

Man neaišku. Jei paskutinis pabėgėlis iš Lietuvos Vladas Šakalys yra

pabėgėlis, o Jonas, Petras — tremtiniai, nors jie visi bėgo nuo tos pačios komunistinės pabaisos ir gal būt dauguma tais pačiais keliais, ir pasitraukė todėl, kad nebūtų komunistų sunaikinti, kodėl vieni tremti-

niai, kiti pabėgėliai. Tiesa, Vladas Šakalys pasiekė laisvąjį pasaulį per Suomiją-Švediją, o Jonas ar Petras per Vokietiją ar Lenkiją.

Kas iš tiesų esame, būtų gera, kad daugiau kas pasisakytų.

E. Pranckevičius

Šis straipsnis yra diskusinis. Spaudoj buvo daugiau tuo klausimu pasisakymų. Tas klausimas buvo keliamas suvažiavimuose, kur buvo užakcentuota — bolševikai likvidavo LŠS, jos narius žiauriausiai persekiojo, daugelį išžudė, daugelis žuvo žiauriose sąlygose išvežti į vergų stovyklas. Lietuvos ŠS atkurta kituose kontinentuose yra tąsa Lietuvos Šaulių Sąjungos, todėl atsikūrusios LŠS nariai, laiko save tremtiniais. Tuo klausimu yra pasisakę šauliai teisininkai, gal jie daugiausia kompetentingi šį klausimą gvildinti. Red.

ŠAULIŠKOJ PASTOGĖJ

"Vlado Pūtvio" kuopa, Torontas, Kanada
Metinis susirinkimas

1981 m. vasario 22 d. Toronto Lietuvių Namų Mortos menėj įvyko "Vlado Pūtvio" kuopos šaulių metinis susirinkimas, kuriame dalyvavo apie 70% visų kuopos narių. Susirinkimą pradėjo kp. p-kas St. Jokubaitis. Visiems sustojus, įnešta kuopos vėliava. Visiems tebestovint, p-kas jautriais žodžiais prisiminė prieš 52 metus mirusį S-gos įkūrėją Vladą Pūtvių ir pereitais metais mirusį kuopos kapelioną P. Ažubalį. Jie buvo pagerbti tylos minute.

Susirinkime dalyvaujančiai šios kuopos organizatorei ir S-gos garbės narei Eugenijai Klupšienei buvo įteiktas meniškas padėkos raštas. Įteikus padėkos raštą ir prisegus jai raudonų rožių puokštelę, visi susirinkimo dalyviai sustoję ilgai plojo. Šis susirinkusių įvertinimas, ją sujaudino. Ji širdingai visiems padėkojo ir pareiškė susirūpinimą dėl iškilusių S-gos nesklamumų. Ji prašė, jai į anapus iškeliauvus, gyvuosius šaulius gelbėti Šaulių S-gą, kad nežiūrint kaikiurių nesklamumų ji būtų stipri.

Susirinkimui pirmininkauti kp. p-kas St. Jokubaitis paprašė V. Kazlauską, sekretoriauti J. Šarapnicką.

Apie kuopos veiklą pranešimą padarė p-kas St. Jokubaitis. Jis išreiškė padėką visiems v-bos nariams, kurie aktyviai dalyvavo posėdžiuose ir ruošiant išvykas į kitų kuopų renginius. Taip pat atkrei-

Detroito "Stasio Butkaus" kp. garbės šaulys švenčia savo devyniasdešimtąjį gimtadienį savo namuose. Iš k. į d.: š. Antanas Norus, sukaktuvininkas — visuomenininkas, žurnalistas, šaulys Feliksas Motuzas, š. Elzbieta Jodinskienė ir kp. p-kas Vincas Tamošiūnas. Nuotr. foto korespondento Kazimiero Sragausko

pė dėmesį į tuos šaulius, kurie pasitenkina tik nario mokesčio sumokėjimu, tikras šaulys privalo būti aktyvus, todėl kiekvienas renginys darbu ir dalyvavimu privalo būti remiamas visų šaulių. Taip pat šaulio pareiga dalyvauti ir tautinėse šventėse. Jis šaulių vienetus palygino su dalimi Lietuvos žemės, kuri įpareigoja mus semtis įkvėpimo ir niekuomet nepavargti Lietuvos laisvinimo darbe. Jei kiekvienas šaulys pažvelgs į save ir į šaulio priesaiką — išlaikyti ir stiprinti lietuvių tautinį ir valstybinį atsparumą, — toks šaulys atliks savo įsipareigojimus ir bus gerbiamas organizacijos vadovų ir lietuvių visuomenės.

Nežiūrint visos eilės šaulių perdidelio pasyvumo, kuopa š.m. kovo 21 d. Toronto Lietuvių Namuose 7 v.v. ruošia Juozapinių pobūvį. Tą vakarą svečius linksmins pučiamųjų instrumentų muzika — muzikinė grupė "Keturio sesutės" — Joana, Vida, Teresė ir Diana Stankutės iš Sudburio, Ontario. Į šį pobūvį, ruošiamą ne pelno tikslu, bet kad būtų išlaikyta Juozinių tradicija, tikejosi gausybės svečių.

Baigdamas, kp. p-kas dar kartą padėkojo valdybai ir visiems šauliams už darbą ir aukas bei dalyvavimą kp. renginiuose, ir išpirmininkavęs 17 m., atsisakė toliau kandidatuoti.

Apie moterų būrelio veiklą pranešimą padarė š. R. Daugelienė. Apie šaudymo sportą — vadovas š. V. Stočkus. Pranešimą apie kuopos finansinį stovį padarė

ižd. š. Borkertas. Tą dieną kasoje buvo 1,716.19 dol. Pinigai laikomi lietuvių banke "Parama". Garbės Teismo p-kas S. Banelis pasidžiaugė, kad bylų nebuvu, visi nariai sugyvena gerai.

Paklausimuose kiek ilgiau užtruko jautrus santykių su Centro Valdyba klausimas. Susirinkimas po ilgų diskusijų vienbalsiai įgaliojo kuopos valdybą ir į Kanados Šaulių Rinktinės suvažiavimą išrinktus atstovus išreikšti kuopos nutarimo rezultatus.

Ilgiausiai užtruko kuopos p-ko rinkimai. Pakartotinai siūlomas ir prašomas kandidatuoti vėl į p-kus, St. Jokubaitis nesutiko. Po 10 min. pertraukos, Jokubaičiui nesutinkant kandidatuoti, po ilgų prašymų, kuopos p-ku išrinktas Juozas Jankaitis. Į valdybą išrinkti: V. Bačėnas, A. Borkertas, V. Stočkus ir J. Puteris. Į Revizijos komisiją: A. Juodienė, V. Pečiulis ir R. Daugelienė. Garbės teismas: S. Banelis, St. Jokubaitis ir Petrusis.

Buvęs kp. p-kas St. Jokubaitis palinkėjo naujam kp. p-kui J. Jankaičiui sėkmės šauliškoje veikloje.

Šaulė Teklė Benotienė užkvietė visus šaules ir šaulius dalyvauti jos prieš dešimt metų mirusio vyro gedulingose mišiose, balandžio 4 d. 9:30 val., Priskėlimo bažnyčioje ir po mišių į Lietuvį Namus pusręčių.

Susirinkimas audringu plojimu išreiškė padėką St. Jokubaičiui iš 17 metų sėkmingą vadovavimą kuopai.

Susirinkimas buvo baigtas Tautos himnu.

J. Šarapnickas

"Švyturio" jūrų šaulių kuopos veikla Detroito

Pradėję 1981 metus, pažvelkime į netolimą praeitį. Per tą neilgą laikotarpį atlikome gana daug darbų. Ką buvome užsibrėžę padaryti prieš dešimt metų, dar neužbaigėme. "Švyturio" kuopa turi nuosavą stovyklą, su pastatais, "Pilėnus". Stovykla randasi Mančesterio apylinkėje, labai arti Dainavos jaunimo stovyklos. To žemės sklypo pirkimo iniciatorius prieš dešimt metų buvo pirmininkas Mykolas Vaitkus. Įpusėjus kalnelių lyginimo darbams, pradėjo statybą. Pasidarbavęs arti penkerių metų, 1974 m. apleido Detroitą ir apsigyveno Floridoje. Nauju pirm. buvo išrinktas Alfa Šukys, kuris stovyklos statybos darbus tęsė toliau. Negalima neigti, kad tą darbą atliko vienas pirmininkas, sunkiai dirbo ir kiti pasišventę broliai ir sesės šauliai. Dabartinis išrinktas kp. pirmininkas Bronius Valiukėnas ir kiti, pasidarbavę, yra statybos vadovas Antanas Šiurkus, Klemensas Urbšaitis, Juozas Kinčius, Vincas Rinkevičius, Petras Bukšnys, Petras Jocius, Antanas Vaitėnas, Mykolas Abarius, Stepas Lungys, Juozas Bražiūnas, iš moterų — Vera Kulbokienė, Angelė Šukienė, Stefanija Paulikienė, Angelė Bukšniėnė, Elena Bražiūniėnė, Danutė

“Švyturio” jūrų šaulių kuopos valdyba 1981 m. Sėdi iš k.: išd. Vincas Rinkevičius, šaulių mot. vad. pad. Stefanija Paulikienė, kuopos pirm. Bronius Valiukėnas, šaulių mot. vad. Angelė Bukšnienė. Stovi: spaudos-inf. vad. Antanas Sukauskas, ūkio vad. Juozas Kinčius, “Pilėnų” stovyklos vad. Antans Šiurkus, parengimų vad. pad. Balys Teličėnas, vicepirm. Mykolas Abarius, “Pilėnų” stovyklos administr. Stasys Sližys, parengimų vad. Petras Bukšns. Kuopos pirm. B. Valiukėno adresas: 2084 Kinmore, Dearborn Hts. 48127. Nuotr. A. Šukio

Patrauskienė, Vičienė, Dana Žebraitiene ir daug kitų pasišventusių moterų. Švyturiečiai yra labai veiklūs, darbštūs savo jėgomis pasistatė nedidelę, apie 200 publikos talpinančią salę. Atskirai nuo salės pasistatė virtuvę su visais įrengimais, sanitarinį namuką. Tvenkinys tinkamas maudytis. Kiemas apšodintas įvairiais medžiais, vasaros metu jau duoda payėsį. Kalnelyje jau užbaigtas Nežinomam Kariui iš akmenų paminklas, kopija Nepriklausomybės laikais stovėjusio Kauno Karo Muziejaus sodelyje paminklo. “Pilėnų” stovyklos rėmėjų, aukojusių stambiomis sumomis, pavardės įrašytos stovyklos lentoje. Švyturiečiai dažnai lanko ir stostogauja stovykloje. Numatoma ateityje įrengti poilsui kambarius. Švyturiečiai jau įgyvendino, kaip tradiciją, kapu puošimą, lanko kapines, aplanko mirusiųjų šaulių kapus. Prie kiekvieno kapo sukalba maldele, padeda gėlių, ar tautinę vėliavėlę. Šią gražią tradiciją šauliai švyturiečiai kartuoja kas metai. Švyturiečiams pereiti metai buvo nuostolingi, mirė trys aktyvūs šauliai: a.a. Juozas Bražiūnas, savanoris-kūrėjas Kazimieras Špakauskas ir Jurgis Baublys. Švyturiečiai kas metai gegužės pabaigoje ar birželio pradžioje suruošia stovyklos ati-

darymą su vaišėmis ir šokiais. Neatsilieka nuo tradicinio ir kultūrinio veikimo, birželio mėnesį suruošia išpūdingą Joninių laužą su deklamacijomis ir šokiais. Švenčiant Vasario 16-osios iškilmingą minėjimą, švyturiečiai šauliai kas metai talkina vėliavų paradiui, bažnyčiose, salėje ir vėliavų pakėlime miesto centre prie Rotušės, jungiasi ir talkina Birželinų išvežimų minėjime. Ruošia kartu su ramovėnais, kūrėjais-savanoriais ir birutietėmis kariuomenės šventę, ruošia tradicines Kūčias su menine programa. Praėjusiais metais rugpiūčio 9 d.

švyturiečiai dalyvavo šaulių kultūriniame savaitgalyje Klevelande su vėliava, būtent, vicepirm. Bronius Valiukėnas, Antanas Vaitėnas, Vincas Rinkevičius ir Antanas Sukauskas. Rudeniop rugsėjo 14 d. šaulių stovykloje įvyko stambesnio masto gegužinė. Dalyvavo svečių ir iš kitų kolonijų — Čikagos, Klevelando, Grand Rapids, Flint ir Ann Arbor, veikė bufetas su lietuviško skonio maistu, laimėjimo stalas, muzika ir šokiai. Šiemet bus iškilmingai atidarytas ir pašventintas Nažinomam Kariui paminklas.

Ant. Sukauskas

“Švyturio” jūrų šaulių kuopos šauliai 1980 m. gegužės 26 d. Holy Sepulchre kapinėse lanko mirusius narius, Nuotr. A. Šukio

“Vytauto Didžiojo” šaulių rinkt. tautinių šokių grupė “Vytis”. Nuotr. C. Genučio

P A D Ė K A

Nuoširdžiai dėkoju už paskelbimą “Karyje” apie trūkstamus bibliotekoje “Kario” numerius. Nuostabiai greitai atsiliepė “Kario” skaitytojai ir prisiuntė trūkstamus numerius. Dabar biblioteka visus kompleksus turi. Ačiū.

Prašyčiau “Karyje” patalpinti šį skelbimą:

“K. Židinio A. Maceikos Vardo Biblioteka” dėkoja tiem, kurie atsiuntė jai knygų, laikraščių komplektų: A. Musteikiui iš Detroito, M. Šimkui ir Baltimorės, A. Smailiui iš Omahos ir J. Jauniškiui iš East Northport.

Ta pačia proga Biblioteka prašo jei, kas turi “Metmenų” nr.nr. 26 ir 34, ir “Naujosios Vilties” nr. 7, prisiųsti šiuo adresu: A. Maceikos Vardo Biblioteka, 355 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

A. Maceika
Bibliotekos vedėjas

St. Petersburg, Fla.

Kai atėjo gražus ankstyvas pavasaris Floridon, o joje pilna privažiavusių mūsų lietuvių iš įvairių vietovių Ameriko-ir Kanados, tada “Romo Kalantos” šaulių kuopa, kovo 26 dieną surengė pirmą linksmą gegužinę Seminole parke, kur buvo smagu visiems susitikti, pabendrau-

ti gražioje gamtoje prie ežero.

Gegužinė praėjo su geru pasisekimu, nes šauliai stengėsi užimti visokiom smagiom pramogom, kurias pavedė šaulė I. Račinskienė.

Buvo turtinga loterija, akordeono muzika, skanūs šilti pietūs, kuriuos pagamino šaulės.

Oras pas mus gražiausias, vanduo jau šiltas, maudosi žmonės ir naudojasi gražaus pavasario malonumais.

Lietuvių Klube taip pat įvairiausių koncertų, parengimų vyksta kiekvieną savaitę. Džiaugiamės, kurie galime gyventi šioje gražioje vietovėje.

E. G.

Įspūdingas Vlodo Pūtvio minėjimas Čikagoje

Š.m. kovo 8 d. Čikagoje, “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinė, savo namuose surengė įspūdingą Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlodo Pūtvio-Putvinskio minėjimą, kuriame sausakimšai perpildytoje šaulių namų salėje dalyvavo apie 300 šaulių, jūros šaulių ir svečių.

Minėjimą, kurį sudarė oficialioji, meninė dalis ir užkandžiai, pradėjo Rinktinės pirmininkas V. Išganaitis, pasveikindamas gausiai susirinkusius ir pristatydamas LŠST pirmininką K. Milkovaitį,

rinktinės kapelioną kun. Zakaraušką, Lietuvos Kūrėjų-Savanorių S-gos, LKVS “Ramovė” Čikagos skyriaus ir jūrų šaulių “Nemunas” rinktinės pirmininką plk. J. Švedą, Kūrėjų-Savanorių Čikagos skyriaus pirm. J. Tamulį, “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos pirm. E. Vngianską ir Cicero jūrų šaulių kuopos pirm. J. Mikulį. Buvo įneštos J.A. V-bių, Lietuvos, Kūrėjų-Savanorių, Ramovėnų, “Vytauto D.” rinktinės bei moterų, “Gen. T. Daukanto” ir “Klaipėdos” jūrų šaulių kuopų vėliavos. Sugiedotas Lietuvos himnas. 45 nauji šauliai-ės davė priesaiką, kurią pavedė rinktinės kapelionas kun. Zakarauškas ir apdovanotiems LŠST garbės ženklais J. Mackoniui, J. Gurevičiui, J. Dikšienei, A. Paukštei, L. Vitkui, M. Sedreikiui ir A. Lukšiui buvo įteikti Šaulių Žvaigždės ordinarai ir medaliai.

Visus minėjimo dalyvius jaudinančiai paveikė, kai LŠST pirmininkas K. Milkovaitis, per “Vytauto Didžiojo” rinktinės pirm. V. Išganaitį, rinktinėje saugoti ir atėjus laikui, kai Lietuva taps vėl laisva ir nepriklausoma, pargabenti į Karo Muziejų, įteikė partizanų krauju sulaistą Lietuvos vėliavą, kuri, perskaičius jam aktą, buvo jai skirtoje vietoje pakabinta. Tą didingą momentą salėje buvę visi jautėsi vieningi, atiduodą pagarbą nežinomam lietuviui partizanui, žuvusiam

LŠST pirm. K. Milkovaitis š.m. kovo 8 d. Čikagoje "Vytauto Didž." š. rinkinei įteikia Lietuvos partizanų vėliavą saugoti. Vėliavą priima rinktinės pirm. V. Išganaitis, vicepirm. J. Mackonis ir šaulys CV-bos pareigūnas A. Paukštė. Nuotr. P. Malėtos

kovoje, kad Lietuva būtų laisva ir nepriklausoma.

Išnešamos vėliavos. Jaunam šauliui V. Šadauskui pristačius, rinktinės atžalynas: A. Švabas, A. Gražytė ir R. Gaižutyte padeklamavo kelis patriotinius eilėrašius. Deklamacijos buvo palydėtos gausiais plojimais. Sekė įdomi bei turiniga "Vytauto Didžiojo" rinktinės vicepirmininko Jono Jasaičio paskaita "Lietuvos Šaulių Sąjungos įkūrėjo Vlodo Pūtvio-Putvinskio apybraiža", kurioje preleventas taip gausiai susirinkusiems kalbėjo:

"Asmenybei suformuoti ir palikti, kad tos asmenybės pėdsakai tęstųsi iš kartos į kartą, neužtenka kilmės, pavardės ar turto. Daug garsių ir žmonijai nusipelnusių asmenybių yra gimę neturte ir daug aukso lopšiuose sūpuoty, už įvairius nusikaltimus, savo gyvenimo galą rado kalėjimuose ar kartuvėse.

Mūsų maža tauta išugdė daug asmenybių. Jų dalį pasilikome sau, o dalį atidavėme kitiems. Kitiems davėme karvedžius, karalius, istorikus, rašytojus ir poetus. Net šiandieninis Nobelio premijos laureatas Milašius savo šaknis randa Lietuvos žemėje. Tik su Nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymu drąsiai galėjome pasakyti, kad lietuvis savo talentą, mokslą, darbą ir sugebėjimus atiduos savo tautai ir tik per savo tautą sukurtos dvasinės ir medžiaginės vertybės pereis į pasaulinę tarnybą.

Mūsų didžiųjų asmenybių tarpe skamba trys pavardės viename asmenyje: Putvys — Pūtvis — Putvinskis. Vardas Vladas. Kasamės toliau ir randame, kad Pūtvių

ar Putvinskių pavardė siekia Vytauto laikus. Neieškant taip giliai įleistų šaknų giminės į Lietuvos žemę, sustojame prie to asmens, kurį šiandien minime. Viena verta prisiminti, kad Vytauto laikais Pūtviai ar Putvinskiai iškilūs labai nebuvo, nes į karo žygius nesiųsdavo samdytos kariuomenės, bet patys kovose dalyvavo.

Pūtviui teko trys dvarai, sudarantys 1000 hektarų žemės. Didžiausias jų buvo, kur Pūtvių šeima prisilaikė, Šilo-Pavėžupio. Kada bajoraičiai daugumoje mokėsi Rusijoje, Lenkijoje ar dalinai Prancūzijoje, Vladas Pūtvis pasuko į Vokietiją ir Hallės universitete studijavo žemės ūkio mokslus. Kas irgi atrodė keista, kad bajoraitis nori knistis žemėje. To negana, čia Pūtvis prisisemia tiek demokratiškų ir žmogiškumo idėjų, kad grįžęs į savo dvarus jas mėgina įgyvendinti. Čia įterpiu tik vieną pastabą, kad vietoj imdamasis remontuoti, gražinti ir puošti savus 'palocius', jis griebiasi remontuoti ir gerinti kumetynus.

Tuo laiku Lietuvoje jau buvo prasidėjęs tautinio atgimimo sąjūdis. Sąjūdis, kuris kilo ne iš Lietuvos žemės sultimis mintančios bajorijos, bet iš į šviesą prasieržusių ūkininkų vaikų. Bajorija, kuri daugumoje sudarė Lietuvoje gyvenančią šviesuomenę, buvo perdėm lietuviška. Suprantama, kad į tą grupę turėjo patekti ir Pūtvis. Tačiau nuo pat jaunystės jo galvą kvaršino mintis, kodėl jis turi būti lenkas? Kodėl turi kalbėti lenkiškai? Kai visi aplinkiniai žmonės kalba lietuviškai. Pūtvių šeimoje įvyko aiškus apsisprendimas. Jie ne tik, kad

patys labai gerai išmoko lietuviškai, bet pasižadėjo, kad jų vaikai jau nuo lopšio negirdės lenkiško žodžio. Ir savo pažado laikėsi.

Pūtvių dvaras tapo knygnešybos centru. Draudžiamas knygas slėpti buvo daug saugiau dvare, nei kur nors ūkyje. Nes rusų žandarai mažiau įtarė dvarininkus, kad jie kovotų prieš valdžią. Pūtvis susipažino ir bendradarbiavo su visais žymiaisiais tuolaikiais lietuviais veikėjais. Jonas Jablonskis — Rygiškių Jonas, vadinamas lietuvių rašytinės kalbos tėvu, gramatiką rašė Pūtvių dvare. Pūtvis bendradarbiavo tuolaikinėje, slaptai spausdinamoje, lietuvių spaudoje, buvo kalintas ir ištremtas. Jo atsižadėjo draugai dvarininkai, nes su darbininkais valgyti sėsdavo prie to paties stalo ir rūpinosi jų gerbūviu, apšaukė socialistu, nustojo palaikyti santykius giminės, o vaikus auklėti pasamdyta mokytoja, išgirdusi, kad turi kalbėti tik lietuviškai, pareiškė, kad 'muzikų vaikų neauklėsianti'.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, Pūtvis palieka patogų dvaro gyvenimą ir persikelia į Kauną, nes reikia Lietuvai pasiruošusių tarnautojų. Čia gyvenant viename kambaryje su dailininku Žmuidzinavičium, Jo galvoje baigiama suformuluoti Šaulių Sąjungos idėja. Čia surašomi pirmieji Įstatai, čia formuojama organizacijos struktūra ir veiklos apimtis.

Šaulių Sąjungos kūrimas turėjo įvairių pergyvenimų. Buvo daug nuomonių, buvo daug tartasi ir diskutuota. Tačiau pasilikta prie Pūtvio idėjos ir nuomonės. Todėl nenuostabu, kad Sąjungos valdybose matėme tokius asmenis kaip kun.

Tumą-Vaižgantą, kun. Mykolą Krupavičių, rašytojus Balį Sruogą ir Krėvę-Mickevičių, Antaną Smetoną, Rapolą Skipitį ir kt. Reiškia, mesta sėkla rado paruoštą dirvą ir dėl to nepriklausomoje Lietuvoje Šaulių Sąjunga buvo didžiausia ir stipriausia organizacija.

Lietuvai netekus nepriklausomybės, daugiausia nukentėjo šauliai. Tai labai skaudus, bet kartu ir pasididžiavimą keliantis reiškinys. Nes šaulių organizacijoje ugdyta tautinės meilės, valstybingumo ir laisvės idėja okupantui pasirodė tokia stipri, kad ją reikia rauti iš pat šaknų gelmių. Tačiau ji buvo jau neišraunama . . .

— — —

Vien tik žiūrėti į praeitį ir nematant dabarties ir nematant žvilgsnio į ateitį būtų, tolygu, į priekį žingsniuoti atbulam. Žvilgsnis į praeitį, kaip tik riša mus su dabartimi ir ateitimi. Nors sąlygos yra griežtai skirtingos, tačiau sąlygos šauliška idėja skleistis ir jaugti į dabarties lietuvių sąmonę yra panašios. Bent trumpai verta į jas pažvelgti. Pažvelgti ne į tas sąlygas, kurias turi mūsų sesės ir broliai okupuotoje Lietuvoje, bet į tas, kurias mes turime čia.

Nepaslaptis, kad jau turime lietuviškų "dvarininkų". Kurių namuose lietuviški žodžiai rečiau ir rečiau suskamba, kurių knygų lentynose lietuviškai knygos tik mažas kampelis teskiriamas, arba ir to jau nėra. Jeigu ateina lietu-

viškas laikraštis, tai dažniausia net neišlankstomas, o perkeliamas į kitą dėžę, per kurią iškeliauna laukan, į kitą kiemo pusę. Naujesiems "dvarininkams" viskas kas lietuviška yra neįdomu, atsilikę nuo gyvenimo ir svetima. Ar tai nepanašu į Pūtvio-Putvinskio laikus?

Neliesiu čia mūsų valdžių nepasidalinimą, taip vadinamu Lietuvos laisvinimo reikalu. Nes šauliai į vyriausybę, ar vadovaujančių veiksmų santykius niekada nesikišo ir nesikiša. Bet mūsų tautai reikalingus uždavinius remti ir nutautėjimo pavojui sulaukyti yra kiekvieno šaulio pareiga.

Organizuojant Šaulių Sąjungą Tremtyje, ne vienas, kaip ir anuo metu, pasišaipė: nei ginklų, nei žemės, kurią reikia ginklu ginti, net ir priešas ne toks, kam gi reikalinga karinį atspalvį turinti organizacija?

Kiekvienas lietuvis, priklausantis kuriai nors lietuviškai organizacijai, yra vertesnis, nei niekur nepriklausantis. Nes organizacija yra svarbus veiksnys, tiek lietuvių išlaikyti, tiek padėti Lietuvai išsilaisvinti. Į šaulių organizaciją gali tilpti kiekvienas — ir dvasiškis ir netikintysis, profesorius ir vos pradžios mokyklą tebaigęs, arba jos net nelankęs, mokslininkas ir amatininkas, svarbu, kad jam rūpėtų mūsų tautiniai reikalai, kad netiestų taikos ranką Lietuvos okupantui. O per organizaciją, kiekvienas savo tautos reikalams gali daugiau pasitarnauti.

Prelatas Krupavičius savo laiku minėjo, kad "Mūsų tautiniuose reikaluose, riedame kaip akmenėlis nuo kalno". O jeigu mes taptume kupstu, kuris į pakalnę riedantį tautinių reikalų užmiršimo akmenėlį sulaukytų, būtume verti Vlodo Pūtvio idėjos, būtume verti šaulės ir šauliai".

Šia J. Jasaičio giliai išmąstyta prasminga paskaita buvo baigta minėjimo oficialioji dalis. Sekė meninė dalis, kurią atliko "Vytauto Didžiojo" rinktinės tautinių šokių šokėjų grupė, pašokusi keletą tautinių šokių, š. V. Smieliauskaitei-Atkinson vadovaujant. Akordeonu šokėjus palydėjo A. Stelmokas.

Tautiniais šokiais buvo užbaigta šių metų Vlodo Pūtvio metinio paminėjimo programa. Po minėjimo, dalyviai rinktinės pirmininko V. Išganaičio, buvo pakviesti pasivaikšinti sesių šaulių skaniai pagamintais sumuštiniais ir kavute su pyragaičiais. Svečius aptarnavo darbščiausios "Vytauto D." rinktinės sesės šeiminkai M. Šadeikienei vadovaujant. Vaisių metu buvo sugiedota "Ilgiausių Metų" plk. J. Švedui, tą dieną šventusiam 87 metų amžiaus sukaktį.

Baigiant, tenka pasidžiaugti "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės surengta didinga Vlodo Pūtvio metinio paminėjimo švente, kurią drąsiai galima pavadinti tautiniais patriotinės dvasios atgavimos diena Čikagoje.

Ed. Vg.

"Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės pirm. V. Išganaitis rinkt. moterų vad. M. Dapkienė ir LŠST pirm. K. Milkovaitis su apdovanojamais Šaulių Žvaigždės atžymėjimo ženklais š.m. kovo 8 d. Vlodo Pūtvio minėjimo metu Čikagoje. Nuotr. P. Malėtos

“Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos narių susirinkime š.m. vasario 22 d. apyskaitinių pranešimų metu. Nuotr. P. Malėtos

“Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos metinis susirinkimas

Š.m. vasario 22 d. Čikagoje, Vyčių salėje, įvyko “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos narių metinis susirinkimas. Susirinkimą pravedė kuopos pirmininkas E. Vengianskas, darbo prezidiumą sudarė: moterų vadovė A. Janušauskienė, kuopos garbės teismo pirm. K. Juškaitis, kontrolės komisijos pirm. E. Holtzas ir sekretorius V. Utara. Susirinkimą atidarius, buvo įnešta kuopos vėliava, perskaitytas Tėvynės Prisiminimas ir prisaikdinta 10 naujų kuopos narių. Toliau, sekant dienotvarkę, buvo išklaustas išsamus kuopos pirmininko, praėjusių 1980 metų kuopos veiklos bei atliktų darbų pranešimas.

Kuopos pirmininkas E. Vengianskas metiniame pranešime nurodė, kad praeitais metais kuopos veikla buvo gyva ir darbinga. Surengti 8 renginiai, įvairių švenčių bei minėjimų metu Čikagoje ir už jos ribų 14 kartų reprezentuotasi su vėliava, dalyvauta 3-se išvykose, surengtos metinės šaudymo varžybos ir kt. Kalbėdamas apie narius, paminėjo, kad 1980 metais į kuopą įstojo 21 naujas narys ir mirė 2. Mirusieji nariai: M. Mikėnas ir O. Muliulienė buvo pagerbti atstojimu, minutės susikaupimu. Pirmininkas visiems už talką ir atliktą darbą išreiškė padėką.

Kuopos pirmininko pranešimą papildė moterų vadovė A. Janušauskienė, susirinkimą painformavusi apie darnią kuopos moterų veiklą. Parengimų vadovas V. Utara, aptaręs paskirus parengimus, ligonių lankytojas V. Galeckas ir kuopos išdininkė G. Kuzmienė, supažindinusi su kuopos izdo stoviu.

Kontrolės komisijos finansinių reikalų patikrinimo aktą perskaitė J. Utara, ku-

riame nurodė, kad kuopos finansiniai reikalai buvo kruopščiai ir gerai tvarkomi, pasiūlė susirinkimui išreikšti padėką buv. išdininkui N. Martinkui ir išdininkei G. Kuzmienei, už gerą ir tvarkingą kuopos izdo tvarkymą.

Garbės teismo pirm. K. Juškaitis pranešė, kad 1980 metais “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopoje didesnių prasižengimų nebūta ir kuopos garbės teismo bylų neturėta.

Visi kuopos vadovaujamy pareigūnų pranešimai be didesnių diskusijų buvo priimti ir užgirti. Pradedant einamuosius reikalus, P. Urbonui buvo įteiktas Šaulių Žvaigždės medalis, kuriuo jis, 1980 m. Vasario 16-osios dienos proga, buvo apdovanotas.

Einamuose reikaluose susirinkimas buvo supažindintas su 1981 m. “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos pramatomos veiklos planu ir metine pajamų bei išlaidų sąmata. Buvo kalbama apie spaudoje padarytus nepamatuotus priekaištus dėl kuopos laivo pardavimo, dėl didesnio kuopos narių įsitraukimo į aktyvią veiklą, šauliškosios uniformos gerbimą, jūrų šaulių “Nemuno” rinktinės reikalais ir jūrinės programos privačiais laivais vykdymą kuopoje. B. Klimavičius, turintis laivą, kvietė ir siūlė kuopos nariams jo laivu pasinaudoti. Buvo perskaitytas LŠST CV-bos bendraraštis, duodantis nurodymus, kur, kada ir ką laidoti pridengiant tautine vėliava.

Susirinkimui einant į pabaigą, “Gen. T. Daukanto” jūrų šaulių kuopos pirmininkas E. Vengianskas už ilgametę darbuotę ir sėkmingą kuopai vadovavimą, buvo pakeltas į kuopos garbės šaulius.

Metinis kuopos narių susirinkimas buvo užbaigtas Lietuvos himnu ir kuopos vėliavos išnešimu. Po susirinkimo visi

dalyviai buvo pakviesti sesių pagaminantiems užkandžiams ir kavutei su pyragais.

P. M-ta

“Martyno Jankaus” šaulių kuopos metinis susirinkimas ir Vasario 16-osios šventė

1981 m. kovo 6 d. Sandaros salėje įvyko “M. Jankaus” šaulių kp. metinis susirinkimas. Pirm. Petras Šaulys, pasveikinęs gausiai susirinkusius, pakvietė minutės atstojimu pagerbti kuopos mirusius šaulius-šaules. Naujiems kuopos nariams, Jonui Šuopiui ir Vincui Grybauskiui, prisegti šaulio ženkleliai. “M. Jankaus” kp. dvasios vadą kun. Petrą Šakalį pakvietė sukalbėti maldą. Kun. P. Šakalys prašė Visagalį palaiminti šaulius, duoti stiprybės persekiojamiems tėvynėje ir amžinos šviesybės laisvės kovose žuvusiems.

Susirinkimui vesti p-ku buvo išrinktas Jonas Činčys, sekretore Stasė Gofensienė. Perskaičius dienotvarkę, kp. p-kas P. Šaulys, pasveikinęs susirinkimo prezidiumą, padarė platų kuopos veiklos pranešimą ir pareiškė, kad senoji valdyba ir p-kas atsistatydina. Praeito visuotinio susirinkimo protokolą perskaitė to susirinkimo sekretorė St. Gofensienė. Protokolas priimtas be pataisų. Revizijos komisijos pranešimą padarė Alb. Baškauskienė ir O. Einikienė. Nebuvo laiko nuodugnai kasininkės Bronės Martišienės vedamos kasos knygos pateisinamuosius dokumentus patikrinti. Rasta — visos pajamos ir išlaidos tvarkingai kasos knygoje surašytos, atitinka banke laikomų pinigų knygutės sumai. J. Činčys pranešė, kad į ALTą iš “M. Jankaus” k. įeina Romualdas Bielkevičius — Tarybos p-kas, Petras Pulminskas — narys.

IR VĒL SUPILTAS NAUJAS KAPAS A.A. INŽ. JUOZAS ČERNIAUSKAS

Vasario 20 d. lietuviškos radijo valandėlės bangomis nuskambėjo liūdna ir visus sukrečianti žinia: po ilgos ir sunkios ligos vakas Providence ligoninėje mirė inž. Juozas Černiauskas, sulaukęs 69 metus amžiaus.

A.a. J. Černiauskas buvo gimęs 1911 m. spalio 2 d. Varnėnų km., Leipalinių ap., Seinų rajone, Dzūkijoje. Baigė Kauno Aukštesniąją Technikos mokyklą, elektrotechnikos skyrių ir daugiausia dirbo Kauno Telefono-Telegrafo įstaigoje, kaip viršininko padėjėjas ir pavaduotojas.

Karo metu 1944 metais pasitraukė su šeima į Vokietiją ir gyveno Seligenstadto lietuvių stovykloje. Suroštuose elektromontierių kursuose buvo lektorius.

Į Ameriką atvyko 1949 metais ir į Detroitą 1951 metais. Kūrimosi sąlygos nebuvo lengvos. Teko viską pradėti iš naujo. Abu su žmonele Liudvika kibo į darbus. Juozui, kol įsiteisino savo Lietuvos mokslo dokumentus, gerokai truko. Bet jis juos sutvarkė ir vėliau General Motors bendrovėje dirbo savo specialybėje iki pensijos.

1956 m. lapkričio 1 d. automobilistas suvažinėjo į darbą bėgančią Juozo žmonelę Liudviką. Tas smarkiai sukrėtė Juozą. Jis liko našlys su trimis jaunais vaikais. Juozas nepalūžo ir vienas. Visus tris savo vaikus, sūnų ir dvi dukras,

Inž. Juozas Černiauskas

leido į mokslą iki jie baigė pasirinktuosius mokslus ir įsigijo specialybes. Žinoma, prie to prisidėjo ir jo nauja žmonelė Jadvyga, su kuria jis apsivedė 1965 metais ir kartu išgyveno 15 metų.

Antras nemažas smūgis Černiauskams buvo, kuomet jie 1978 m. gegužės 11 d. neteko jaunos savo dukrelės Irenos, sulaukusios tik 37 metų amžiaus.

Juozas Černiauskas buvo švelnaus būdo, draugiškas ir gailiatingas. Nežinau, ar jis kam nors atsakė aukos, kai kas nors į jį kreipėsi? Priklausė: Lietuvių

Bendruomenei, Lietuvių Fondui, Susivienijimui Lietuvių Amerikoje, Inžinierių draugijai, Balfui, ramovėnams, "St. Butkaus" šaulių kuopai ir buvo kurį laiką jos garbės teismo narys, Lietuvių Namų draugijai, Dariaus-Girėno klubui, kuriame irgi kurį laiką buvo valdybos nariu, ir A.L. Radijo klubui.

Vasario 22 d. Val. Baužos laidotuvių namuose kun. Alfonsui Babonui sukaltbėjus rožinį, įvyko organizacijų atstovų atsisveikinimas: LB Detroito apylinkės valdybos, Detroito ateitininkų, "Gabijos" tunto skaučių, sporto klubo "Kovas", Balfo, Inžinierių ir ALR klubo vardu atsisveikino ir šeimai užuojautą pareiškė laidotuvių direktorė Jolanda Zaparackienė, Lietuvių Fondo — LB Krašto valdybos pirmininkas ir Lietuvių Fondo tarybos narys Vytautas Kutkus, ramovėnų — dipl. teis. Stasys Šimoliūnas, šeimos ir giminių vardu — Kazimieras Daugvydas, "St. Butkaus" šaulių kuopos vicepirm. Stefa Kaunelienė, įdėdama į karštą žemės iš Lietuvos, Lietuvių Namų draugijos ir Dariaus-Girėno klubo — Edvardas Milkauskas. Atsisveikinimo pabaigoje buvo sugiedotas Lietuvos himnas. Gale karsto stovėjo "St. Butkaus" kuopos vėliava. Gausios aukos mišioms, Lietuvių ir Tautos fondams ir gėlių puokštės ženklino kaip žmonės jį mylėjo ir gerbė.

Vasario 23 d. už velionio sielą mišias Šv. Antano parapijos bažnyčioje kon-

→

Susirinkimas gyvai svarstė L.K. Bažnyčios Kronikos anglų kalba išleidimo išlaidoms 100 dol. paskyrimo klausimą. J. Stašaitis paaiškino, kad Šaulių Statute yra pasakyta, kad vadovybės nutarimai šaulių kuopai vykdomi, jei ne, gali susilaukti sankcijų. Jei Centras numatė 100 dol., tiek reikia ir paskirti. S. Kudirkos knygos išleidimui nutarė paskirti 25 dol.

Į naują valdybą p-ku vėl išrinktas Petras Šaulys. Į valdybą: R. Bielkevičienė, St. Gofensienė, P. Pulminskas, V. Rupšys, Ant Šeduikis, J. Šaulienė ir E. Ribokienė. Išrinktoji valdyba pasiskirstys pareigoms. Po kelių paklausimų susirinkimas baigtas.

2-oji dalis — Vasario 16-osios šventė
Suskambėjus Karo Muziejaus Laisvės Varpui, karo invalidams grojant maršą, buvo įneštos Lietuvos ir JAV vėliavos ir pastatytos prie "Martyno Jankaus" k-p. vėliavos. Sugiedota JAV ir Lietuvos himnai. Petro Viščinio trumpas turiningas žodis. Jis priminė susirinkusiems šauliams, kokia brangi Lietuvai laisvė. Partizanų daina ir perduodamos iš juoste-

lės iš Kauno Karo Muziejaus prie Nežinomojo Kareivio kapo laisvoj Lietuvoj kas vakarą vykstančios apeigos. Karo Muziejaus bokšte ir prie paminklo graudi trimitų "kalba". Invalidų siluetai, himnas ir pabaigai "Marija, Marija" giesmė ir P. Viščinio žodžiai, kaip ir anuomet lietuvius ir dažnus svečius iš svetimųjų kraštų jaudinančiai veikė, taip ir dabar Sandaros salėje visų esančių širdyse — didelis gaudulys. Tuo labiau, kad okupantas nugriovė žuvusiems iš kovų laukų surinktų akmenų pastatytą paminklą. Išniekino Nežinomojo Kareivio kapą. Nebėra ten kryžių, nėra nei tų iškilmių. Liko tik skaudūs prisiminimai tose iškilmėse dalyvavusiems, tiek tėvynėje likusiems, ar pasaulyje išblaškytiesiems, kuris atgyja Vasario 16-tąją.

Toliau Viščinis tęsė ir pasakojo, kas 1980 m. padaryta laisvinimo baruose. Daugelio atstovybių tęstinumas, jų lėšų papildymas užtikrintas, į Madrido konferenciją su amerikiečių delegacija, kaip pilnateisis narys vyko lietuvis R. Česonis. Išleista dr. T. Remeikio knyga "Opposition to the Soviet Rule in Lit-

huania, 1945-1980". Visi šie laimėjimai reikšmingi. Jie mus stiprina ir jungia. Neliksime vieni, būsime JAV užtarti ir galimai greičiau pasieksime Lietuvai laisvę.

Po vaizdingo nepriklausomybės paskelbimo 63-jų metų minėjimo, p-kas P. Šaulys ir dienos pirm. J. Činčys padėjo susirinkusiems ir pakvietė "Naujosios Anglijos" rinktinės pirm. Juozą Stašaitį įteikti žymenis nusipelnusiems šauliams: R. Bielkevičiui — Šaulių Žvaigždės ordiną ir V. Rupšiu — Šaulių Žvaigždės medalį.

Užbaigai visi sugiedojo Lietuva Brangi.

1918 m. Vasario 16 d. Akto paskelbimo įgyvendinimas — karių, savanorių ir šaulių krauju apšlakstytas. Vasario 16-oji lietuvių tautai amžių bėgyje nenuėis užmarštin. Laisvėje švęsdami mintimis jungiamės su mūsų likimo broliais ir sesėmis, kurie drąsiai kovoja dėl Lietuvos laisvės ir šviesios ateities. Mes laisvėje gyvenantieji, privalome atnaujinti ryžtą tęsti kovą iki pergalės ir su pasišventimu perduoti pasauliui pavergtos tautos laisvės šaukimą. **E. Ribokienė**

“ĄŽUOLYNĖ” IS

“Ąžuolynėlis”, arba Liet. os ūkininko likvidacija, epochinis romanas, autorė Elena Juciūtė, išleido Lietuvių Agronomų Sąjunga. Spaudė M. Morkūno spaustuvė Čikagoje. 1981 m. 360 psl., minkštais žalsvos spalvos viršeliais. Viršelio nuotrauka Jono Kalvelio. Kongreso bibliotekos katalogo nr. 80-84845. Tiražas 1000.

Autorė mok., šaulė Elena Juciūtė nepriklausomai Lietuvoje ir okup. metu matematiką mokytoja. Už pora savo straipsnių pogrindžio spaudai suimta, kalinta ir pagaliau nuteista bausmę atlikti Sov. Rusijos koncentracijos stovyklose, išgėrė beteisio, nužmoginto žmogaus kančių taurę iki dugno. Nustojusi sveikatos, bet dvasiniai nepalūžusi, grįžo į Lietuvą. Čia kryžiaus keliai nepasibaigė, turėjo įsidarbinti, prisiregistruoti ir verstis iš mažos algelės. Jos didžiausia parama buvo sesers iš JAV siuntiniai. Visą savo ir kitų vergų golgotą ji įamžino savo veikalė “Pėdos Mirties Zonoj”, kurį išleido “Simo Kudirkos” šaulių kuopa New Yorke. Veikalas jau išverstas į anglų kalbą ir laukia leidėjo. Atvykusi į JAV pas seserį, išsidirbusi pensiją, ji neleidžia savo saulėlydžio dienų asmeniniams malonumams; būdama gyva liudininkė Lietuvos tragedijos, aprašo romano forma Žemaitijos ūkininkų gyvenimą. Kaip ji pati savo pratarmėje sako, kad faktai ir personažai tikri, tik su pakeitimais, kad nepakenktų likusiems gyviesiems.

“Ąžuolynėliu” autorė pavaizduoja tra-

gediją, ištikusią Lietuvos nugarkaulį — ūkininkų luomą. Nors jos romano pagrindinė veikėja Petrutė, mažo miestelio gyventojos pavainikė dukra, tačiau nuėjusi už mergą pas ūkininką Kiūdžių, įsijungia į kaimo gyvenimą, tampa jo dalele ir gyva liudininke. Kiūdžiai pasiturintys, bevaikiai ūkininkai. Samdinius vadina savo vaikais. Jų neskriaudžia, dirba nemažiau už juos. Žiūri, kad Petrutė nelaimė neatsitiktų, kad jos kaip pavainikės nepajuoktų, tą faktą nuo kitų slepia. Petrutė dirba sąžiningai, tartum dirbtų sau, ji gera, paklusni, linksma, graži. Deja, antraisiais pas Kiūdžius metais neišvengia nelaimės. Įsimylėjusi į berną Antaną, kuris ją myli ir žada vesti, ji pastoja. Antanas prašo tėvų leidimo ir palaiminimo, kad galėtų vesti Petrutę. Didelės šeimos nedidelio ūkio šeimininkai Antano tėvai vylėsi, kad gražus Antanas išeis užkuriais į stambesnę ūkį, ar ves ūkininkaitę. Abu stojosi piestu prieš Antaną, nes vesdamas pavainikę su “kraičiu”, jis užtrauksis gėdą šeimai. Antanas gerbia tėvus, todėl nuo vedybų laikinai susilaiko, nors Petrutę tikrai myli. Baigusi metus, Petrutė grįžta pas motiną ir brolių Tadą į miestelį. Gimsta dukrelė Danutė, graži, žvali mergytė. Tadas jaučia neapykantą Antanui už sesers skriaudą, susideda su negerais draugais ir Lietuvą okupavus bolševikams, pasidaro komunistu.

Antanas, negalėdamas perkalbėti tėvų, išėina į kitą parapijos kraštą pas gim-

nės Stankus. Stankai Antaną priima, duoda darbo. Antanas nori susitaupęs pinigų vesti Petrutę, kad dukrelė Danutė turėtų tėvą. Deja, bolševikai rusai okupuoją Lietuvą. Visų gyvenimas pradeda riedėti žemyn. Įvairios duoklės, ūkininkų nubuožinimai, suimtinėjimai. Pagaliau, pirmasis masinis žmonių vežimas. Išvežami Antano tėvai su vaikais, Stankai ir Antanas, nors tas tik bernas. Petrutė ir jos motina Girčienė jaučia, kad prie jų išvežimo bus prisidėjęs Tadas, bet nieko negali padaryti. Petrutė sužino, kad išvežė ir Kiūdžius, tuos dorus, darbščius Žemaitijos ūkininkus. Išvežė ne šimtus, bet dešimtis tūkstančių nekaltų, ramių Lietuvos gyventojų. Išvežė daug ūkininkų, inteligentų, darbininkų, senų, jaunų, senelių, vaikų ir net naujagimių. Prislėgti Lietuvos gyventojai užsidarė savyje, nes jautė, kad tai tik pradžia, kad ir jų laukia toks pat likimas.

Petrutė išėjo už mergą pas Mikšius, nes stambesnio ūkio šeimininkei reikėjo padėjėjos, o Petrutė norėjo palengvinti gyvenimą motinai ir dukrelei, nes trims pragyventi miestelyje buvo labai sunku. Tadas dingio kartu su “draugais”. Mikšius vežimas taip pat palietė, išvežė sūnaus Domuko mylimąją Steputę, kurią atitarnavęs kariuomenėje, ketino vesti.

Raudonąjį okupantą pakeitė rudasis, kuris taip pat krovė ūkininkams didžiausias duokles, jaunimą gabeną į Vokietiją darbams ir stengėsi kuo daugiau gė-

celebravo parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas ir kun. Kazimieras Simaitis. Vargonais grojo J. Sinkus. Po mišių giminių, draugų ir pažįstamų automobilių vilkstinės buvo nulydėtas į Mt. Olivet kapines. Kun. A. Babonui ir kun. K. Simaičiui atkalbėjus liturgines maldas, visiems sugiedojus Marija, Marija, dėjome ant karsto po gėlytę ir atsiveikinome su J. Černiausku. Juozai, tebūna lengva Tau ši žemelė! Išsėkis ramybėje šalia pirmosios žmonelės Liudvikos ir dukters Irenos!

Pasiliko dideliame nuliūdime žmona Jadvyga, duktė Rožė (gyv. Kalifornijoje), sūnus Saulius, marti Valentina, anūkės Gailutė ir Nida, mirusios dukters a.a. Irenos Christou vaikai Aleksas ir Julija, podukros Aldona Viner su šeima ir Janina Carison su šeima, 4 broliai ir 2 seserys Lietuvoje, pusbrolis Antanas Švitra, gyv. Austin, Texax, ir kiti giminės, draugai ir pažįstami.

Lankydami velionį žmonės suaukojo: mišioms 300 dol., Lietuvių Fondui 235 dol. ir Tautos Fondui 100 dol. A. Grinius

LŠST Centro Valdybos nariui, šauliui

JONUI JASAIČIUI

netikėtai mirus, jo žmonai Birutei, šeimai, giminėms ir visiems artimiesiems, reiškiamo brolišką užuojautą ir kartu liūdime.

“DLK Kęstučio” šaulių kuopa

LŠST CV pareigūnui, “Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinės šauliui, teisininkui, visuomenininkui

JONUI JASAIČIUI

per anksti amžinybėn iškeliauvus, užuojauta žmonai, dukroms, žentui, sūnui, giminėms ir artimiesiems, LŠST ir “Vytauto Didžiojo” Rinktinei.

TREMTIES TRIMITAS

SAVANORIO UŽRAŠAI

II DALIS

(*Netolimos praeities atsiminimai*)

(*Pradžia KARIO Nr. 1*)

Majoras KAZIMIERAS DAUGVYDAS

KELIAMĖS Į PANEVĖŽĮ

Buvo ankstyvas 1923 m. pavasaris. Divizijos vadovybė Panevėžin išvyko štabo automobiliu "Opel". Štabas ir jo komandos privalėjo vykti žygio tvarka, pagal duotą maršrutą: Ukmergė - Taujėnai - Raguva - Panevėžys. Štabo karininkai turėjo arklius, o komandos žygiavo pėsčiom. Dar atokiai nuo Taujėnų, ant gražaus pabalnoto arklio, pasitiko mus ukmergiečiams gerai žinomas kunigaikštis Konstantinas Radvila. Pasisveikinęs su karininkais, pakvietė apsistoti trumpam poilsiui prie dvaro parko ir skubiai nuėjo į dvarą. Atžygiavę, apsistojom ties gražiu dvaro parku. Netrukus kunigaikštis atėjo prie mūsų ir pasakė, kad

kai narsi Lietuvos kariuomenė žygiuoja per garbingo kunigaikščio Radvilo ainio laukus, ji turi būti pavaišinta. Parke stovėjo du vežimai su vaišėmis. Kunigaikščio įsakymu, kiekvienas gavo stiprų sumuštinį su dešra ar kumpiu ir stiklinėlę skaidriosios. Po vaišių visiems pagerėjo nuotaika. Kunigaikštis Radvila paprašė kiek užtrukti, nes jis norįs pademonstruoti vieną kitą sportinį žaislą. Pirmiausia, kaip kariams, jis pasiūlė šaudymo prizą: kas pataikys į degtukų dėžutę, padėtą už 30 žingsnių, jis išmokės 100 litų. Norinčių neatsirado. Tada jis pats paėmė karišką šautuvą, padėjo už 30 žingsnių degtukų dėžutę, pridėjo prie katos apverstą šautuvą su gaiduku aukštyn ir paleido šūvj. Iš degtukų dėžutės liko tik šipuliai. Kunigaikštis dar norėjo partnerio imtynėms — jis mokėjo pasigalinėti. Jį nurungusiam jis čia pat išmokėtų 100 litų. Nusivilko švarką ir atraitė rankoves. Rankų raumenys — kaip sunkaus svorio kilnojimo čempiono. Kai pamatėm kunigaikščio raumenis, partnerio galinėtis neatsirado. Jis truputį šlubavo. Papasakojo apšlubimo istoriją. Jaunesnis būdamas mėgęs jojimo sportą. Turėjęs labai gerą trakėnų veislės žirgą, su kuriuo

rybių išgabenti į Vokietiją.

Ūkininkai dirbo ir stengėsi atiduoti duokles, bet gyvenimas darėsi vis sunkesnis. Vokiečiai pradeda trauktis iš Rusijos. Jų įkandin sekė vėl rusai bolševikai. Dar žiauresni, dar piktesni, dar labiau ištroškę nekaltų žmonių kraujo. Prasideda Lietuvos ūkininko likvidacija. Negalinčius atiduoti perdideles duokles, suiminėja, kalėjimuose kankina, pradžioj mažina ūkius, dalį geriausios žemės atskirdami ir atiduodami savo pakalikams. Paskui verčia ūkininkus eiti į kolūkius. Ūkininkai priešinasi, jaunimas eina į miškus, bet išsigelbėjimo nėra. Sužinoję apie baisią išvežtųjų padėtį, ūkininkai pradeda siųsti jiems pagalbą: šiltus rūbus, maisto. Duonos kąsneliu ūkininkai dalinasi su nelaimingaisiais. Tenka šelpti ir partizanus, kurie stengiasi sustabdyti ūkininkų likvidaciją. Suvaryti į kolchozus, ūkininkai tampa baudžiauninkais ir sklypelninkais. Po sunkaus darbo kolūky, stengiasi iš savų sklypelių išspausti kuo daugiau, nes kolūkis už darbą nieko nemoka. Išmoksta apsirūpinti pašaru karvytei, kiauliukei ir vištytėms, nes jei "nekombinuos" — badaus.

Mikšiai myli Petrutę už jos darbštumą, nuolankumą ir pataria Domukui vesti Petrutę, kad Danutė turėtų tėvelį, o Petrutė ištekėjusi jaustųsi pilnateisiu žmogumi. Nors abiejų jaunųjų širdys tebepricklauso pirmosioms meilėms, bet

stengiasi vienas kitam padėti, gerbia vienas kitą ir yra geri.

Antrasis vežimas Mikšių neliečia, bet susijaudinęs tėvas, suklumpa prie lovos ir nebeatgavęs sąmonės, miršta. Tos nelaimės metu Petrutė nepameta galvos, rūpinasi su savo motinos pagalba laidotuviemis. Tik palaidoję tėvą pasako motinai, kad suimta ir vagone uždaryta dukros Onutės šeima. Susikrovę maisto, šiltų rūbų ir patalynės, Mikšienė su sūnum skuba į stotį ir su buvusio samdinio pagalba perduoda viską Onutei ir atsisveikina. Petrutė laukia Domuko kūdikio. Gimsta dukrelė Danguolytė. Jaunieji pluša laukuose, senoji Mikšienė padeda auginti anūkėlę, padeda namuose. Gyvenimas vis sunkėja. Kada ateina pirmosios žinios iš išvežtųjų, likusieji, patys nebeturėdami didelių išteklių, remia išvežtuosius kiek begali. Domukas lėtas, todėl šeimos galva tampa Petrutė. Kada Domukas išgirsta, kad bolševikai kirs jo senelio rankomis sodintą ąžuolynėlį, kur kiekvienas medis yra jam toks brangus, kur jis su Stepute praleido gražiausias savo jaunystės dienas, jis nuėjęs į ąžuolynėlį pasikaria.

Tuo tamsiausiu laikotarpiu, kada bolševikai baigia naikinti paskutiniuosius partizanus, kurie dar šiek tiek pristabdavo jų siautėjimą, netikėtai iš Sibiro grįžta Antanas. Su Petrutės motinos pagalba prisiregistruoja miestely. Kiek atsi-

gavęs, veda Petrutę ir atsikelia į Mikšių likviduotą ūkį ir stoja į kolūkį darbininku. Jis ryžtasi būti geru tėvu ne tik savo tikrajai dukrelei Danutei, bet ir mažajai Danguolytei.

Autorės kalba gyva. Žemaitijos ūkininko gyvenimą ji gerai pažįsta. Kitose Lietuvos dalyse negirdėtas "Mergų Jomarkas". Žodžiai paviržis, pikis, lakadruskis ir kiti, paaiškinti gale pridėtame sąraše.

Lietuvių Agronomų Sąjunga V. Alanto "Liepkalnio Sodyba" ir E. Juciūtės "Ąžuolynėliu" pastatė paminklą Lietuvos ūkininkui, kuris maitino Lietuvos gyventojus, kuris savo produktais, eksportuojamais į užsienį, padėjo stiprų pagrindą ekonominiam Lietuvos gyvenimui, kuris ir okupacijų metais apvogtas, apiplėštas, tapęs sklypininku ir baudžiauninku šelpia maisto siuntinėliais Sibire ar tolimojoje šiaurėje vargstančius.

Garbė autorei šaulei Elenai Juciūtei, kad sovietinis kalėjimas nesužlugdė jos dvasios, kad ji išliko kūrybinga ir sugebėjo sukurti veikalą, kuris bus mielai skaitomas visų; kuris ir ateities kartoms liudys, kad komunistinis pasaulis nėra rojus dirbantiesiems, tik mažytei partiečių kastai.

Gaila, kad ir nedaug, bet yra korektūros klaidų. Įrišti keli visai neatspausdinti lapai, tuo būdu pasidaro turiny spraga.

laiptais užjojęs į antrąjį namo aukštą, bet jojant žemyn arklys suklupeš, o jis krisdamas susilaužęs koją. Kvietė apžiūrėti jo dvaro rūmus, bet mes ir taip gerokai užtrukom, dėl to gražiai padėkoję už vaišingumą, atsisveikinom. Atsisveikinant, kunigaikštis man pareiškė, kad jam buvęs nurodytas apie 200 žmonių skaičius, tačiau jis vaišes paruošęs, dėl viso ko, 250 žmonių. Pasiūlė kas norėtų pakartoti. Apie tai pranešiau komandai, bet tik apie likusius sumuštinus, be skaidriosios. Gal dėl to, kad be skaidriosios, neatsirado norinčių gauti antrą sumuštinį. Dar tą pačią dieną pavakariais, divizijos štabo vora atvyko Raguvon, kur pernakojom. Rytojaus dieną pasiekėm Panevėžį.

Pagal žemėlapij ir miesto planą atvykom nurodyton vieton. Ta vieta man iš anksto buvo žinoma. Mat, prieš kiek laiko man teko rašyti divizijos vado įsakymą Panevėžio karo komendantui, kad valdiškas mūrinis namas, kuris randasi Įgulos bažnyčios (buv. cerkvės) dešinėje pusėje, žiūrint iš Marijos gatvės, ir kuriame dabar yra karo komendantūros įstaiga, yra numatytas I divizijos štabui ir turi būti nurodytu laiku ištuštintas. Divizijos štabo vorą sutiko divizijos vadas gen. K. Kleščinskis bei štabo viršininkas plk. J. Laurinaitis. Buvo pakviestas ir karo komendantas. Paaiškėjo, kad namas tebėra užimtas. Komendanto patvarkymu laikinam apsistojimui buvo nurodytos kitos patalpos. Divizijos vadas rimtai supyko ir komendantui mjr. T. Chodakauskui davė ultimatumą per 24 val. namą užleisti div. štabui. Antraip — taikys karo stovio sankcijas už įsakymo neišpildymą. Mjr. T. Chodakauskas, nors turėjo rimtų priežasčių dėl patalpų nepaliosavimo nurodytu laiku, duotą ultimatumą įvykdė 24 val. laikotarpyje. Namas buvo ištuštintas ir divizijos štabas ten įsikūrė erdviuose kambariuose. Atrodo, kad komendantas taip pat buvo supykintas dėl įgulos viršininko griežtumo.

Įsikūrus divizijos štabui, Panevėžio įgula padidėjo. Nuo seniau ten stovyklavo 4-tas pėst. L.K. Mindaugo pulkas ir 1-as artilerijos pulkas Pajuostėje. Atsirado naujų pažinčių tarp įgulos karių ir panevėziečių, ypač jaunimo, moksleivių ir visuomenininkų. Panevėžyje anksčiau nebuvau buvęs. Žinojau, kad Panevėžys laikomas lyg ir Aukštaitijos sostine. Žemėlapis rodė, kad miestas išsiplėtęs abipus Nevėžio. Atstumas iki Kauno apie 100 km.

Apsigyvenau su ltn. Juozu Rapšiu drauge p. Eidrigevičienės namuose, Marijos gatvėje 4 nr. Mano draugas Juozas jautėsi kaip namuose. Mat, jis buvo čia vietinis, čia lankęs gimna-

ziją, iš čia nepertoliausia jo gimtinis sodžius Graščiai, Krekenavos apylinkėje. Per atlaidus ar šiaip laisvesniu laiku Juozo pakviestas ne kartą lankiausi jo gimtame sodžiuje, kur teko pažinti jo šeimą. Tai buvo pavyzdinga lietuviška šeima. Juozo vyresnis brolis Simonas buvo Lietuvos kariuomenės savanoris, o jaunesnis, Kazimieras, leitenantas. Jų jaunesnioji sesutė Vincutė buvo mokytoja. Brolis Jurgis ūkininkavo, mokėjo daryti skanų naminį alų ir turėjo stiprų balsą padainuoti.

Vienos viešnagės metu Graščiuose teko sugirsti apie p. Kraniauską, Jasnagurkos dvaro savininką. Juozo brolis Jurgis papasakojo, kad Kraniauskas esąs žymus politikas, buvęs Vilniaus seimo atstovas. Jo dvi dukros, Janė ir Vanda, mokėsi gimnazijoje Panevėžyje, buvo mūsų pažįstamos, todėl Juozas pasiūlė susipažinti su p. Kraniausku. Susipažinome. Atrodė stambus ir stiprios išvaizdos pavyzdingas ūkininkas. Aprodė dvaro ūkį, derlingus laukus, gyvulius, trobesius ir klėtį, kur buvo pernykščių metų gražiai išlaikyti vaisiai. Prie sodybos buvo didelis, visokių atmainų, sodas. Viską aprodęs ir ūkiškus reikalus aptaręs, pakvietė vaišėms. Vaišių metu kalbėjomės apie Lietuvos politiką. P. Kraniauskas pareiškė, kad jis yra karalystės šalininkas. Ir Vilniaus seime balsavęs už Lietuvos karalystę. Sakė — Lietuvos Taryba padariusi nepataisomą klaidą, atsisakydama karaliaus Uracho. Su karaliumi Lietuva galėjo turėti stiprią Vokietijos globą. Jis pripažįstas, kad demokratija gera tvarka, bet tik ne Lietuvoje. Jis netikės, kad Lietuva galėtų ilgesnį laiką išsilaikyti, turėdama stipresnius ir dar plėšrius kaimynus. Stebėdamas šio meto pasaulinius įvykius, pripažįstu — kokie teisingi buvo p. Kraniausko politiniai išvedžiojimai, ypač, kurie lietė dabartinį Lietuvos likimą. Anuomet mes buvom jauni su p. Kraniausku apie Lietuvos santvarką diskutuoti. Iš mūsų pusės pareiškėm, kad demokratinė santvarka gera: turim valdžią, seimą, kariuomenę ir dabar — Klaipėdą. Tai tvirti ramsčiai Lietuvai išlaikyti ir mes esame patenkinti. Ar tas mūsų pareiškimas p. Kraniauskui patiko, ar ne, patirti neteko, nes jis buvo tolerantas ir daugiau nesiginčijo.

Panevėžio miestas, kaip štabo stovykla, patiko ne tik mums, jauniems, bet ir divizijos vadovybei. Štabo viršininkas plk. J. Laurinaitis jautėsi kaip namie. Jis — tikras panevėžietis, mokėsi vietos gimnazijoje ir turėjo apšiai pažinčių. Divizijos vadas gen. K. Kleščinskis, čia įsikūrus, greit užmezgė santykius su vietos gyventojais.

Divizijos štabą pradėjo lankyti miesto valdžios atstovai ir privatūs asmenys. Lankėsi apskri-

ties viršininkas, burmistras, policijos viršininkas, pašto viršininkas ir kiti pareigūnai. Lankėsi ir lenkų gimnazijos direktorius, norėdamas gauti lietuvių kalbos mokytoją. Štabo viršininkui jis pareiškė, kad iš Ukmergės gimnazijos direktoriaus sužinojęs, jog ten lietuvių kalbą labai gerai dėstė du jauni štabo karininkai. Prašė leisti tuos karininkus ir čia mokytojauti bent 5 val. kasdien. Štabo viršininkas sutiko leisti mokytojauti tik po tarnybos meto valandų. Po tarnybos valandų mes buvom laisvi, bet tas darbas daugiau nebeviliojo. Turėjom tikrų žinių, kad mokytojas J. Lindė organizavo lygiagretes klases vakarais, o mūsų sparnai buvo pakelti siekti brandos atestato, nes potvarkiai skelbė, kad neturintieji brandos atestato nebus keliami į kapitono laipsnį. Kariuomenės vadovybė sudarė sąlygas mokytis karininkams, kurie nebuvo baigę aukštesniosios mokyklos. Kai kuriems, arčiau prie brandos atestato pažengusiems, duodavo apmokamų atostogų nuo 5 mėn. iki vienerių metų.

Kaip jau minėjau, divizijos vadą lankydavo ir privatus asmenys. Atminty pasiliko dviejų pagyvenusių damų dažni vizitai. Atvykusios į štabą jos jautėsi kaip savo namuose, atsisėdavo prie mano stalo ir viską apžiūrindavo. Šitų damų elgesys man nepatiko, bet, nežinodamos kas jos tokios, tylėdavau. Kartą tos damos atvyko, kai generolas buvo išvykęs Kaunan. Sužinojusios, kad generolo nėra, sumanė parašyti jam laišką. Atsisėdo viena iš jų prie mano stalo ir paprašė lakšto popieriaus. Laiškinio popieriaus neturėjau, tai daviau didelį lapą be linijų. Rašė rusiškai gražiai, lygiai ir smulkiomis raidėmis. Lapą prirašiusi paprašė kito, kurį irgi pripildė. Iš manęs gavusi voką, užadresavo senoviškai, kaip prie caro rašydavo generolams: "Jego prevoschoditelstvo". Paprašę laišką perduoti generolui kai jis sugrįš iš Kauno, sugaišino man apie porą valandų. Jau buvo pietų metas. Štabo valgykloje radau komendantą mjr. T. Chodakauską, kuris pamojo ateiti ir sėstis prie jo stalo. Su mjr. Chodakausku buvau pažįstamas iš anksčiau, todėl bevalgant kalbėjomės. Tarp kitko jis pasiteiravo, ar pas divizijos vadą lankosi tokios pagyvenusios dvi moterys? Pasakiau, kad buvo ir šiandieną, rašė ilgą laišką generolui, lyg kokią istoriją. Mjr. Chodakauskas papasakojo, kad tos dvi damos esą seserys rusės, gyveną nepertoli Panevėžio savo dvarelyje. Jis turėjęs su jomis nemalonių reikalų, nepasakė kokių, ir tos seserys pagrąsinę skūstis generolui. Jis spėjo, kad tas laišką yra skundas prieš jį. Paprašė duoti jam laišką paskaityti, o ryt iš ryto jį prisiųsiąs į štabą. Tą laišką jam

atidaviau.

Kitą dieną generolas grįžo iš Kauno. Atėjęs į štabą nepasisveikino kaip įprasta, buvo nelinksmas ir atrodė susirūpinęs. Nenuėjo į savo darbo kambarį, bet pas štabo viršininką. Pagalvojavau, kad su generolu ne viskas gerai. Greit sužinojau, kad krašto apsaugos ministeris B. Sližys davė generolui du mėnesius apmokamų atostogų, kurių jis neprašė. Apie dviejų damų paliktą laišką nutylėjau, kadangi mjr. Chodakauskas jo negrąžino, kaip buvo pažadėjęs. Po keletos dienų generolas K. Kleščinskis išvyko 2 mėnesiams atostogų. Atsisveikindamas pasakė, kad dėl susidėjusių nepalankių aplinkybių, nebesitikįs grįžti divizijos vado pareigoms. Taip ir įvyko. Po dviejų mėnesių jis buvo iš kariuomenės paleistas atsargon. Išvykdamas atostogų, diviziją perdavė 4-to pulko vadui plk. P. Tamašauskui. Apie gen. K. Kleščinskio teismą papasakosiu vėliau.

Prie naujo divizijos vado plk. P. Tamašausko man neteko ilgiau tarnauti, tik apie 3 mėn. Per tą trumpą laiką negalėjau pilniau jo pažinti, bet kiek pažinau, tai susidariau nuomonę, kad plk. P. Tamašauskas buvo aukštos erudicijos ir talentingas vadas.

Plk. P. Tamašauskas divizijos vado pareigas ėjo laikinai. Po jo, I pėst. divizijos vadu buvo paskirtas plk. Al. Jakaitis, tik ką baigęs Aukštųjų Karininkų kursų Kaune. Buvo energingas vadas. Tuojau divizijoje ėmėsi reformų, remdamasis nauju karo apygardų ir kariuomenės dislokacijos planu. Reformos lieté mokymo programą, kadru tobulinimą ir mobilizacijos plano sudarymą.

Pagal apygardų planą, kariuomenė, kuri saugojo demarkacijos liniją, jos apsaugą turėjo perduoti pasienio policijai. Pasienio policiją organizavo Vidaus Reikalų ministerija. Kadru pasienio policijai suformuoti pažadėjo duoti Krašto Apsaugos ministerija. Šios reformos buvo vykdomos paskubom. Vyriausias Kariuomenės Štabas užklausė kariuomenės dalis telefonais, kas iš karininkų ir puskarininkų norėtų tarnauti pasienio policijoje. Tokią šifruotą telefonogramą aš priėmiau. Iššifravęs, perdaviau štabo viršininkui, kuris įsakė telefonogramą perduoti kariuomenės dalims telefonu. Greit buvo gautas atsakymas, kad iš divizijos pasienio policijos tarnybai užsirašė 5 karininkai, kurių laipsniai ir pavardės buvo nurodyta telefonogramoje. Šitą telefonogramą tuojau perdaviau štabo viršininkui, kuris, užrašė rezoliuciją: perduoti Vyriausiam Kar. Štabui.

(Bus daugiau)

— Šiais metais amerikiečiai pradės gaminti ir pritaikyti AH-64 kautynių helikopteriams naujus įrengimus, kurių pagalba bus galima skraidyti naktį ir blogame ore, surasti taikinius ir juos kauti. Įrengimai bus sinchronizuoti su ginklavimu (automatiniais pabūklais ir raktomis) yuo užtikrins beveik šimtaprocentinį taiklumą, kas ypatingai svarbu kovoje prieš šarvuočius.

— Anglai sunkiųjų "Chieftain tankų benzininius variklius keičia turbininiais "Rolls-Royce" CV12TCE Dieselio varikliais, taip pat ir skirtingu santykiu greičių dėžes. Varikliai pakeitimams paruošti taip, kad visą pakeitimo darbą galima atlikti be dirbtuvių — lauko sąlygose. "Chieftain" su naujais varikliais turės daugiau jėgos, galės važiuoti sunkesnėse vietovės sąlygose, bus greitesni, nedūmims, bus tylėsniai. Nauji varikliai aušinami oru.

— 1981 m. vasario 8 d. pirmą kartą po II Pas. karo, amerikiečiai vykdė didelio masto strateginius aviacijos manevrus "Global Shield 81", kuriuose dalyvavo apie 400 strateginių bombonešių B-52, FB-111 ir KC-135 tankeriai. Visa sunkiųjų lėktuvų armada, paskelbus "pavojų", iš įvairių aerodromų, dešimties minučių bėgyje jau buvo ore. Pratybų tikslas buvo patikrinti pasirengimo laipsnį, ryšių veikimą, bendravimą derinant veiksmus, vadovavimą, veiksmų tikslumą, ypatingai panaudojimą tankerių, kas yra esminis faktorius strateginės aviacijos veiksmuose. Pažymėtina, kad sunkieji bombonešiai nuo takų kilo vienas paskui kitą apie 20 sekundžių tarpais. Jau kilimo metu lėktuvams buvo duodami formacijų ir skridimo uždaviniai. Dalis lėktuvų nusileidimams buvo nukreipti į privačius aerodromus, komercinius, arba kitus karinius. Šių pratimų "pavojaus" paskelbimas buvo be įspėjimo ar ankstyvesnio specialaus pasirengimo. Bombonešiai nebuvo ginkluoti.

— Ryšium su naujais vokiečių "Leopard" 2 ir amerikiečių "XM1 Abrams" tankais, kurie pastaruoju laiku įvesti ginklavimui, rusai prieštankiniam ginklavimui pagamino naujus vikšrinus motorizuotus 155 mm pabūklus "T 100 Mod 2", kuriuos naudos šarvuotų dalinių šoninei apsaugai. Naujiems "T 100 Mod 2" prieštankiniams motorizuotiems pabūklams tinka jau turimų "T72" prieštankinių pabūklų šaudmenys.

— Šveicarai nupirko iš amerikiečių firmų (Mc Donnell Douglas suprojektuotų ir Raytheon gamintų) papildomai 6200 prieštankinių "Dragon" vidutinio dydžio raketų. "Dragon" raketa elektros impulsais per nusitiesiančius laidus raketos trajektorijoje, taikytojo nuvairuojama į taikinį. Tolinaša 3280 pėdų (apie 1 km), sveria 13 kg, aptarnaujama dviejų kovotojų. Išskirtinai nelygioje — kalnuotoje vietovėje, šveicarai oro jėgas papildo helikopteriais, pritaikdami juos transportui ir kautynėms. Nežiūrint šveicarų tradicinio sugebėjimo senas priemones pertvarkyti ir pritaikyti laikrodžio tikslumo veikimui, pastaruoju laiku jie numato iš amerikiečių nupirkti didesnius kiekius "Super Puma" ir "Black Hawk" helikopterius, kurie turės, be kitų privalumų, taikinių sekimo moderniškus įrengimus ir kautynių vadovavimo — ryšių priemones. Šia proga reikia pastebėti, kad vis didesniu mastu vyksta helikopterių pritaikymas kautynių ruožui, ypatingai mažesnėse vietovėse, kur yra mažesni atstumai, stoka aerodromų, blogos geografinės sąlygos. Helikopteriai pajungiami transportui, ryšiui, vadovavimui, kovai prieš tankus ir tiesioginei žemės jėgų ugnies paramai iš oro.

— Prancūzai pradėjo gaminti 155 mm šarvuotą — motorizuotą artilerijos pabūklą GCT (Grand Cadence de Tir — didelės greitošaudos). Pirmieji GCT prancūzų ginklavime pasirodys 1982 m. pradžioje. Pereiti iš žygio iki pirmo šūvio užtrunka apie pusantros minutės;

tiek pat laiko reikia ir nusiimti nuo pozicijos. Greitošauda automatiniai — 8 šūviai per minutę, užtaisant tarnybai — trys šūviai p.m. Pabūklas įrengtas ant AMX30 tanko važiuoklės. Didžiausias žygio greitis keliu — 60 km/val. Be kuro papildymo, keliaudamas 40 km/val. greičiu, gali nuvažiuoti 450 km. Pabūklui pritaikyti įvairios paskirties ir įvairaus sprogimo galingumo sviediniai.

— Anglų gen. R.E. Simkin, 1979 m. Crane, Russak & Co. N.Y. leidyklos, 232 puslapių išleistoje knygoje, grįsdamas techniškais duomenimis ir patyrimais, nagrinėja įvairių valstybių tankų ugnies, judrumo, apsaugos ir kovingumo savybes, taip pat tankų struktūras turinčias ryši su minėtais kautynių elementais. Išvadoje palygina kelių valstybių tankus; taip pav. rusų tankuose išryškėja ugnis ir judesys (kautynių lauke); amerikiečių — judesys (taktinis) su savisaugos tendencija; Vakarų Vokietijos — (Leopard 1) — ugnis ir (Leopard 2) — savisauga; anglų — ugnis ir apsauga. Didesnei apsaugai prieš prieštankines raketas, tankų struktūroje propaguojami vientisiniai (štapuoti presais, arba lie dinti) vietoje plokščių kombinacijos šarvai, nors ir tokie (vientisiniai) negali atlaikyti 120-125 mm prieštankinių pabūklų (įrengtų šarvuotuose tankų naikintojuose) prieššarvinių sviedinių. Prieš Varšuvos pakto tankų ir šarvuotųjų masę, naudotina kinetinės energijos puolimo principas, išnaudojant Vakarų valstybių technologiją, jungiant vienetuosna įvairių paskirčių šarvuočius, nes viename tanke negalima sutalpinti visus tankams statomus kautynių reikalavimus.

— Nuo 1981 m. sausio mėn. Viduržemio jūroje, Maltos salos Valletta uoste, vietinės administracijos sutikimu, rusai steigia laivynui kuro papildymo bazę, kur įrengs 200,000 tonų dyzeliam kuro sandėlius, kurie aprūpins apie 200 rusų laivų metuose (daugumoje povandeninių karo laivų). Nuo šiol visiems rusų laivams nereikės leidimų įplaukti į Maltos salos uostus. Maltos sala anksčiau buvo anglų laivų bazė Viduržemio jūroje.

MOKSLAS IR TECHNIKA

Kai 1978 metų "Kario" Nr. 2 puslapiuose "žvalgėmės po erdves", kalbėdami apie planetą Jupiterį, turėjome mažiau žinių, negu po to, kai 1979 m. gegužės ir rugsėjo mėnesiais, erdvėlaiviai "Voyager 2" ir "Voyager 1" iš "artimų" atstumų atrado naujų mėnulių ir kitų reiškinių. Artimiausias naujas (keturioliktas) Jupiterio mėnulis yra apie 35 km skersmenio ir 57,000 km virš planetos debesų, orbitoje apkeliauja per 7 valandas ir 8 minutes. Antras (penkioliktas) — apie 75 km skersmenio, orbitoje tarp žinomų mėnulių Amaltejos ir Io, apie 151,000 km nuo Jupiterio paviršiaus (debesų), planetą apkeliauja per 16 val. 16 min. Ankstyvesnieji mėnuliai atrasti teleskopais, pradėdant artimiausiu nuo Jupiterio, eilės tvarka pavadinti: Amalteja, Io, Europa, Ganimėdas, Callisto, Leda, Himalija, Elara, Lissiteja, Ananke, Carme, Pacifaja, Sinope. 1975 metais astronomas Kowal teleskopu pastebėjo keturioliką mėnulį, bet iki šiol jokio kito astronomo tas nebuvo patvirtinta, todėl ir skaičiuje praleistas. Tikras Jupiterio mėnulių skaičius tuo tarpu sunku nustatyti, dėl planetos masyvumo ir didelės traukos jėgos.

1980 metais lapkričio 12-14 d., praskridęs Saturną "Voyager 1" astronomijos knygosna įnešė keletą pataisų. Jau iš 40 milijonų km atstumo erdvėlaivis pasiuntė Žemėn naujų vaizdų: Saturno žieduose sublizgėjo maži mėnuliai (S10 - S15) stambesnių ledo kristalų formoje; anksčiau žinomose tarpžiedinėse erdvėse pasirodė mažesnio tankumo, permatomi žiedai, gi planetos pusiaujų žymėjo tamsi žiedų šešėlio juosta. Erdvėlaiviu artėjant link Jupiterio, Žemėje elektroninių priimtuvų ekranuose sušvito erdvėlaivio siunčiami elektromagnetinių bangų spektrai: radio infraraudonų ir ultra-violetinių bangų juostos, magnetinių laukų, kosminių spindulių ir dujų tankumo signalai. Saturno paviršiuje išryškėjo oranžinės juostos, lygiagrečios ašigalio link, — tai skirtingų debesų formacijos, kuriuos sudaro pastovios atmosferinės srovės. Žiedų paviršiuje išryškėjo radialiniai šešėliai, astronomų pavadinti pirštais, tarpe žiedų tamsesnėse vietose užregistruotos elektrostatiniai apkrautos kosminės dalelės. Suskaičiuota aštuoni pagrindiniai žiedai, kurių nelygiose tarpuose, tarpsta, nuolatos besikeičiančiu tankumu, tamsesni žiedai. 3500 km "Cassini" tarpas užpildytas retais, debesų pavidalo, permatomais žiedais. Jau anksčiau teleskopais žieduose atrasti mėnuliai S-10 ir S-11, skrendan-

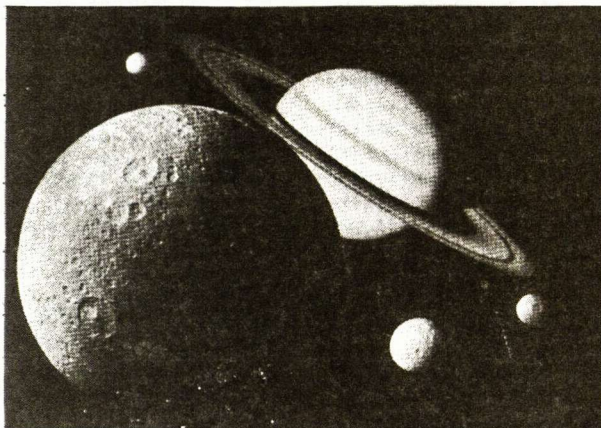
tys beveik toje pačioje orbitoje, pastebėta, kad tarp jų atstumas nuolat mažėja, todėl yra galimas susidūrimas. 1982 metais S-11 greičiau skrendantis mėnulis, kelių kilometrų atstume, praskris "žemiau" lėtesnio S-10 mėnulio, kurį traukos įtakoje "patrauks" žemesnėn orbiton ir padidins greitį, tas pats atsitiks, tik atvirkščiai, mėnuliui S-11. Pakitimas orbitų ir skridimo greičių, ir bus susidūrimo priežastimi (jei neatsiras kurios nors kitos aplinkybės).

Saturno mėnulyje Mimas, pastebėtas

Kai Jupiterio paviršiuje oro srovės nešioja debesis visomis kryptimis ir verpetais, tai Saturno paviršiuje vėjai, iki 1500 km/val. greičio, išilgai pusiaujų vakarų link, pastoviai neša debesų gniužulius.

1981 m. rugpjūčio mėn. "Voyager 2" prakelaudamas Saturną, apie tą gausiais žiedais supamą planetą iš artimesnių atstumų, surinks daugiau ir tikslesnių žinių.

Ref. "Science", 1981, March; F. Hoyle, "Astronomy"; "Scientific American" 1980, January

Saturnas su dalimi jo palydovų. Priekyje mėnulis Dione, dešinėje Tethys ir Mimas, kairėje viršuje — Enceladus ir Rhea. Tarp žiedų "Cassini" tarpas; ties planetos pusiauju, tamsus šešėlis.

milžiniškas krateris, užimantis apie ketvirtį mėnulio pusrutulio; Rhea paviršius išmargintas ištisai įvairaus dydžio krateriais; Tethys — nurėžtas apie 750 km ilgio giliu grioviu; Dione atrodo kaip Žemės mėnulis, gi Enceladus paviršius visai lygus. Visi mėnuliai turi radioaktyvių elementų. Saulės sistemoje planetų masės tankumas mažėja, didėjant atstumams nuo saulės. Saturno mėnuliai tos taisyklės nesilaiko; pav. Mimas tankumas yra 1,2, Tethys — 1,0, Dione — 1,4 (išsidėstymo eilę žiūr. aukščiau), likusių — tankumas nenustatytas. Didžiausias mėnulis Titan (4800 km skersmenio, Saturną orbitoje apskrieja per 16 dienų apie 1,222,000 km atstu), didesnis už planetą Merkurą, supamas rausvų rūkų, nesileido arčiau jį pažinti, tačiau būdamas vienintelis mėnulis saulės sistemoje, kuris turi atmosferą, didelį masės tankumą ir trauką, yra daugelio mokslininkų dėmesio centre. Titano atmosferą daugumoje sudaro azotas (kaip ir Žemėje), turi angliaavandenį, acetileno, ethano, vandnilio cianido. Titano paviršiaus temperatūra nustumka iki 180° C žemiau nulio.

Šių metų pradžioje amerikiečiai iškėlė Žemės orbiton 22.300 mylių — 35.680 km aukštyje virš Atlanto vandenyno telefono ryšio satelitą "V", kuris kartu su Žemės sukimusi, kelias "stovėdamas" visą laiką toje pačioje vietoje Žemės paviršiaus atžvilgiu. Ford Aerospace Co. pagamintas ryšio satelitas "V" vienu metu galės perduoti 12.000 telefoninių pasikalbėjimų ir dviejų spalvotų televizijų transliacijas (du kartu daugiau negu anksčiau paleistas orbiton ryšio satelitas "IV-A"). Satelitas "V" turi trijose plokštumose laisvai judantį stabilizatorių, kuris palaikys priėmimo - perdavimo antenos diską vienodoje padėtyje Žemės atžvilgiu. Energija elektroniniam satelito įrengimams bus gaunama visą laiką iš saulės, 17.576 foto celėmis, išdėstytomis 50 pėdų ilgio plokštėse.

Amerikiečiai astronomai radijo teleskopu atrado Visatoje naują galaktiką apie 10 milijonų šviesmečių atstu nuo Žemės, susiformavusią prieš 18 milijonų Žemės metų ir susidanciją iš apie 3 trilijonų žvaigždžių.

1978 m. vokiečių geologas H. Pflug, tyrinėdamas uolienas Grenlandijos saloje, atrado apie 3,8 milijonų metų senumo mikroskopinę celės formaciją, kuri galėjo būti ankstyvos gyvybės liekana išsilaukusi uolienoje (amžius nustatomas pagal anglies 16 atomą). Grenlandijos geologo D. Bridgewater daleidimu, minėta celė yra neorganinės struktūros; iš uolienų pasikeitimų istorijos, kuri vyko didelėje kaitroje ir slėgime, galima spręsti, kad tame laike buvę celės negalėjo išlikti. Geochemikas B. Nagy (Arizonos univ. prof.) tose uolienose atrado angliavandenių ir amino rūgščių, kurių yra ir organizmuose, tačiau prie 1000° F karščio, minėti chemikalai neišilaiko. Iš minėtos celės atradimo tyrinėjimų, H. Pflug daro išvadą, kad gyvybės pradų reikia ieškoti prieš 3,5 milijono metų.

Prieš 65 metus A. Einšteinas paskelbė bendrą reliatyvumo teoriją, pagal kurią laikas eina lėčiau ant Žemės paviršiaus negu aukščiau — virš jo, nes ten visuotinės traukos (gravitacinės) jėgos veikia silpniau, negu ant Žemės paviršiaus. Juo didesnė gravitacinė jėga, tuo laikas eina lėčiau. Ši A. Einšteino hipotezė laboratoriniai buvo patvirtinta keletą kartų. 1980 metais Harvard — Smithsonian Astrofizikos skyrius, bendradarbiaujant su NASA Erdvių centru Alabamoje, A. Einšteino teoriją tikrino praktiškai. Į 6200 mylių — 9200 km aukštį, raketa "Scout" išmetė 90 svarų atominį laikrodį, kuris skrisdamas Žemės orbitoje, nuolatos radijo bangom siuntė signalus (sklindančius 300.000 km/sek. greičiu). Priimtuvais Žemėje mokslininkai galėjo matuoti laiką .007 procento tikslumu (apie 200 kartų tiksliau, negu tai buvo galima atlikti iki tol), ir kompiuterių pagalba palyginti su tokio paties laikrodžio laiku Žemėje. Išvadoje: laikrodis erdvėje, 73 metų laikotarpyje "skubintų" vieną sekundę, pagal laikrodžio laiką Žemėje.

Anglas psichologas K. Hearne išrado aparatą, kurio pagalba galima išblaškyti blogus sapnus, kai jų metu padidėja kvėpavimas ir pulsas. Prie nosies prijungiamas mikrofonas, sujungtas su aparatu, perduoda kvėpavimo ir pulso dažnumą. Padidėjus kvėpavimo dažnumui virš normalaus skaičiaus, aparatas į miegančio smegenis, per tą patį mikrofono prijungimą paskleidžia elektros lengvus — moderuotus impulsus, kurie pakeičia sapno vaizdus, arba blogiausių atveju — sapnuojant pažadina. Panašiai

aparatas veikia ir keičiantis pulso dažnumui.

Netolimoje ateityje vietoje tarškančių mašinelių įstaigose girdės švelnių garsų raizginiai. Smith-Corona b-vė pagamino rašomą mašinėlę su mikroelektriniai "smegenimis", kurie skirtingų garso bangų paveikti, popieriuje atspaus spaudomas klavitūroje raides — ženklus. Visas mechaniškas rašomos mašinėlės svirčių įrengimas pakeičiamas tam tikru banguo tu laidu, kurio atitinkami nelygumai yra išdėstyti pagal klavitūros ženklus. Paspaudus klavišą su atitinkamu ženklu, paliečiamas atitinkamas laido iškilimas, kuris reaguoja į tam tikrą garso bangą, pastaroji, elektroniniu būdu per kompiuterį, ženklą perduoda ultrasoninėm bangom, spausdinimo aparatūrai. Pastaroji pagal impulsus veikia mechanškai — pasukamas skridinys, ant kurio išdėstytos raidės ir ženklai, atitinkamon padėtin ir taip atspaudžia ant popieriaus. Kompiuterio pagalba vieno mygtuko paspaudimu, galima pataisyti dešimties ženklų paklaidą. Naujo tipo rašoma mašinėlė kainuoja apie 900 dol., ir gali atspausinti 800 žodžių (ne ženklų) per minutę. Atitinkamai išdėstyti garso bangų impulsai magnetinėje juostoje, gali perduoti mašinėlei raštą perrašyti.

Visuotinė trauka

Nuo to laiko, kai I. Newtonui (1642-1727) nukrito ant galvos obuolys, iki paskutinių dienų niekas už jį neįstengė tiksliau nustatyti visuotinės traukos (1685 m.), kuri laiko Visatos kūnus ir atomos sistemoje. Vadovaudamasis ir kitų anuometinių mokslininkų patyrimais, I. Newtonas nustatė, kad visuotinės traukos jėga (F) yra proporcinga masėms (m) ir atvirkščiai proporcinga atstumų (s) kvadratams. Traukos jėga paeina iš atomų branduolių. Yra keturios pagrindinės atominės jėgos: 1) stiprioji — rišanti branduolio subatomines dalis, 2) silpnoji — radio aktyvinė, sklindanti atome, 3) elektromagnetinė — esanti subatominių dalelių įlydžiuose, 4) traukos — esanti neutronuose. Pirmos trys veikia tarpusavyje atomo struktūroje. Veikdamos tarpusavyje atomo struktūroje, jos didelė dalimi viena kitą atstoja — panaikina; ketvirtoji traukos jėga būdama labai maža, palyginamai su pirmomis trimomis, atomo struktūroje pasireiškia didėjant neutronų kiekiui, tada atitinkamai pastoviai didėja ir traukos jėga.

1680 m. anglas R. Hooke, Newtono visuotinos traukos nuostatą patvirtino nagrinėdamas matematiškai artilerijos sviedinio trajektoriją (sviedinys trajektorijoje

nuo vamzdžio ašies nuolatos žemėja), taip pat prancūzas Renee Descartes (1595-1650) visuotinės traukos jėgą patvirtino matematiškai nagrinėdamas koncentrinį jėgų dinamiką.

Visuotinę trauką apibūdino J. Kepleris (1571-1630) trečiajame planetų judėjimo dėsnyje "planetos juda orbitoje apskritimo tangentu, kurio spindulys — radiusas yra atstumas — tiesioji linija link saulės", kuris interpretuoja vandenynų potvynius ir atoslūgius, tuo dalinai paaiškindamas G. Galileo (1564-1642) atradimą laisvai krintančio kūno apraiškas, kurio laisvas kritimo greitis nepriklauso nuo jo svorio (išretintoje atmosferoje gabalas metalo ir plunksna krenta beveik vienodu greičiu).

1915 m. Einšteinas, pagal bendrą reliatyvumo teoriją, sudėtingomis formulėmis, neįstengė tiksliai nustatyti visuotinės traukos esmės. Tarp kitų, Massachusetts astronomas J.H. Taylor, 1979 m. pradžioje, patikslino Einšteino visuotinės traukos teoriją, nustatydamas, kad visuotinė trauka yra panaši šviesos elektromagnetiniam bangavimui — radiacijai. J.H. Taylor, 1974 metais radio teleskopu stebėdamas žvaigždžių "Aquila" konsteliaciją (Visatos kūnų tarpusavio išsidėstymą), pastebėjo ritmiškus radio signalus. Atrodė, kad 15,000 šviesmečių atstume, aplink neutroninę žvaigždę ar "juodą skylę" (kurių visuotinė trauka tokia didelė, kad sulauko šviesos spindulius arba silpnę radiaciją), nepaprastai dideliu greičiu orbitoje skrieja "užgesęs" (galimai taip pat neutroninė žvaigždė) dangaus kūnas. Pagal Einšteino bendrą reliatyvumo teoriją, Tayloro stebimų dangaus kūnų judėsys turėjo skleisti gravitacines bangas — radiaciją, to išdavoje abu stebimi kūnai, skriedami aplink vienas kitą 1,06 milijono km per valandą greičiu, turi sunaudoti tarpusavio traukos energiją (gravitaciją). Taylor nustatė, kad per metus minėtų kūnų orbitos laikas sutrumpėjo vieną dešimt tūkstantąją sekundės. Praeitais metais, elektroninių priemonių ir kompiuterių pagalba, J.H. Taylor nustatė, kad minėtų kūnų kiekvienos orbitos laikas trumpėja 50 milijoninė sekundės dalį, gi laike keturių stebėjimo metų orbitų laikas sutrumpėjo keturias dešimtis tūkstantųjų sekundės. "Mes neatradom gravitacinės radiacijos sklaidimo esmės, mes tik nustatėme ją esant" — pareiškė J.H. Taylor.

LIETUVIAI KARIAI! laisvajame pasaulyje

Col R. Biliūnas iš Čikagos dabar tarnauja V. Vokietijoje. Čikagiečiai jam linki sėkmės kariuomenėje.

Dr. Leonida Giedraitienė, dirbanti Veteranų medicinos centre, Northport, N.Y., buvo pagerbta ir atžymėta veteranų administracijos su "Staff Recognition Award" pažymėjimu. Sveikiname.

Edvardas Jankus iš Marquette Parko, Čikagoj, įstojo į JAV karinę aviaciją ir dabar yra akademijoj Colorado valst. Jaunuolis buvo gabus moksle, garbės narys "National Honor" draugijoj. Sėkmės.

Vytautas Palukaitis, 21 metų amžiaus, 9.10.80 tragiškai žuvo Rytprūsiose, eidamas tarnybos pareigas. Elektros srovė jį nutrenkė. Jam bebuvo likę tik trys savaitės užbaigti karinę tarnybą. Gaila jaunuolio.

Dr. Jurgis Prialgauskas-Gedgaudas, Lietuvos kar. kūrėjas-savanoris, mirė 12.28.80 Kalifornijoje. Buvo palaidotas Čikagoje.

Kpt. Stasys Čepas, kūrėjas-savanoris, mirė pernai, gruodžio 11 d. Toronte, sulaukęs 80 metų amžiaus. Jo šeima liūdi, netekus savo artimojo.

Cpl. J. Jaseckas, tarnaujantis marinų dalinyje Pendleton, Calif., yra kilęs iš Čikagos. Jis buvo pakeltas į corporalo laipsnį. Sveikiname.

Dr. Antanas Miliauskas mirė pernai, gruodžio 28 d. Buvo baigęs Karo Mokyklos kursą karininko laipsniui. Ėjo 7 pėst. pulko karo gydytojo pareigas. Buvo apdovanotas Neprikl. medaliu ir Gedimino ordinu. Jis buvo kilęs iš Simno apylinkės.

Iš okupuotos Lietuvos pranešama, kad 10 lietuvių jaunuolių, kurie atsisakė šaudyti Kabule į civilius gyventojus, laivus pervežė Lietuvon. Atveža jų ir daugiau iš Afganistano, bet tik artimiesiems tepranešant. Yra lietuvių karių ir prie Mongolijos sienos ir Tolimųjų Rytų bazėse.

Adomas Daugirdas, Lietuvos kar. sav-kūrėjas, mirė Kanadoje 10.19.80, sulaukęs 86 metų. Kurį laiką jis buvo Klaipėdos uosto kapitonas.

Kpt. Balys Mikaila, Lietuvos sav.-kūrė-

jas, mirė pernai, gruodžio 22 d., Putname, sulaukęs 84 m. Palaidotas vienuolyno kapinėse.

Kpt. Juozas Kubiliūnas mirė sausio 22 d. Kirklande, Ohio. Jis daug veikė Balfe, LB ir pensininkų klube.

A.A. ATSARGOS LEITENANTAS AUGUSTINAS ALIŠAUSKAS

Š.m. kovo 3 dieną Montrealyje staugiai mirė aktyvus bendruomenės narys, buvęs mokytojas, karininkas ir visuomenės veikėjas Augustinas Ališauskas.

Velionis buvo gimęs 1907 metais, Braugių kaime, Ukmergės apskr. Baigęs Ukmergės gimnaziją ir mokytojų kursus, įsigijęs pradž. mokyklos mokytojo cen-

zą, mokytojavo įvairiose pradžios mokyklose nuo 1929 iki 1935 metų. Atliekant karinę prievolę, buvo įstojęs į Karo Mokyklą, kurią baigė aspirantu, įsigijęs leitenanto laipsnį. Trūkstant mūsų kariuomenėje karininkų, 1935 metais buvo pašauktas į aktyvią karo tarnybą ir iš-tarnavo įvairiose pareigose iki 1941 m. birželio mėn.

Tų metų rugsėjo mėn., Švietimo Generalinio Tarėjo buvo paskirtas Vilka-višio apskr. pradžios mokyklų inspektorium, vėliau Ašmenos apskr. vyr. inspektorium, kuriuo iš-tarnavo iki 1944.IV.

Artinantis Sovietų armijoms prie Lietuvos, pasitraukė į Vokietiją. Apsigyvenęs Kemptene, kur buvo didelė lietuvių stovykla. Ten buvo įsteigta lietuvių gimnazija, kurioj velionis dėstė istoriją ir matematiką. Ten jis susipažino su savo būsima žmona Stase Lelyte.

Prasidėjusi emigracinė banga nubloškė jį į Argentina, kur gyveno jo brolis, bet ten ar Buenos Aires, nepritapo ir po metų ar daugiau, persikėlė į Kanadą — Montrealį. Čia susiradęs darbą Dominion Steel Co., įsikūrė ir neužilgo, 1950.I, apsisvedė. Jo žmona Stasė buvo baigusi Vilniaus un-to humanitarinį fakultetą ir mokėjo prancūzų kalbą, tai jų įsikūrimas nebuvo taip sunkus. Išaugino

A.A. ltn. A. Ališauskas

ir išmokslino du sūnus, kurių vienas profesoriauja Kingstono un-te, kitas baigęs Montrealio un-tą, dar studijuoja Londono un-te.

Velionis aktyviai veikė vietos bendruomenėje, visą laiką abu su žmona mokytojavo lietuvių šeštadieninėje mokykloje. Jis buvo švelnaus būdo, labai šnekus; jam niekuomet netrūko draugų, užtat skaitlingi būriai montrealiečių ir iš kitur atvykusių, palydėjo velionį į bažnyčią ir kapines. Laidotuvių apeigas atliko kun. Aranauskas, bažnyčioje giedoją solistė G. Čapkauškienė.

Pašventęs savo gyvenimą Tėvynės ir šeimos labui, velionis Augustinas ramiai pasitraukė į amžinybę, palikęs giliame liūdesyje savo šeimą ir artimuosius. Tebūnie jam lengva Kanados žemė.

P. L.

Iš Lietuvių B-nės Queens, N.Y. apylinkės veiklos

Š.m. kovo 22 d., ponios E. Legeckienės (Plechavičiūtės) namuose, Queens, N.Y., įvyko Lietuvių B-nės Queens, N.Y. apylinkės narių susirinkimas. Šiuo metu apylinkės valdybą sudaro: pirmininkas inž. Jurgis Zabelskis, valdybos nariai — Eugenija Treimaniėnė, Marija Karečkienė ir Jadvyga Laucevičiėnė. Apylinkės narių priskaičiuojama virš šimto asmenų. Susirinkimą pradėjo p-kas J. Zabelskis, nuširdžiai pasveikindamas susirinkusius, kurių buvo visai nemažas skaičius, kaip vietos apylinkės narių, taip ir atvykusių iš tolimesnių vietovių.

Pirmiausia, neužtesiant daug laiko, buvo apžvelgta B-nės apylinkės veikla. Čia paaiškėjo, kad bendrai, organizaciniai reikalai tvarkomi gerai — pavyzdinčiai, ir kad jokių nesklaidumų organizacijoje nėra. Apylinkės narių skaičius, bendrai, yra pastovus. Paaiškėjus, kad B-nės narė p. Legeckienė artimiausiu laiku yra pasirengusi New Yorko apylinkę apleisti ir persikelti pastoviam apsigyvenimui pas savo dukrą, gyvenančią arčiau Čikagos, tai visų susirinkusiųjų dėmesys ir buvo nukreiptas į atsisveikinimą su ponija Legeckiene. Čia tenka paminėti, kad ji tikrai nepailestamai per vieną kitą dešimtmetį labai daug prisidėjo New Yorko prie lietuviškų organizacijų veiklos. Bendruomenės p-kas savo suglaustame pranešime su dėkingumu paminėjo, kad miela ponija Legeckienė niekuomet neatsisakydavo savo paslaugos, jei tik tokia paslauga buvo reikalinga. Visų susirinkusiųjų B-nės narių buvo pareikšti nuširdūs linkėjimai, kad apsigyvenus naujoje vietovėje, nesusitrauktų nuo lietuviškų organizacijų veiklos ir palaikytų glaudžius

E. Legeckienė savo išleistuvėse

santykius su vietos apylinkės lietuviams.

Ta proga apylinkės narė Jadvyga Gražulienė perskaitė jos pačios sukurtą atsisveikinimą su p. E. Legeckiene gražų eilėraštį, o pirmininkas susirinkusiems pranešė, kad išvykstanti iš New Yorko p. Legeckienė B-nės valdybos nutarimu paliekama šios apylinkės garbės narė.

Toliau tenka paminėti, kad į šį susirinkimą buvo atvykęs tik prieš metus laiko apleidęs Vilnių ir dabar jau priklausantis New Yorko B-nei Stasys Vaicekuskas. Tai jaunas, pilnas energijos lietuvis, baigęs Dancigo politechnikume aukštuosius mokslus. Jis susirinkusius supažindino su savo užsibrėžtais tikslais ir būtent, kaip galima greičiau istoriškai priklausiančiose Lietuvai srityse Rytprūsijoje sugrąžinti tikruosius vietovių lietuviškus pavadinimus, kuriuos laikui bėgant vokiečiai stengėsi iškraipyti, o dabar tą patį daro bolševikai, pakeisdami tuos pačius pavadinimus į rusiškus. Tokių atlietuvintų vietovardžių jis patiekė virš 35,000. Kaip atrodo, reikalas vertas dėmesio ir lietuviškoms organizacijoms, gal reikėtų pasirūpinti, kad ir su kokia parama. Na, o mielam Stasiui Vaicekuskui mūtų linkėtina ne tik nepavargti, bet į šį plačios apimties užsimojimą pritraukti kiek galint daugiau lietuviškos tautos.

Susirinkimas buvo užbaigtas draugiškoje nuotaikoje, prie mielos p. Legeckienės paruoštų skanių vaišių, žinoma, su giliu dėkingumu iš susirinkusių pusės.

Saliėtis

LENKIJOS ĮVYKIŲ ATGARSIAI IR MES

Taigi tema, reikia pasakyti, yra pakankamai įdomi ir aktuali, tačiau, kai pasauliniai įvykiai taip netikėtai ir žiauriai klostosi, tai išeiti su kokiais nors spėliojimais, ar "pranašystėmis" nėra jau lengva, tikrai pasakius, net neįmanoma.

Kaip dabar matome visame pasaulyje ku toliau, tuo plačiau niekieno nesulaikomi, ragi labai dažnai iš šalies remiami vyksta nusikaltimai: terorizmas, pasikėsinimai ir nekaltų žmonių žudynės. Paskutiniu metu įvykdytas pasikėsinimas prieš Amerikos prezidentą ir jo artimuosius bendradarbius. Toliau, kaip atrodo, ar tai dėl Vakarų valstybių neapdairumo, ar dėl stokos ryžto, komunizmas nesiskaitydamas su priemonėmis savo veiklą nesulaikomai plečia, užimdamas naujas valstybes, ar šiaip sukeldamas neramumus. O dabar, kaip jau žinoma, SSSR yra labai gerai ginkluota. Apie pusės milijono armija yra priartėjus prie Lenkijos sienos ir atrodo, kiekvienu momentu pasiruošusi vykdyti Lenkijos okupaciją. Tad šiuo metu laisvojo Vakarų pasaulio dėmesys ir yra čia nukreiptas.

Kiek tenka iš spaudos ir kitų pranešimų stebėti, tai lenkai labai vieningai yra pasiryžę tokioms okupanto užmačioms pasipriešinti. Berašant šias eilutes, kaip tik teko nugirsti (žinoma, per radiją) Brežnevo, dalyvaujančio Čekoslovakijoje komunistinių valstybių platesnio masto susirinkime, tokius pareiškimus: kad jis tikįs, jog lenkai patys pas save susitvarkys, tačiau jei nebūtų prieita prie tvarkos ir lenkai kreiptųsi dėl pagalbos, tai be jokios abejonės, tokia pagalba bus jiems suteikta. Tai gi, kaip matome, sovietai niekur jokio krašto neokupuoja, bet ten vyksta, kai "labai juos kviečia". Platesnės apimties pasaulinius įvykius paliekant kol kas nuošaly, o daugiau pažvelgus į dabartinius įvykius, matosi susidariusi padėtis, būti, ar nebūti; ir čia pat tektų pažvelgti kokios galėtų būti lietuvių pažiūros į besiklostančius ten įvykius.

Pastaruoju metu atsiranda nuomonių, kad mums lietuviams gyve-

L.K.V.S. "Ramovės" Sydney, Australijoje, skyriaus valdyba 1980-81 m. kadencijai. Stovi iš kairės: Vyt. Račiūnas — išdininkas, V. Kondreckas — kultūros ir parengimų vadovas, Ant. Skirka — pirmininkas, Pr. Mikalauskas — vicepirm., kun. P. Butkus — skyriaus kapelionas, M. Zakaras — sekretorius ir Ant. Vinevičius — Revizijos komisijos pirmininkas. Nuotr. J. Šarkausko

nant su lenkais kaimynystėje, reikėtų ieškoti priemonių, kaip tuos kaimyninius santykius sureguliuoti. Yra pasiūlymų, kad dabar esant tokioje netikroje padėtyje, mes lietuviai turėtume melstis prašydamie Dievo pagalbos apsaugoti lenkus nuo priešo grasinimų juos pavergti. Taigi sumanymas, galima sakyti, visai neblogas, kodėl nepasimelsti. Tačiau tektų paminėti, kad lietuviai jei ir nesimeldė už lenkus, tai jų atžvilgiu niekuomet nebuvo blogai nusiteikę ir niekuomet nelinkėjo jiems blogo. Nors to negalima pasakyti apie lenkus. Ne paslaptis, kad per šimtmečius lenkai lietuvius laikė paskutinėje vietoje. O paglemžti Lietuvos žemes, noro niekuomet nebuvo atsisakę. Anuo metu Jungtinėse Tautose Lenkijos atstovas nuola reikšdavo į Lietuvą įvairias pretenzijas, bet SSSR atstovas dažniausiai juos įspėdavo, kad jie Lietuvą paliktų ramybėje.

Bendrai paėmus, nors lietuviai

karo lauke priešą nugalėjo ir nepriklausomybę atgavo, bet tas pats priešas savo grobuoniškų tikslų niekuomet neatsisakė ir savo veiklą perkėlė į taip vadinamą pagrindį ir laukė tam tikros progos. Pirmiausia, jei ne 1926 m. gruodžio mėn. kariams vadovaujant įvykdytas perversmas, tai Lietuva prieš gerą dešimtmetį būtų netekus nepriklausomybės. Aiškinti, kad tada buvusi padaryta prieš visą pasaulį gėda, ar padarytas nusikaltimas prieš Konstituciją, yra tik absurdas. Ir Vokietijoje kai atsirado išsigimėlis Hitleris, o pasauliniai įvykiai pradėjo žiauriai klostytis ir į Lietuvą pradėjo eiti grasinimai su ultimatumais, o tai nepasiliko nuošalyje ir mūsų "mieli" kaimynai lenkai, nežiūrint, kad ir jiems iš visų pusių pavojus grėsė.

Jei kiek pažvelgti į praeitį, tai tenka prieiti išvados, kad lenkai iš viso prie Lietuvos gerovės ne ką teprisidėjo. Čia žinoma, negalima

nepaminėti, kad ir mūsų kunigaikščiai valdovai prie Lietuvos ir lietuvių per daug neprisidėjo. Jei anuo metu būtų daugiau rūpintasi Lietuva, tai šiandien vietoje 2-3 milijonų, mūsų būtų 20-30 milijonų, o tai ir kaimynai kitaip su mumis skaitytųsi.

Šiuo dabartiniu nepaprastų įtempių momentu, sunku būtų pasakyti, kaip atgavus normalias gyvenimo sąlygas, lenkai Lietuvos atžvilgiu laikytųsi. Atsiranda optimistų, kurie bando aiškinti, kad dabar lenkai yra žymiai pasikeitę, nebėra tokie šovinizistai, kaip buvo anksčiau ir dargi Vilniaus klausimo jie nebenori kelti. Bet reikia atsiminti, kad tokios ir panašios nuomonės yra tik čia — emigracijoje, kuri tautos ir valstybės gyvenime praktiškos reikšmės nesudarys. Atgavus valstybei pilną savo nepriklausomybę, tvarką nustatys tauta pačioje valstybėje, bet ne dalis emigracijoje.

(Nukelta į viršelio III psl.)

LAIŠKAI KARIUI

Dar dėl puolimų prieš Vliką

Dabartinė Vliko valdyba yra įsitikinusi, kad viskas, kas ne jos rūpesčiu padaryta, neturi jokios vertės. Taip galvoja ir jos narys dr. Jurgėla, nes ir jis savo atsakyme Jurgiui Gediminėnui (žiūr. Karys Nr. 1, 1981 m.) yra įsitikinęs, kad apie Vliko seimą Baltimorėj kritiškų pastabų pareiškęs baltimorietis yra nevertas net korespondento vardo.

Toliau dr. Jurgėla įrodinėja, kad Vliko seimas Baltimorėj nepritarė JAV kongreso rezoliucijai H.R. 5407 tik dėlto, kad pagal ją, paskyrus iš JAV izdo atitinkamas sumas nepriklausomos Lietuvos diplomacijai išlaikyti, diplomatija patektų į JAV valdžios kontrolę ir netektų savarankiškumo. Juk iš tikrųjų nepriklausomos Lietuvos vyriausybės deponuotos JAV pinigais valdė JAV valstybės d-tas, ir dėlto nepriklausomos Lietuvos diplomacijos savarankiškumas nenukentėjo.

Tad kodėl bijoti prisipažinti, kad ta rezoliucija Vliko seimui buvo nepriimta tik dėlto, kad ji buvo išrūpinta JAV LB, o ne Vliko rūpesčiu. Bet ar ta rezoliucija buvo pakankamai gera, ar ne taip gera, bet ji ir nuolatiniai JAV LB klabenimai Valstybės d-te paskatino Valstybės d-tą išspręsti nepriklausomos Lietuvos diplomacijos išlaikymą finansiniu atžvilgiu tuo metu, kai nepriklausomos Lietuvos JAV deponuoti fondai buvo visai besibaigę.

Ir Vlikas ir Altas šiuo klausimu mažai ką tedarė, ir dabar jiems labai nepatogu pripažinti šios srities nuopelnus LB.

Panašiai atsitiko ir su Lietuvos diplomacijos JAV tęstinumo išlaikymu. Prezidento Carter administracija ir šį klausimą LB rūpesčiu patenkinamai išsprendė, bet dr. Jurgėla dedasi nieko apie tai nežinąs, nes Vlikas pagal jį tik dar tariąs su JAV vyriausybe tuo klausimu.

Dr. Jurgėla įsipainioja ir teigdamas, kad PLB ryšininkas prie Vliko "paskaitė filadelfietės veikėjos užgaulų laišką Vliko pirmininkui ir pats drėbė be saiko."

Tas "užgaulus" laiškas lietė visų laisvinimo veiksmų (PLB, JAV LB, Kanados LB, Alto, Balfio, Vliko ir Religinės šalpos) bendru sutarimu Žmogaus teisių komisijos prieš Belgrado konferenciją sudarymą ir jos pirmininko išrinkimą. Tai įvyko dar dr. Valiūnui tebesant Vliko pirmininku. Bet Vliko pirmininku išrinkus dr. Bobelį, pastarasis, su jokia aukščiausia organacija nepasitaręs, vėl tą patį asmenį paskyrė tos pačios komisijos pirmininku Vliko vardu. "Filadelfietė veikėja" rami ir neužgauliu laišku priminė dr. Bobeliui, kad jis vienas neatsiklausęs kitų neturėjęs teisės taip daryti, nes komisijos

pirmininko terminas nebuvo apribotas ir kad toks elgesys įnešęs nesklandumų į tarporganizacinius santykius. Tad kur čia tas "užgaulumas"?

Panašiai yra nutikę ir su dr. Jurgėlos tvirtinimu, kad PLB ryšininkas Vliko posėdy "drėbė be saiko" ir Vliko pastogėje "dergė šeimininkus." Išvarius ryšininką iš posėdžio ir jį prieš tai dar iškoliojus, Vliko valdyba visai nesiteikė atsakyti į PLB valdybos laišką, prašantį paaiškinti, koku būdu ryšininkas peržengė savo kompetencijos ribas ir kaip buvo įžeistas Vliko pirmininkas. Nesiteikimas atsakyti rodo, kad Vliko valdyba ir neturėjo ko konkrečiai atsakyti, ir kad dr. Jurgėlos tvirtinimai apie "dergimą" ir "drėbimą" yra tik iš piršto išlaužti.

K. Jankūnas

ČIKAGA

L.K.V. S-gos "Ramovės" Čikagos skyriaus narių metinis susirinkimas įvyko kovo 1 dieną Jaunimo Centre. Susirinkimas buvo gausus, atsilankė daugiau kaip šešiasdešimt narių. Susirinkimą atidarė skyriaus pirm. Jonas Gaižutis ir sukalbėjo Tėvynės prisiminimą.

Nors pavėluotai, bet nepraleista proga nors trumpai paminėti Vasario 16 šventę. Žodį tarti buvo pakviestas kol. Br. Masiokas, kuris trumpai apžvelgė Vasario 16-osios reikšmę ir išreiškė viltį vėl atgauti laisvę.

Tu trumpo Vasario 16-osios minėjimo, buvo pagerbti savanoriai-kūrėjai ir sugiedotas Lietuvos himnas.

Susirinkimą pravesiti pakviestas K. Oželis, o sekretoriauti Al. Beniulis. K. Oželis, padėkojęs už pasitikėjimą, kvietė ramovėnus užmiršti visus ginčus ir nesutarimus, atversti naują lapą, būti vieningiems ir dirbti Tautos labui bendromis jėgomis.

Praėjusio susirinkimo protokolą perskaitė K. Markus. Protokolas buvo labai detalus ir tikslus, bet keliantis susirūpinimą, nes mūsų veiklą temdo ginčai, barniai ir įžeidinėjimai vieni kitų. Kur kario garbės supratimas, kur susidrausminimas šiuo tragišku Tėvynei metu?

Toliau sekė v-bos pirmininko, išdinininko ir revizijos komisijos pranešimai. Sskr. pirm. J. Gaižučio pranešimas buvo paruoštas kruopščiai ir detalai. Atlikta daug darbų, ypač pažymėtinas iškilmingas Kariuomenės šventės suruošimas drauge su birutininkėmis. V-ba sušaukė devynis posėdžius. Naujų narių įstojo dvylika ir mirė keturi nariai.

Diskusijos dėl pranešimų vyko gan įtemptoje nuotaikoje. Po diskusijų buvo prieita prie valdybos rinkimų. Valdyba buvo renkama slaptu balsavimu. Į valdy-

bą kandidatų netruko. Balsų dauguma į skyriaus valdybą buvo išrinkti: plk. J. Švedas, V. Valkavickas, P. Burneikis, Al. Repšys, Ed. Vengianskas ir kadidantai — M. Maksvytis ir St. Paulauskas. Revizijos komisija perrinkta praėjusių metų: K. Markus, J. Tamulis, tik vieton Br. Masioko, kuris iš Čikagos išsikelia, darinktas Al. Beniulis.

Susirinkimas buvo darbingas ir duodantis vilčių, kad ateityje skyrius konsoliduos. Sėkmės naujai valdybai.

K. Juškaitis

Pranešu giminėms, draugams ir pažįstamiems, kad 1980 m. liepos 11 dieną, Vilniuje mirė Lietuvos kariuomenės kapitonas PRANAS ŽEBRIŪNAS (Žebrauskas).

Viktoras Perminas

"KARIUOMENĖ LAIKOSI ANT PILVO"

(žinomas posakis)

"Salmon" dabar yra brangi Amerikos žuvis. Po 60 metų, pradariau "ready to eat" "salmon" skardinę — ir visai neblogas skonis! O 1920 metais, kai gavom tų pačių skardinių kariuomenė, labai kas mėgo: virėjas dėjo į katilą, o "išduotos į rankas" buvo nusibodusios... (Maisto Lietuva gavo drauge su ginklais ir rūbais iš Amerikos sandėlių Prancūzijoje, po I Pas. karo).

Labai skani buvo vokiečių džiovinta, lyg su muilo gabalais sriuba, kuria pavaišindavo kartais Šiauliuose, prie plento ties mūsų stovinti sunkvežimių komanda. Kartais dovanodavo tą (keistą mums) nevirtą džiovinį. (Turbūt, II Pas. kare Lietuvą okupavę vokiečiai tokio draugiškumo jau neberodė).

Ir rusų sriuba buvo mums skani — kai kitoj pusėj plento nuo mūsų namo stovėjusios lauko virtuvės kartais atnešdavo mums visą kibirą liekanos nuo išdalinimo. (Sukinėdamasis tarpe virėjų, girdėjau nepadorių rusiškų dainuškų apie carą ir jo žmoną).

Arėjas Vitkauskas

AUKOJO KARIUI:

\$50.00:

Jurgis Stankūnas, MI
(Ilgamečio "Kario" administratoriaus
lt. Leono Bilerio dviejų metų mirties
sukaktį prisiminti.)

\$15.00:

Ed. Meilus, MA

\$10.00:

A. Karaša, MD

\$7.00:

W. Liauba, IL
Pr. Nekrošius, WI
Pr. Pakalniškis, CA
Adelė Poderis, MI
Br. Sutkus, NY

V. Vilkutaitis, NY
P. Žvirblis, Anglija

\$5.00:

A. Baleišis, IL
B. Biveinis, Australija
St. Dagilis, BC, C.
M. Repečka, Ont.
E. Šlekys, Ont.

\$4.00:

J. Virškus, FL

\$3.00:

B. Lungys, IL
S. Morkūnas, Que
Ig. Povilavičius, NY
J. Zakaruskas, Australija

\$2.00:

J. Dekeris, IL
K. Kamaruskas, Anglija
J. Kisielaitis, MA
J. Makauskas, MD
M. Miknaitis, IL
R. Raugas, NJ
J. Šlapelis, OH
V. Sciuka, CT
A. Shurkus, MI
J. Švabas, IL
V. Vitkus, NY

\$1.00:

J. Griškavičius, CA

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

(Atkelta iš 191 psl.)

Kad lenkai atsisakytų nuo Vilniaus jį palikdami Lietuvos sostine, nėra didelio pagrindo tikėti. Dar daug jų gali atsirasti su savo pretenzinomis: tai buvęs Lietuvoje nemažas skaičius bajorijos, kurie turėjo savo dvarus. Išleidus žemės reformos įstatymą, jie tų dvarų neteko ir žinoma, to jie nėra užmiršę. Kaip pavyzdį galima paminėti, kad ir kunigaikščių Nariškinų palikuoniai, kurie Lietuvoj turėjo daug dvarų ir buvo pradėję su Anglijos advokatais reikšti pretenzijas, kad žemės reformos įstatymu jiems buvo padaryta skriauda. Tik prasidėjęs II Pasaulinis karas visus jų ieškinius sutrukdė. O kaip vystysis tolimesni visokie reikalai, parodys ateitis. Gi tuo tarpu mes, būdami šiame krašte nieko nuveikti negalime, išskyrus tik pasimelsti, o tai čia nieko blogo nėra. Tik norėtųsi pridėti savo kuklią nuomonę, kad jei melstis už kitus, tai nereikėtų pamiršti ir savęs, kad taip prašant Aukščiausiojo, kaip nors pasiektume vienybės, arba, vieną ar kitą partiją sumažintų, kurios kaip tik prie vienybės neprisideda.

Saliėtis

KARYS ne tik kariams - šauliams informacijos šaltinis, bet taip pat mūsų istoriškai pėdsakai lietuvių kultūroje.

PASKUTINIS "KARIO" IŠLEISTŲ KNYGŲ IŠPARDAVIMAS

Prof. Vc. Biržiškos PRAEITIES PABIROS — gražiai įrištas 352 psl. istorinių straipsnių rinkinys Lietuvos praeičiai nušviesti. Knygą užsisakiusiems dabar siunčiama 50% žemiau savikainos — tik už \$1.75. Ši knyga išparduodama taip pigiai, nes buvo užsilikusi sandėlyje.

Dar yra nedidelis skaičius GEN POVILAS PLECHAVIČIUS (monografija) — \$9.00 dol.

Taip pat jau baigiama išparduoti Z. Raulinaičio GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS. Kaina 9.00 dol., "K" prenumeratoriams — tik 7.50 dol.

Užsakykite dabar pasiųstuose specialiuose lapeliuose, ar net prenumeratoriams užsakymuose, pažymėdami knygos vardą, egz. skaičių ir, žinoma, savo adresą.

Visiems knygas užsisakiusiems

būsime dėkingi, nes tuo pačiu parmesite ir "Karį".

DĖMESIO PRENUMERATORIAI!

Kas dar atsilikote su prenumeratorios mokesčiu, tai šis mėnesis patogiausias susimokėti.

Jūsų iš seniau įrodytas pareigingumas ir duosnumas padeda gražiau ir ilgiau mūsų karių-šaulių šeimą informuoti ir reprezentuoti.

Metinė prenumeratora — 13 dol., pusmetinė — 7 dol., atskiras egz. — 1.50 dol.

"DLK Algirdo" s. kp. Hamiltone, Kanadoje. Einant prie Kankinių kryžiaus 1 eil.: A. Petraitienė, P. Kanopa, A. Patamsis; 2 eil.: V. Sakas, V. Česna, J. Deksnys; 3 eil.: dvi skautės ir šaulė M. Borusienė. Nuotr. J. Miltenio

Ivairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Ceklius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.